

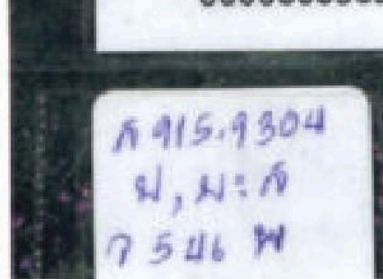
เพชรในเพชรบุรี

DCID LIBRARY

0000008563

ก 915.9304
พ, ม: ก
7 546 พ
ก 4

กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

45.-

พ.ศ. 2517

หนังสืออ่านเพิ่มเติมสังคมศึกษา

เรื่อง

ตัวอย่างสื่อการเรียนการสอน
ศูนย์พัฒนาหนังสือ
ห้ามจำหน่าย

เพชรในเพชรบุรี

ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

วันที่ 14 ม.ค. 2544	หน้า 4
เลขที่หนังสือ ก 03192	
เลขที่หนังสือ ก 915.4.3044, ม.ค.	

จ 546 น

ศูนย์พัฒนาหนังสือ

กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสืออ่านเพิ่มเติมสังคมศึกษา

เรื่อง เพชรในเพชรบุรี

ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

องค์การค้ำของคุรุสภาจัดพิมพ์จำหน่าย

พิมพ์ครั้งที่สอง พ.ศ. 2542

จำนวน 12,000 เล่ม

ISBN 974-01-1697-3

คำนำ

หนังสือ เรื่อง เพชรในเพชรบุรี เล่มนี้ กรมวิชาการจัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือประการแรก เพื่อให้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ใช้ประกอบการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และวิชาสังคมศึกษา ให้เกิดความรู้ความเข้าใจและซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดสำคัญจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยที่มีประวัติศาสตร์สืบทอดมาเป็นเวลาอันยาวนาน และประการที่สอง เพื่อให้เป็นหนังสือที่ระลึกสำหรับผู้ไปร่วมในพิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทานของกรมวิชาการ ประจำปี พ.ศ. 2536 ณ วัดใหญ่สุวรรณาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ในวันเสาร์ที่ 20 พฤศจิกายน 2536 การจัดทำครั้งนี้กรมวิชาการได้มอบหมายให้นักวิชาการศึกษาของกรมวิชาการร่วมกันเขียนขึ้น

เนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเรื่องประวัติศาสตร์เมืองเพชรบุรี ประวัติวัดใหญ่สุวรรณาราม ศิลปกรรมด้านต่างๆ คือ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรม คีตกรรม และศิลปะช่างทองทั้งดงามและมีชื่อเสียง สถานที่ท่องเที่ยวและของอุปโภคบริโภคประจำเมืองเพชรบุรี

กรมวิชาการขอขอบคุณฝ่ายแผนงาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาจังหวัดเพชรบุรี นางเนือง แฝงสีคำ ศิลปินพื้นบ้าน สาขาหัตถศิลป์ด้านช่างทองโบราณ และร้านแม่ปิ่น ที่ให้ข้อมูลและถ่ายภาพ และขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกคนที่มีส่วนร่วมในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี หวังว่าหนังสือดังกล่าวจะให้ประโยชน์แก่นักเรียนและผู้อ่านตามสมควร

(นายพนม พงษ์ไพบูลย์)

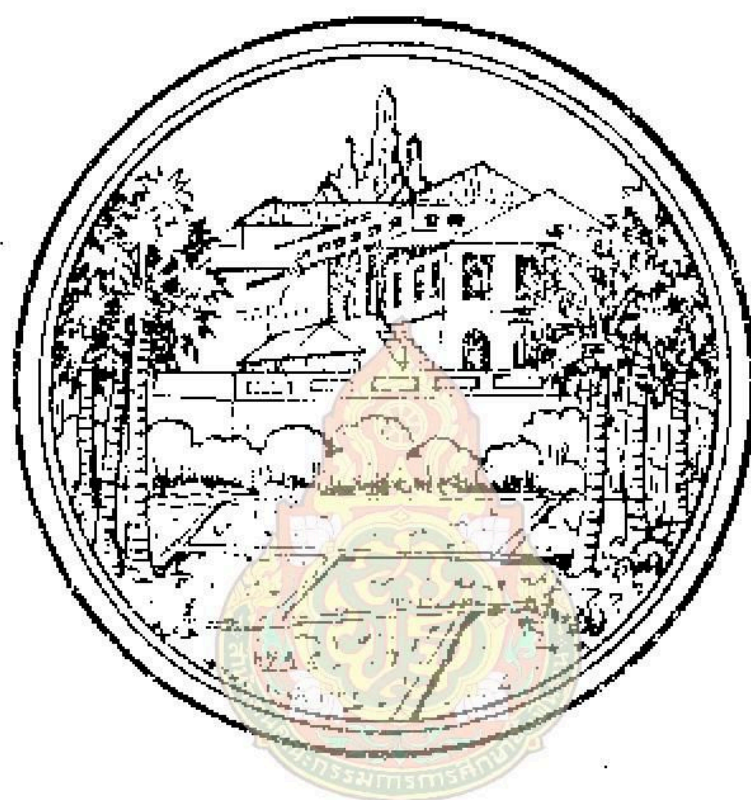
อธิบดีกรมวิชาการ

10 ตุลาคม 2536

สารบัญ

	หน้า
ประวัติศาสตร์เมืองเพชรบุรี	5
วัดใหญ่สุวรรณาราม	16
ศิลปกรรมล้ำค่า	29
จิตรกรรม	30
ประติมากรรม	48
สถาปัตยกรรม	81
วรรณกรรม	88
คีตกรรม	91
ช่างทองโบราณเมืองเพชรบุรี	94
ที่โหนดำไปในเพชรบุรี	103
ทองดีของฝากเมืองพริบพรี	122

ตราประจำจังหวัดเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรี

ที่ตั้ง	ตั้งอยู่ระหว่างละติจูด 12° 32' 45" เหนือ ถึง 13° 20' 50" เหนือ ลองจิจูด 99° 6' 8" ตะวันออก ถึง 100° 6' ตะวันออก เป็น จังหวัดหนึ่งในภาคกลางอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามระยะทาง ถนน ประมาณ 120 กิโลเมตร
อาณาเขต	ทิศเหนือ จรดอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี และอำเภอกำแพงแสนและกำแพงเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ทิศตะวันออก จรดอำเภอไทยและอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทิศใต้ จรดอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทิศตะวันตก จรดสหภาพพม่า
ขนาด	เพชรบุรีมีพื้นที่ประมาณ 6,356.918 ตารางกิโลเมตร แบ่ง เขตการปกครองเป็น 6 อำเภอ และ 2 กิ่งอำเภอได้แก่ อำเภอท่าราบ อำเภอเขาย้อย อำเภอชะอำ อำเภอบ้านลาด อำเภอบ้านแหลม อำเภอเมืองเพชรบุรี กิ่งอำเภอหนองหญ้าปล้อง และกิ่งอำเภอแก่งกระจาน
ภูมิประเทศ	ด้านทิศตะวันตกเป็นทิวเขาสลับซับซ้อน มีภูเขาถนนธงชัย กั้นเขตแดนไทยกับสหภาพพม่า มีระยะทางยาวมากถึง 120 กิโลเมตร พื้นที่ค่อยๆ ลาดต่ำลงสู่ทะเลด้านตะวันออก ทิศตะวันออกเป็นที่ราบลุ่มจนจรดทะเลในอำเภอไทยด้านตะวันตก มีฝั่งทะเลตลอดแนวเป็นระยะทางประมาณ 82 กิโลเมตร ทาง ทิศเหนือ ใต้ ตะวันตก และตอนกลางมีภูเขาใหญ่ๆน้อยๆทั่วไป ตามที่ราบทั่วไปมีต้นตาลอยู่มากมาย
ภูมิอากาศ	เนื่องจากมีที่ตั้งระหว่างภูเขาและทะเล สภาพจึงอบอุ่นเย็น สบาย ฤดูร้อนไม่ร้อนจัด ฤดูหนาวไม่หนาวจัด อุณหภูมิไม่ เปลี่ยนแปลงมากนัก

ประวัติศาสตร์เมืองเพชรบุรี

เพชรบุรีเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีความสำคัญทั้งทางด้านการเมืองเศรษฐกิจ และศิลปวัฒนธรรมมาตั้งแต่สมัยโบราณ ดังจะเห็นได้จากหลักฐานทาง โบราณวัตถุ โบราณสถาน และศิลาจารึกทั้งของไทยและของขอม ตลอดจน บันทึกลงของหลวงจีนที่เดินทางผ่านเมืองนี้ นักโบราณคดีบางคนสันนิษฐานว่า เพชรบุรีน่าจะตรงกับชื่อเมือง “ศรีชัยวัชรบุรี” ในศิลาจารึกประสาธพระขรรค์ ที่พบในเมืองพระนคร ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 พ.ศ. 1734

เมืองเพชรบุรี สร้างขึ้นในยุคสมัยใดไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัด แต่ มีข้อความเกี่ยวกับความเป็นมาของเมืองในด้านเมืองเพชรบุรี ฉบับราชบุรี พ.ศ. 2468 ความว่า

“แต่ในกาลปางก่อนคือตาบรรพตนั้น พระนครเพ็ชรบุรีเป็นเมืองมี กษัตริย์สมมุติราชครอบครองมาเป็นลำดับ เป็นเมืองเกษมสำราญพร้อมสรรพ ด้วยความสนุกสำราญรื่นรมย์ทุกประการ มั่งคั่งด้วยคุณสมบัติและทรัพย์- ศฤงคาร ทั้งมีป่าไม้อาจารย์เป็นประพาศพิศ สัณสนสนาศิษย์บรรลุ ศิลปวิทยาคาถา อาคม เวททางคัมภีร์สำเร็จอิทธิฤทธิ์ เป็นเมืองมีเกียรติยศ ไพศาลแผ่เผยเดชานุภาพ ความมั่งคั่งสมบูรณ์ไปในนาฯ ชาติทั้งหลาย ปราศจากภัยอันตรายศัตรูหมู่ปรปักษ์เสี้ยนหนาม ชาวเมืองเกษมสำราญบานใจ ไฟร์ฟ้าหน้าใสทั่วหน้า มีฝูงชนกล่นเกลื่อนล้นหายไปทั่วทุกภูมิภาคมีลำเนา มากมายด้วยชาวเจ้าและพวกพ่อค่านานาชาติแขกเมืองมาพึ่งพาค้าขายสินค้า ใหญ่ที่เป็นประธานทรัพย์นับว่าขึ้นชื่อ ฤๅชา คือป่าตาล ดงตาล มีอยู่ทั่ว อาณาเขตต์ มีโคตรเพ็ชรอันเดรัจฉาต์ จารัสศรี เพลากลางราตรี ส่องแสงสว่าง พราวราวกับดาวประดับเขา บังเกิดมีปรากฏขึ้นเป็นเต็ม ณ ยอดเขาใหญ่ด้าน ดินแดน ได้อาศัย แสงเพ็ชร พลอยแห่งภูเขานั้นเป็นเหตุ ภูเขานั้น จึงได้สมญา พิเศษเรียกว่า เขาแด่น คือแสงดูต่างพร้อย เพราะเหตุเพ็ชรพลอย ปรากฏแล้ว

ณ ยอดภูเขานี้ ท่านโบราณกษัตริย์ทั้งหลาย ผู้เป่ยนดิน ก้น สร้างพระนคร
จึงขนานนามกรเมืองนั้นว่า เมืองเพ็ชรบุรี กระนั้นแล”

จากหลักฐานทางโบราณวัตถุและโบราณคดีที่พบในบริเวณเมืองเพชร-
บุรี นักโบราณคดีเชื่อว่า เมืองเพชรบุรีเป็นเมืองหนึ่งในยุคสุวรรณภูมิ ของ
อาณาจักรฟูนันในพุทธศตวรรษที่ 6-12 ดินแดนเหล่านี้จะมีกษัตริย์ปกครอง
เมืองที่มีหลักฐานดังกล่าวนี้มี 5 เมือง คือ นครไชยศรี ราชบุรี กาญจนบุรี
ตะนาวศรี และเพชรบุรี ดินแดนเหล่านี้ตามจดหมายเหตุจีน เรียกว่า ดูนฺสุน
บางช่วง บางสมัยก็เป็นรัฐอิสระ บางสมัยก็เป็นแบบนครรัฐ เมืองเพชรบุรี
คงมีความเจริญสืบมาจนถึงสมัยของอาณาจักรทวารวดี ในสมัยพุทธศตวรรษ
ที่ 11-18 อาณาจักรนี้มีกล่าวไว้ในจดหมายเหตุจีน และจดหมายเหตุการ
เดินทางของหลวงจีน เรียกอาณาจักรนี้ว่า โต โล โป ตี (TO-LO-PO-TI)
ซึ่งรวมเมือง ราชบุรี เพชรบุรี คูบัว พงดึก นครปฐม กำแพงแสน สทบุรี
นครสวรรค์ ลำพูน ฯลฯ นักโบราณคดีเชื่อกันว่าชนชาติที่อาศัยอยู่ในแถบนี้
เป็นชนชาติมลายู และสันนิษฐานว่าเมืองหลวงของอาณาจักร อาจอยู่ที่
นครปฐม หรือเมืองอู่ทอง เพราะทั้งสองแห่งได้พบโบราณสถานขนาดใหญ่
ปรากฏอยู่

จากตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ได้กล่าวถึงเรื่องราวการสร้างเมือง
เพชรบุรีสอดคล้องกับ บันทึกของ ลา ลูแบร์ ว่าพระพนมทะเล มเหศวรสถิตรา-
วีราช (ในจดหมายเหตุ ลา ลูแบร์ ว่ามีพระนามว่าพระพนมไชยศิริ) เป็นผู้สร้าง
เมืองเพชรบุรี โดยได้นำคนจำนวน สามหมื่นสามพันคน ช้างพังพลายห้าร้อย
เชือก ม้าเจ็ดร้อยตัวมาสร้างพระราชวังขึ้น และต่อมาได้โปรดให้พระโอรสของ
พระองค์ทรงพระนามว่า พระพนมวังไปสร้างเมืองนครดอนพระโดยพระราชนิ-
ทานคนเจ็ดร้อยคน แยกห้าร้อยคน ช้างสามร้อยเชือก ม้าสองร้อยตัว เพื่อไป
สร้างเมืองและพระธาตุ จากตำนานเรื่องนี้แสดงว่า เมืองเพชรบุรีเจริญรุ่งเรือง
และเป็นเมืองสำคัญที่มีอำนาจมากเมืองหนึ่ง พระโอรสของกษัตริย์เมืองนี้ได้ไป

สร้างเมืองศรีธรรมนคร หรือนครศรีธรรมราชและสร้างพระบรมธาตุเมืองนคร และพระมหากษัตริย์ที่สืบต่อมาพระนามว่า “รามธิบดี” ได้สร้างเมืองสยาม ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1894

จากคำให้การของชาวกรุงเก่า ได้กล่าวว่าพระอินทราชา เป็นผู้สร้าง เมืองเพชรบุรีขึ้น พระราชโอรสของพระองค์ทรงพระนามว่า พระเจ้าอยู่ทองได้ ครองสมบัติต่อมาและมีไมตรีกับพระเจ้าศรีธรรมโศกราช เจ้าเมืองศรีธรรมนคร ต่อมาเมืองเพชรบุรีเกิดข้าวยากหมากแพง ราษฎรอดอยากเกิดโรคภัยไข้เจ็บ พระเจ้าอยู่ทองจึงทรงหาที่ตั้งเมืองใหม่ ณ ตำบลหนองโสน แล้วทรงตั้งชื่อเมือง ใหม่ว่า “กรุงเทพมหานคร บวรทวารวดี ศรีอยุธยา มหาศีลกบวรรัตนราช- อานันุริรมย์” และทรงสถาปนาพระองค์ขึ้นเป็นพระเจ้ายามาธิบดีสุริยประเทศ มุขสุริยวงศ์

เรื่องเมืองเพชรบุรีนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงให้ข้อคิดเห็นว่า “เดิมเมื่อประมาณพันปีเศษมาแล้ว เมืองเพชรบุรี มีกษัตริย์ปกครองเช่นเดียวกันกับเมืองนครศรีธรรมราช”

“ในสมัยสุโขทัย เพชรบุรีคงจะอ่อนกำลังลงและเป็นเมืองประเทศราช ของอาณาจักรสุโขทัย ดังมีข้อความปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงว่า “เบื้องตะวันตกจรดสระหลวง สองแควลุ่มมลาย สดคา เพ่า ผังโงถึงเวียงจัน เวียงคำ เป็นที่แล้วเบื้องหัวหนนรอดคนที่ พระบาง แพรก สุวรรณภูมิ ราชบุรี เพชรบุรี ศรีธรรมราช ดังทะเลสมุทรเป็นที่แล้ว”

จากบันทึกของจีน สมัยพระเจ้าหงวนลีโจ้วฮ่องเต้ พ.ศ. 1837 มีข้อความว่า “กัมจูฮือตัง แห่งเมืองปักซิกปูลี ส่งทูตมาถวายเครื่องบรรณาการ” ซึ่งชื่อเมืองนี้บางฉบับเขียนเป็นปักซิกฮันปูลีเอียะหรือคปิยะปูลี ซึ่งหมายถึง เมืองเพชรบุรีนั่นเอง และใน พ.ศ. 1934 สมัยรัชกาลพระเจ้าฮงบู ก็มีบันทึกของจีน กล่าวถึง “ประเทศริวกิวสยาม เปียกสีกโปบสี (เปะซีปาหสี) กัศมิระ เข้รถวาย บรรณาการ” ชื่อเมืองนี้ก็น่าจะเป็นเมืองเพชรบุรีซึ่งจะตรงกับรัชสมัยของ พระมหาธรรมราชาที่ 2 ของอาณาจักรสุโขทัย

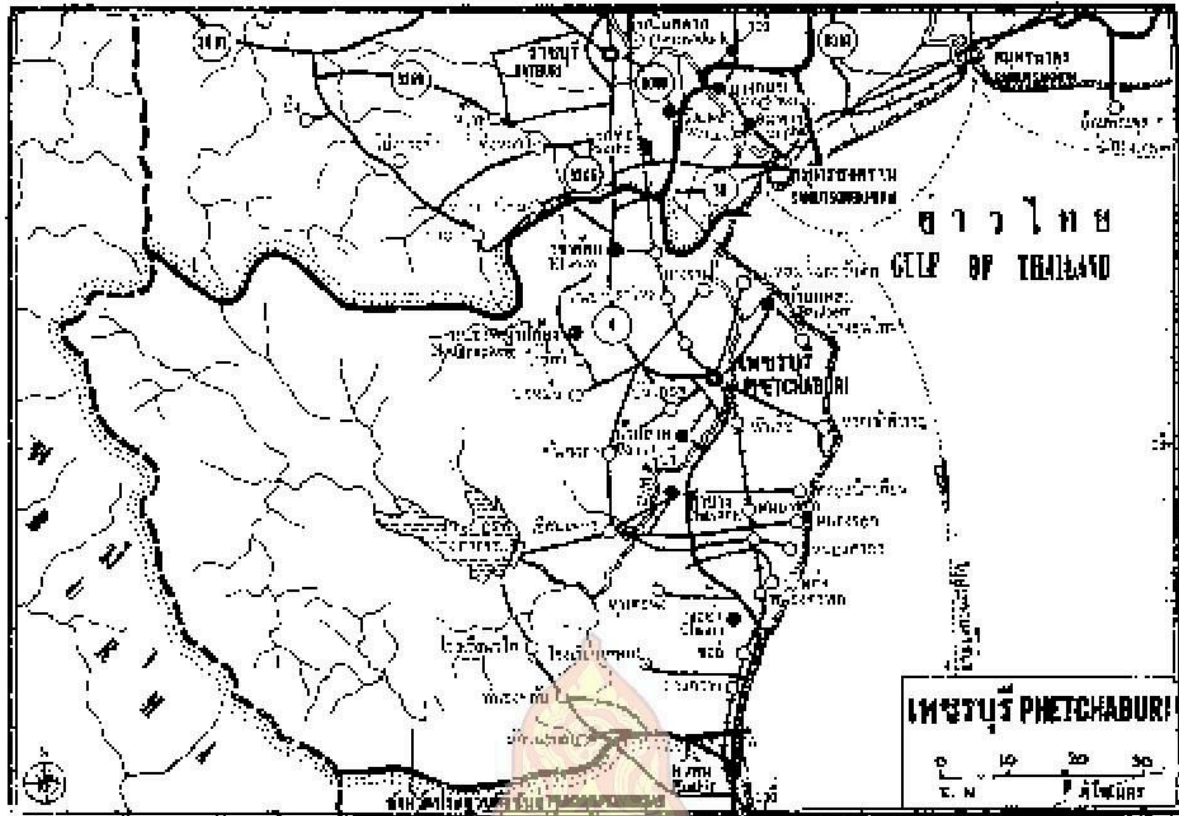
หลักฐานจากบันทึกของจีน แสดงว่าเมืองเพชรบุรีเป็นเมืองสำคัญมาก เมืองหนึ่งในสมัยสุโขทัยโดยเฉพาะทางด้านการค้าขายทางทะเลกับต่างประเทศ เจ้าผู้ครองเมืองเพชรบุรี สามารถแต่งเรือสินค้าไปค้าขายยังประเทศจีนได้

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา เมืองเพชรบุรีสังกัดอยู่ในหัวเมืองตะวันตก เช่นเดียวกับเมืองราชบุรี นครไชยศรี สุพรรณบุรี กาญจนบุรี ศรีสวัสดิ์ ไทรโยค ท่ากระดาน ทองคำดี และทองผาภูมิ ในสมัยนี้เพชรบุรีเป็นเมืองท่าที่สำคัญมาก เนื่องจากทำเลที่ตั้งของเมืองเพชรบุรี เมืองเพชรบุรีตั้งอยู่ในคาบสมุทรอินโดจีน ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างแหล่งอารยธรรมของจีนและอินเดีย แหล่งอารยธรรมทั้งสองมีการติดต่อกันตลอดเวลา โดยเฉพาะการติดต่อทางเรือจากอินเดีย ต้องมาขึ้นฝั่งที่พม่าแล้วข้ามมาลงเรือที่อ่าวไทย ในขณะที่เดียวกันการเดินทางจากจีนไปอินเดีย ก็ต้องเดินทางมาขึ้นบกที่อ่าวไทยด้วย เพชรบุรีเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในเส้นทางผ่านดังกล่าว นอกจากนั้นเพชรบุรียังเป็นเมืองเก่าที่เชื่อมติดต่อระหว่างหัวเมืองฝ่ายเหนือและใต้ของไทย เรือสินค้าต่างๆ จะต้องจอดแวะพักก่อนจะเดินทางเข้าไปในเมืองหลวงหรือจะส่งไปในหัวเมืองฝ่ายใต้ หรือจะเดินทางเข้าไปค้าขายที่เมืองมะริด เมืองเมะวะสาละและหัวเมืองมอญ

นอกจากความสำคัญทางด้านเป็นเมืองท่าสำหรับการค้าขายแล้ว เมืองเพชรบุรียังเป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ทั้งข้าวปลาอาหาร และยังเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญ ที่ข้าศึก เช่น เขมร และพม่าจะยกผ่านเพื่อเข้าไปตีกรุงศรีอยุธยา ดังนั้นเจ้าเมืองของเมืองเพชรบุรีจึงต้องมีความรู้ความสามารถหลายด้าน เช่น ทางด้านการรบ การปกครอง และการติดต่อค้าขายกับเมืองอื่นๆ

ในแผ่นดินสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช (พ.ศ. 2112-2133) พระยาละแวกได้ยกทัพเข้ามาตีกรุงศรีอยุธยาถึง 3 ครั้ง โดยได้ยกทัพมาตีเมืองเพชรบุรี 2 ครั้ง ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2113 ออกพระศรีสุนทรฤๅไชย เจ้าเมืองเพชรบุรี พร้อมด้วยกรรมการเมืองได้ร่วมกันรักษาเมืองไว้ได้ ข้าศึกต้องถอยทัพกลับไป

ในปี พ.ศ. 2115 พระยาละแวกได้ยกทัพมาตีเมืองเพชรบุรีอีกครั้งหนึ่ง ครั้งนี้ออกพระศรีสุนทรฤๅไชยดาบทันทีรบ พระยาละแวกได้กวาดต้อนผู้คนและทรัพย์สินเป็นจำนวนมากไปยังเขมร เมืองเพชรบุรีเสียหายยับเยินในการศึกครั้งนี้

ในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (พ.ศ. 2133-2148) พระองค์เสด็จยกทัพไปตีเขมรและโปรดให้พระยาเพชรบุรีเป็นแม่ทัพกองเรือยกทัพไปตีเมืองปากน้ำของเขมรได้แล้วยกทัพไปสมทบกับทัพพระยาราชวังสัน เข้าตีได้เมืองจัตุมุข และยกไปสมทบกับทัพหลวงตีได้เมืองละแวก และในปี พ.ศ. 2138 สมเด็จพระนเรศวรมหาราช กับสมเด็จพระเอกาทศรถทรงยกทัพไปตีพม่าได้เมืองทวาย ตะนาวศรีและหัวเมืองมอญ การศึกในครั้งนั้นโปรดให้พระยาเพชรบุรี นำทัพช้าง ม้า และพลรบไปเป็นทัพหนุนด้วย

ในปี พ.ศ. 2134 สมเด็จพระนเรศวรมหาราชและสมเด็จพระเอกาทศรถได้เสด็จประพาสเมืองเพชรบุรี เพื่อทรงเบ็ด ที่เขาสามร้อยยอดและตำบลโค่นดหลวง และเสด็จเข้าเมืองเพชรบุรี

ในปี พ.ศ. 2203 รัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พวกมอญได้หลบหนีพม่าเข้ามาพึ่งไทย พระเจ้าอังวะจึงให้เจ้าเมืองหงสาวดีและเจ้าเมืองตองอูยกทัพไปกวาดต้อนเอาพวกมอญที่หนีมาเมืองไทยกลับเมืองพม่า เจ้าเมืองทั้งสองจึงยกทัพเข้ามาทางเมืองกาญจนบุรี กรุงศรีอยุธยาได้ให้พระยาจักรีเกณฑ์กองทัพจากหัวเมืองปักษ์ใต้ชายฝั่งทะเลตะวันตก ให้เจ้าพระยาโกษาเหล็กเป็นแม่ทัพหลวง พระยาเพชรบุรีเป็นทัพหน้า พระยาราชบุรีเป็นกองหนุน ร่วมกันตีทัพพม่าแตกพ่ายไป

ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนี้ ถือว่าเป็นสมัยที่มีการติดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศมากที่สุดสมัยหนึ่ง โดยเฉพาะกับประเทศฝรั่งเศส พระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ได้ส่งราชทูตชื่อ เซอวาลีเอ เดอ โซมอง มายังกรุงศรีอยุธยา เจ้าเมืองบางกอกและเจ้าเมืองเพชรบุรี ได้นำขุนนางข้าราชการไปต้อนรับ และนำราชทูตเดินทางไปยังกรุงศรีอยุธยา

ประมาณปี พ.ศ. 2229 เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชได้ช่องสุมผู้คนไว้เพื่อแข็งเมือง สมเด็จพระนารายณ์มหาราช จึงโปรดให้พระยาสุรสงครามเป็นแม่ทัพหลวง พระสุรเสนาเป็นยกกระบัตร พระยาเพชรบุรีเป็นกองเสบียง พระยาสีหราชเดโชเป็นทัพหน้า พระยาราชบุรีเป็นทัพหลังยกไปทางบก ส่วนทัพเรือมีพระยาราชวังสันเป็นแม่ทัพ ยกไปตีเมืองนครศรีธรรมราช

พ.ศ. 2246 รัชสมัยสมเด็จพระพุทธเจ้าเสือพระองค์โปรดการทรงเบ็ด ได้เสด็จประพาสเมืองเพชรบุรี โดยเสด็จประทับที่ตำบลโดนดหลวงและเขาสามร้อยกยอด

พ.ศ. 2302 ในสมัยของพระเจ้าเอกทัศ พระยาเพชรบุรีได้ร่วมกับเจ้าพระยาอภัยราชา หมื่นทิพเสนา และกรมหมื่นเทพพิพิธเป็นกบฏ สมเด็จพระเจ้าเอกทัศ ทรงทราบจึงให้จับบุคคลดังกล่าว กรมหมื่นเทพพิพิธถูกเนรเทศไปเมืองลังกา ส่วนเจ้าพระยาอภัยราชา และพระยาเพชรบุรีให้ลงพระราชอาญาแขวนแล้วจำไว้ในปลายีนี้ พม่ายกทัพมาตีเมืองตะนาวศรี และมะริด

จึงโปรดให้แก่อำมาตย์พระยาอภัยราชา และพระยาเพชรบุรี เพื่อให้อัครมโหรีมี พระยายมราชเป็นแม่ทัพ พระยาเพชรบุรีเป็นทัพหน้า พระยาราชบุรีเป็นยก- กระบัตร พระสมุทรสงครามเป็นกองเสบียง ยกทัพไปรักษาเมืองมะริด แต่เมือง ดังกล่าวเสียแก่พม่าก่อนแล้วและพม่าตีทัพพระยายมราชแตกกระจาย และตี ได้เมืองกุยบุรี ปรากฏบุริจนถึงเมืองเพชรบุรี โดยไม่มีผู้คิดสู้ป้องกันเมือง ทัพ พม่าได้รวมพลที่ราชบุรี และยกทัพเข้ามาตีกรุงศรีอยุธยา เมื่อต้นปี 2303 ขุนนางและราษฎรได้กราบทูลให้เจ้าฟ้าอู่หม่อมพรทรงแผ่นวชออกมาสู้รบ การรบ ในครั้งนั้น พระเจ้าอลองพญาทรงบัญชาการและจุดปืนใหญ่เอง เผอิญปืนแตก ถูกพระองค์บาดเจ็บสาหัส พม่าจึงยกทัพกลับ

ปี พ.ศ. 2307 พม่ายกทัพตีเมืองทวาย มะริด ตะนาวศรี ะนอง ชุมพร ไชยาจนถึงเมืองเพชรบุรี ที่เมืองเพชรบุรีกองทัพพระยาพิพัฒน์โกษา กับทัพของ พระยาตากที่ยกมาจากกรุงศรีอยุธยาเข้ารักษาเมืองเพชรบุรีไว้ได้

พ.ศ. 2308 พม่ายกทัพเข้ามาตีกรุงศรีอยุธยาอีกโดยยกเข้ามาทาง เมืองทวาย ตะนาวศรี และยกเข้าตีเมืองเพชรบุรี ราชบุรี และกาญจนบุรี เมือง เหล่านี้สู้ข้าศึกไม่ได้ แตกพ่ายเข้าไปยังกรุงศรีอยุธยา พม่าเข้าล้อมกรุงศรี- อยุธยาไว้ สมเด็จพระเจ้าเอกทัศฯ จึงโปรดให้พระเจ้าตากสินและพระยา- เพชรบุรีคุมกองทัพเรือคนละกอง ยกกองทัพออกไปรับทัพพม่า พระยา- เพชรบุรีตายในที่รบ ส่วนพระยาตากสินถอยทัพมาตั้งรับที่วัดพิชัยจนกระทั่ง เสียกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. 2310

ในสมัยกรุงธนบุรี เมื่อพระเจ้าตากสินทรงรวบรวมผู้คน แล้วปราบดา- ภิกษขึ้นเป็นกษัตริย์ตั้งเมืองหลวงที่กรุงธนบุรีแล้ว พระองค์ได้แต่งตั้งเจ้าเมือง ใหม่ได้ประมาณ 11 เมือง รวมทั้งเมืองเพชรบุรีด้วย ในปี พ.ศ. 2312 ได้โปรดฯ ให้เจ้าพระยาจักรี พระยาอภัยราชา พระยาอภัยรณฤทธิ์และพระยาเพชรบุรีเป็น ทัพหน้าไปตีเมืองนครศรีธรรมราช การรบในครั้งนี้พระยาเพชรบุรี และพระยา ศรีพิพัฒน์ตายในที่รบ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงยกทัพหลวงไปทางเรือ

เมื่อไปถึงตำบลบางทะเล หาดเจ้าสำราญ แขวงเมืองเพชรบุรี เรือถูกพายุล้มหลายลำ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงทรงตั้งพิธีบวงสรวง และประทับอยู่ที่เมืองเพชรบุรีระยะหนึ่ง แล้วจึงเสด็จไปรวบรวมไพร่พลที่เมืองไชยา ทรงคุมกองทัพ ตีเมืองนครศรีธรรมราชได้

พ.ศ. 2317 พม่ายกทัพเข้ามาอีก และเข้าปล้นค่ายเมือง พระยาเพชรบุรีจึงมีใบบอกแจ้งให้ทางกรุงธนบุรีทราบ สมเด็จพระเจ้าตากสินโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าหลานเธอ กรมขุนอนุรักษ์สงครามมาอยู่รักษาเมืองเพชรบุรีด้วย

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชปราบดาภิเษก และสร้างกรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. 2325 แล้ว ในปี พ.ศ. 2328 พม่ายกทัพมาตีไทยถึง 9 ทัพ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ดำเนินยุทธวิธีในการรบ โดยให้ยกทัพไปตั้งรับพม่านอกพระนครตามทางที่พม่ายกเข้ามา โดยเฉพาะการรบที่ตำบลลาดหญ้าจังหวัดกาญจนบุรี สมเด็จพระราชวังบวรฯ ทรงจัดให้มีการรบแบบกองโจร โดยให้พระยาสีหราชเดโชชัย พระยาท้ายน้ำและพระยาเพชรบุรีคุมทหารไปคอยซุ่มโจมตีหน่วยลำเลียงเสบียงอาหารของข้าศึก แต่นายทัพทั้งสามไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามที่ได้รับมอบหมายจึงถูกประหารชีวิตทั้ง 3 คน การสงครามครั้งนี้พม่าเสียหายยับเยินกลับไป

ในปี พ.ศ. 2336 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ โปรดฯ ให้เตรียมทัพเพื่อไปตีพม่า โดยยกไปตั้งทัพที่เมืองทวาย กองทัพที่ยกไปยังเมืองดังกล่าวมีทัพของพระยาเพชรบุรีด้วย การรบในครั้งนี้พม่าได้ยกเข้าตีค่ายเพชรบุรีได้ แต่อย่างไรก็ตามทัพไทยก็ตีเอากลับคืนมาได้ในที่สุด

สมัยรัชกาลที่ 2 พม่าได้ยกทัพมาตีหัวเมืองปักษ์ใต้ โปรดฯ ให้พระยาพลเทพมารักษาเมืองเพชรบุรีไว้ และให้สมเด็จพระเจ้าน้องเธอกรมหลวงพิทักษ์มนตรี เสด็จไปจัดทัพที่เมืองเพชรบุรี

จะเห็นว่าตั้งแต่ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงต้นสมัยรัตนโกสินทร์ เมืองเพชรบุรีต้องเตรียมพร้อมในการทำศึกกับพม่ามาโดยตลอด จนถึงในสมัยต้นรัชกาลที่ 3 สงครามอันยืดเยื้อระหว่างไทยกับพม่าสิ้นสุดลงทั้งนี้

เนื่องจากพม่ามีการนิพิพาทกับอังกฤษ แต่หัวเมืองที่พม่าของไทย โดยเฉพาะ
เจ้าเมืองไทรบุรีและเมืองใกล้เคียง ได้พากันกระด้างกระเดื่อง เพราะมีชาว
ต่างศาตศกยอยู่เบื้องหลัง ใน พ.ศ. 2382 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า-
เจ้าอยู่หัว ได้โปรดให้พระเจ้าเพชรบุรีร่วมกับเมืองนครศรีธรรมราชและเมือง
สงขลา ยกทัพไปปราบได้

ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา เมืองเพชรบุรีกลายเป็นเมือง
สำคัญสำหรับเสด็จประพาสประทับแรมพักผ่อนนวิริยาบถและรับรองแขกเมือง
เนื่องจากเป็นเมืองที่มีสภาพธรรมชาติ และภูมิประเทศที่สวยงาม พระบาท-
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเมืองเพชรบุรีมาก พระองค์ได้เสด็จ
เมืองเพชรบุรีหลายครั้งในระหว่างทรงผนวช ได้เสด็จทรงบำเพ็ญสมณธรรม
ณ ถ้ำเขาหักขย อำเภอเขาชัยและประทับแรมที่วัดมหาสมณารามด้วย เมื่อ
พระองค์เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติแล้ว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้สร้างพระราชวังพระนครคีรีขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2402 และโปรดให้จัดพระราช-
พิธีเฉลิมพระราชมณเฑียร และเสด็จไปประทับที่พระนครคีรี เมื่อ พ.ศ. 2404
ที่พระนครคีรีนี้ พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นที่รับแขกเมือง
ดังเช่น เมื่อ พ.ศ. 2404 พระเจ้าแผ่นดินประเทศปรัสเซีย ส่งนายคอลลอย
เลนเบิร์ก เป็นราชทูตเข้ามาเจริญพระราชไมตรี ก็ทรงโปรดเกล้าฯ ให้กรม
หลวงวงศาธิราชสนิทจัดเรือพาคณะทูตมาเที่ยวเมืองเพชรบุรี และในปี พ.ศ.
2406 พันเอก โรเบต ได้นำเครื่องราชอิสริยาภรณ์จากประเทศฝรั่งเศส
เรจ็อง ดอนเนอร์ มาทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
และพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็โปรดให้นำคณะทูตไปเที่ยวเมือง
เพชรบุรีด้วย นอกจากนั้นในปี พ.ศ. 2408 ได้โปรดให้จัดพระราชพิธีโสกันต์
พระเจ้าลูกเธอ ที่เมืองเพชรบุรีด้วย

นอกจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จะโปรดให้สร้าง
พระนครคีรีแล้ว ยังโปรดฯ ให้ตกแต่งเขาหลวง ซึ่งมีพระพุทธรูปโบราณในถ้ำ
โดยสร้างบันไดหินลงไปและโปรดให้สร้างพระพุทธรูปเพื่ออุทิศถวายแก่
พระเจ้าแผ่นดินองค์ก่อนๆ ร่วมกับเจ้านายฝ่ายในและพระบรมวงศานุวงศ์

มาประทับแรม ณ ค่ายพลสงครามเจ้าสำราญเมืองเพชรบุรีเกือบทุกปีและโปรดให้สร้างพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน ขึ้นที่ริมฝั่งชายทะเลเมืองเพชรบุรี เพื่อใช้เป็นที่พักประทับแรมในฤดูร้อน

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ไม่โปรดประทับ ณ พระราชวังในเมืองเพชรบุรี โปรดฯ ให้สร้างพระราชวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเสด็จพระราชดำเนินไปประทับที่พระราชวังไกลกังวลเสมอ

หลังเปลี่ยนการปกครองเป็นประชาธิปไตยในปี พ.ศ. 2475 เมืองเพชรบุรีได้ยกเป็นจังหวัด และในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง (พ.ศ. 2484 - พ.ศ. 2488) ญี่ปุ่นได้ยกพลขึ้นบกตามจุดต่างๆ คือ สงขลา ปัตตานี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และบางปู ไทยจึงต้องทำสัญญาเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น จังหวัดเพชรบุรี ในขณะนั้นได้กลายเป็นที่พักของเชลยศึกและเป็นที่ตั้งย่อยขององค์การใต้ดินที่ต่อต้านญี่ปุ่น และให้ความร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตร (สหรัฐอเมริกาและอังกฤษ) ที่เรียกว่า “ขบวนการเสรีไทย” หน่วยปฏิบัติการอยู่ที่ตำบลบางค้อ กิ่งอำเภอหนองหุ้ม ปัตตานี ได้มีการฝึกอาวุธให้กับสมาชิกอาสาสมัคร เป็นการฝึกแบบกองโจร แต่สงครามได้สิ้นสุดเสียก่อน

ปัจจุบันเพชรบุรี เป็นจังหวัดที่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ สิ่งก่อสร้าง ตลอดจนวัดนิกายรามที่เก่าแก่ และมีความสำคัญทางด้านศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะฝีมือช่างเพชรบุรี ซึ่งปรากฏหลักฐานแสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของเพชรบุรีในอดีตที่ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันได้อย่างดี นอกจากนั้นยังเป็นจังหวัดที่มีสภาพธรรมชาติและภูมิประเทศที่สวยงาม มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และได้รับการยกย่องในเรื่อง “ชนมหวาน” จากน้ำตาลโตนด อันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรีในปัจจุบัน

วัดใหญ่สุวรรณาราม

วัดใหญ่สุวรรณาราม หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า วัดใหญ่ เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร ตั้งอยู่เลขที่ 84 ตำบลท่าราบ อำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ไม่ปรากฏหลักฐานว่าสร้างขึ้นตั้งแต่เมื่อใด สันนิษฐานว่าเป็นวัดที่มีมานานแล้วตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ดังจะเห็นได้จากพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 กรุงรัตนโกสินทร์ ที่ทรงไว้ว่า “ภาพและลายในพระอุโบสถนี้ คงเขียนมาก่อน 300 ปีขึ้นไป สำหรับชื่อวัดนั้นที่ว่าชื่อวัดใหญ่ เข้าใจว่าเพราะมีเนื้อที่ถึง 20 ไร่เศษ ส่วนคำว่า “สุวรรณ” นั้น น่าจะได้จากพระนามของสมเด็จพระสังฆราชแดงโม ซึ่งเดิมท่านชื่อทอง หรือจะเป็นนามฉายาของท่านว่า สุวณฺณ ด้วยก็เป็นได้ เพราะ

ท่านได้มาปฏิสังขรณ์วัดนี้ อันเป็นสถานมูลศึกษาของท่าน วัดนี้จึงมีชื่อว่า วัดใหญ่สุวรรณาราม

ประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสินซึ่งเป็นที่มาของชื่อวัดนั้น มีตำนานเล่า กันว่าเดิมท่านชื่อทอง เป็นกำพร้าบิดามารดาตั้งแต่เล็กอาศัยอยู่กับพี่สาว พี่สาวใช้ให้ดำข้าวหาฟืน วันหนึ่งดำข้าวหก พี่สาวคว่ำฟืนใส่ดี จึงวิ่งหนีเอา ตัวรอดแล้วไม่ยอมกลับบ้าน เทียวไปกับหมู่เด็ก ๆ ตามวันและตามวัดต่างๆ วันหนึ่งได้ลงเล่นน้ำที่แม่น้ำเพชรกับเด็กวัดใหญ่ ที่หน้าวัดมีเปลือกแดงโมลอย น้ำมา ด้วยความหิวจึงคว้าเปลือกแดงโมแล้วดำน้ำลงไปกัดกิน เมื่อโผล่ขึ้นมา เพื่อนเด็ก ๆ เห็นกินเปลือกแดงโม จึงเขาะเหยียพากันเรียกชื่อใหม่ว่า “เจ้าแดงโม” แต่เด็กชายทอง ก็หาได้โปรดแค้นไม่ คงพูดจาและเล่นกับเด็ก ๆ เหล่านั้นเช่นเดิม เมื่อสนิทสนมกับเด็กวัดใหญ่ จึงได้เข้าไปเล่นในวัดใหญ่และ ได้เฝ้าดูพวกศิษย์วัดอ่านเขียนหนังสืออยู่เสมอๆ วันหนึ่งได้นอนค้างอยู่ใน วัดนั้นด้วย คืนวันนั้นเองท่านสมภารของวัดใหญ่ฝันว่ามีช้างเผือกตัวหนึ่งได้ เข้ามาอยู่ในวัด แล้วขึ้นไปบนหอไตรทางเสาตู้พระไตรปิฎกล้มลงหมดทั้งหอ รุ่งเช้าขึ้นมาท่านรองความฝันแล้วพิจารณาเห็นว่า จะมีผู้มีปัญญามาสู่วัด ดังนั้นเมื่อท่านจะไปฉันทเข้าที่บ้านเจ้าเมือง จึงสั่งพระซึ่งเฝ้ากุฏิของท่านว่า ถ้า มีผู้ใดมาหาให้เอาตัวไว้ก่อนจนกว่าท่านจะกลับมาก เมื่อท่านไปฉันทกลับมาก ก็ไม่มีผู้ใดมาหาท่านเลย ท่านจึงสอบถามสามเณรและศิษย์วัดทุกคนว่าเมื่อคืน มีใครแปลกหน้าเข้ามาบ้าง เด็กวัดคนหนึ่งตอบว่ามีเด็กชายทองเข้ามานอน ด้วยกันกับตนคนหนึ่ง ท่านจึงให้ไปตามตัวมา เมื่อท่านได้พิจารณาลักษณะ ทำทางแล้วเห็นว่าถูกต้องตามความฝัน จึงได้ไต่ถามเรื่องราวแล้วชวนให้ยู่ เรียนหนังสือ ในวันแรกที่สงฆ์สวดมนต์ปรากฏว่าเด็กชายทองอ่านเขียนและ ท่องพระบาลีได้บ้างแล้ว ท่านรู้สึกประหลาดใจ จึงถามว่าเรียนรู้อมาจากที่ใด เด็กชายทองตอบว่าได้ดูเพื่อน ๆ เรียนที่วัดนี้เอง เพราะเด็กชายทองหรือเด็กชายแดงโมเป็นผู้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดจึงเรียนรู้อได้เร็ว สามารถให้เด็กชายทอง

บวชเป็นสามเณรหัตถ์เทศน์ธรรมวัตรและเทศน์มหาชาติ ครั้นเทศกาลเข้าพรรษา เจ้าเมืองได้นิมนต์สมภารไปเทศน์ไตรมาส ท่านสมภารไม่สบายจึงให้สามเณรแต่งโมไปแทน ครั้นสามเณรไปถึง เจ้าเมืองเห็นเข้าก็ไม่ศรัทธาลุกเข้าข้างโนนเสีย แต่เมื่อสามเณรแต่งโมขึ้นเทศน์ ทุกคนที่ได้ฟังก็จับใจในน้ำเสียง ท่านเจ้าเมืองที่นั่งอยู่ข้างโนนก็ออกมาฟังด้วย และเพิ่มเครื่องกัณฑ์เทศน์ขึ้นอีก แล้วพิจารณาตนเป็นโยมอุปัฏฐาก อารอาณาให้มาเทศน์แทนสมภารต่อไป

หลังจากที่สามเณรแต่งโมได้ศึกษาเล่าเรียนกับอาจารย์ที่มีความรู้ในเมืองเพชรบุรีจนจบการศึกษาทางพระปริยัติแล้ว ท่านสมภารจึงพาสามเณร

แดงโมไปศึกษาที่กรุงศรีอยุธยา ภายหลังได้เป็นเปรียญแตกฉานในพระไตร-
ปิฎกมาก เมื่อได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุแล้วมีชื่อเสียงทางด้านการเทศน์ และ
มีความสามารถทางด้านแกะสลักและก่อสร้างด้วย คุณความดีและสามารถ
ทราบถึงพระเจ้าแผ่นดินจึงได้โปรดให้เป็นพระอาจารย์สอนวิชาความรู้แก่
พระราชโอรสและพระราชนัดดา เมื่อพระราชโอรสที่เป็นศิษย์ได้เสวยราชย์แล้ว
จึงแต่งตั้งให้พระมหาแดงโมเป็นพระราชาคณะที่พระสุวรรณมุนี ภายหลังท่าน
คิดถึงวัดใหญ่จึงถวายพระพรขอกลับเมืองเพชรบุรี พระเจ้าอยู่หัว (เข้าใจว่า คือ
พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ พ.ศ. 2275-2301) จึงถวายท้องพระโรงในพระ-
ราชฐานองค์หนึ่งมาด้วย พระราชาคณะในเมืองเพชรบุรีไม่เคยมีมาก่อน
ประชาชนจึงเรียกท่านว่าพระสังฆราช้าง สมเด็จเจ้าฟ้าฯ

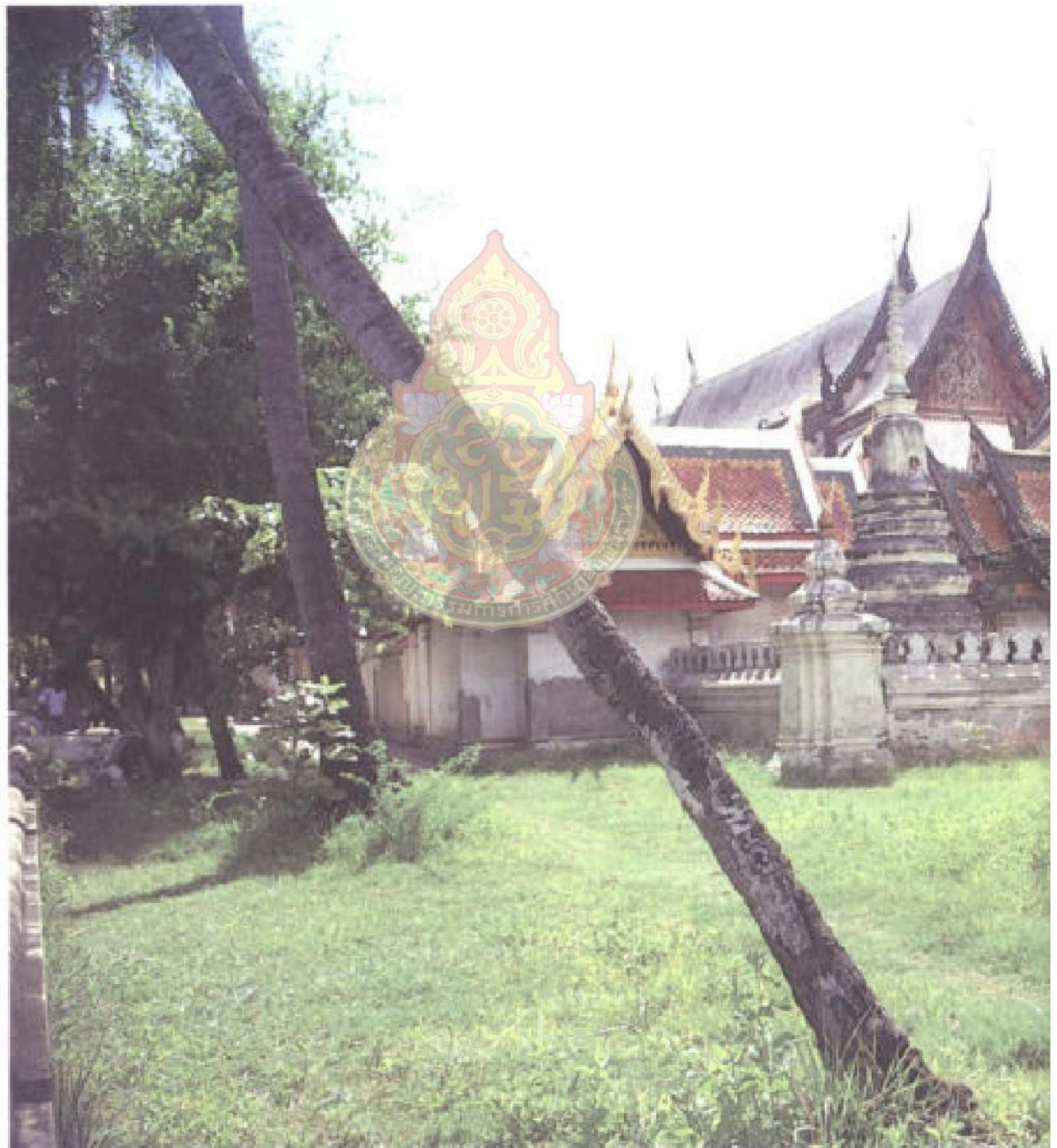
ดังนั้นจึงเข้าใจว่า วัดนี้เดิมชื่อวัดใหญ่ เพราะมีบริเวณกว้างขวางใหญ่โต
ภายหลังพระสุวรรณมุนี (ทอง) มาเป็นเจ้าอาวาสจึงได้ขนานนามวัดนี้ว่า
วัดใหญ่สุวรรณาราม วัดนี้เป็นพระอารามหลวงในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) ตั้งมีชัยภูมิในราชกิจจานุเบกษา ร.ศ. 128
ความว่า

“วันที่ 16 กันยายน ร.ศ. 128 เสด็จพระราชดำเนินขึ้นบนพระนคร-
คีรี โปรดฯ ให้พระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่บางวัดเข้าเฝ้า โปรดฯ ให้พระครูมหารักษ์
เจ้าอาวาสวัดใหญ่เข้าเฝ้าพระราชทานพัดยศและโปรดฯ ให้อยกวัดใหญ่สุวรรณ-
ารามเป็นวัดหลวงอีกวัดหนึ่ง”

วัดใหญ่สุวรรณาราม มีที่ดินตามหลักฐานของวัดชั้นทะเบียนไว้
ณ กรมการศาสนา จำนวน 22 ไร่ 2 งาน 80 ตารางวา และมีที่ธรณีสงฆ์ 3 แปลง
อยู่ที่ตำบลท่าราบ อำเภอเมืองเพชรบุรี จำนวน 2 แปลง เนื้อที่ 7 ไร่ 1 งาน
80 ตารางวา และ 5 ไร่ 76 ตารางวา ตามลำดับ และตำบลช่องสะแก อำเภอ
เมืองเพชรบุรี เนื้อที่ 14 ไร่ 2 งาน 4 ตารางวาอีก 1 แปลง

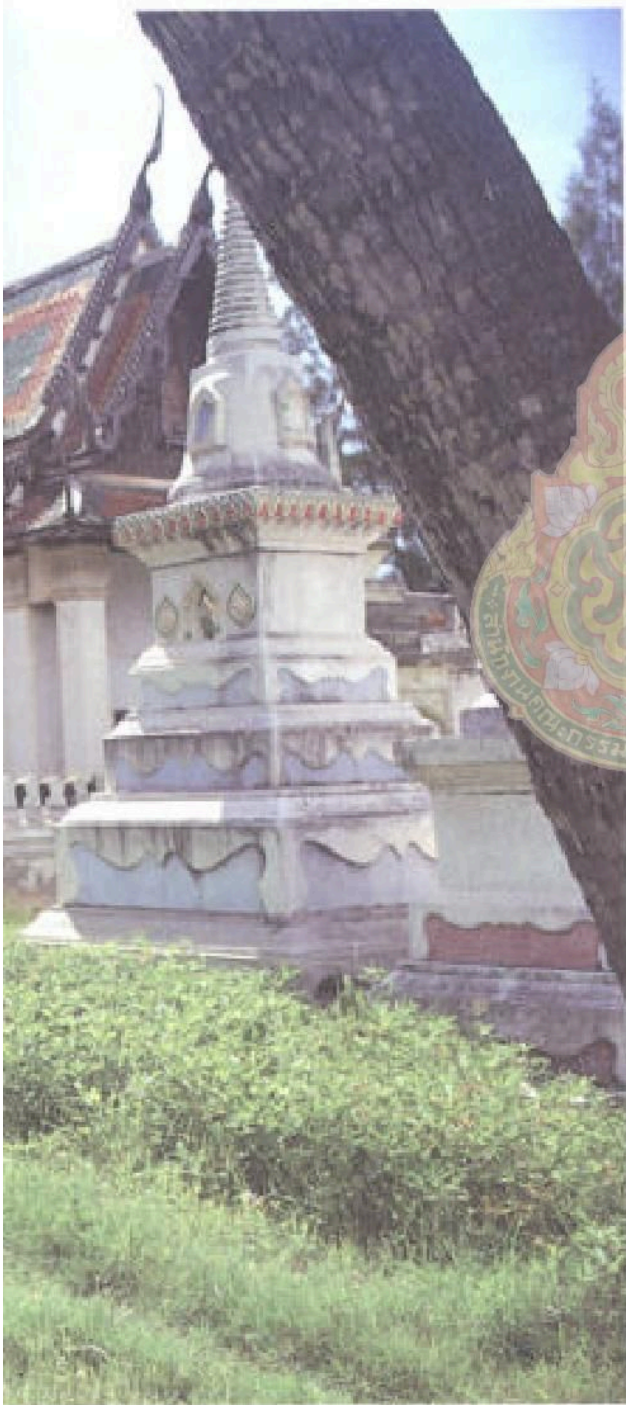
อาณาเขตของวัด ทิศเหนือติดกับถนนพงษ์สุริยา ทิศใต้ติดต่อกับวัด
หัวสนามและวัดไผ่ล้อม (ร้าง) ทิศตะวันออกติดกับซอยสาธารณะ และทิศ
ตะวันตกติดกับที่ธรณีสงฆ์ของวัดใหญ่สุวรรณาราม

ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุของวัดใหญ่สุวรรณาราม มีดังนี้

พระอุโบสถ ก่ออิฐถือปูนทั้งหลังแบบสมัยอยุธยาแท้ หลังคาซ้อนสองชั้น มีช่อฟ้าใบระกา ไม่มีหน้าต่าง ภายในเขียนภาพเทพชุมนุมเป็นชั้นๆ ตามผนัง เป็นภาพเขียนที่เก่าแก่และงดงามมาก เป็นฝีมือช่างสมัยอยุธยา เสาปูนพระอุโบสถเขียนลายรดน้ำงดงามมาก เป็นฝีมือช่างสมัยอยุธยาเช่นกัน ใน

พระอุโบสถวัดใหญ่สุวรรณาราม

พระอุโบสถ เป็นที่ประดิษฐานพระประธานปูนปั้นปางมารวิชัยฝีมือแบบอยุธยา หน้าตักกว้าง 2.20 เมตร หลังพระประธานมีพระพุทธรูปหล่อด้วยโลหะทั้งองค์ ปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 1.40 เมตร เก้ามาจกฐานผู้ร่อนมีชื่อว่า “พระทกนิ้ว” เป็นที่นับถือกันมาก ว่าศักดิ์สิทธิ์ ส่วนด้านซ้ายขวาเป็นพระพุทธรูปยืนสมัยอยุธยา ปางห้ามญาติและห้ามสมุทร หน้าองค์พระประธาน มีพระพุทธรูปสำคัญ 2 องค์ องค์หนึ่งเป็นพระเชียงแสนปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 80 ซม. มีอายุประมาณ 800-900 ปี และอีกองค์หนึ่งคือพระคันธารราษฎร์นั่งขัดสมาธิเพชรปางเทศนา หน้าตักกว้าง 55 ซม. เป็นพระสมัยอยุธยา อายุราว 400 ปีเศษ เป็นพระขอฝน พระพุทธรูปองค์นี้ว่ากันว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้เชิญเข้าไปไว้ในกรุงเทพฯ ตั้งแต่ยังทรงผนวชอยู่และเชิญกลับมาไว้ที่เดิม สมัยที่พระองค์ขึ้นครองราชสมบัติแล้ว

พระวิหาร เริ่มสร้างเมื่อ พ.ศ. 2450 ในสมัยพระครูมหาวิหารากักรังษี (พุก) เป็นเจ้าอาวาส เรียกว่าวิหารคต หรือศาลาราย สร้างด้วยอิฐถือปูน เป็นที่ตั้งเจดีย์จุฬามณี เจดีย์พนสุวรรณ มีพระพุทธรูปหล่อด้วยโลหะรายรอบพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงบริจาคพระราชทรัพย์ให้สร้างวิหารคตไว้ ที่หน้าบันวิหารคตจึงมีลวดลายพานและพระชันช่อเลข 5 ทุกๆ หน้าบัน ซึ่งหมายถึงรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเขียนบันทึกชมวิหารคตในคราวที่เสด็จประพาสเมืองเพชรบุรีว่า

“ในระหว่างพระอุโบสถและการเปรียญ มีงานที่ได้ทำขึ้นคือได้สร้างพระระเบียงล้อมรอบพระอุโบสถ แต่เป็นความคิดที่แปลกใหม่ดีมาก ถือว่าเป็นศาลารายก็ได้ เป็นพระระเบียงก็ได้ เพราะเขาตัดขาดเป็นหลังๆ มีซอกฟ้าใบระกาหลังคาซ้อนสองชั้นทุกหลัง ลักษณะทำนองกุฏิล้อมวัดราชสิทธิ์แต่แบบคายงดงามดีกว่าวัดราชสิทธิ์เป็นอันมาก”

วิหารคด

หอพระไตรปิฎก ปิฐกอยู่ในสระน้ำมีเสาเพียง 3 ต้น มีความหมายว่า พระพุทธศาสนาจะดำรงอยู่ได้ก็ด้วยพระไตรปิฎก 3 หลักเชิดชูไว้เท่านั้น หอพระไตรปิฎกนี้ได้รับการบูรณะเมื่อ พ.ศ. 2518 โดยทุนสยามสมาคม ปัจจุบันทางวัดใช้เป็นที่พักเก็บคัมภีร์ไบเบิลและตำราสมุดข่อย

ศาลาการเปรียญ เป็นศาลาหลังยาว สร้างด้วยไม้สักทรงไทย มีโถง
ประดับด้วยนาคและสาหร่ายรวงผึ้ง สวยงามมาก ในศาลามีเสาแปดเหลี่ยม

เขียนลายรดน้ำเป็นคู่ๆ ไปทุกคู่ลายไม่ซ้ำกัน ฝาข้างนอกเขียนลายทอง ช้างในเขียนลายด้วยสีฝุ่น ในศาลาการเปรียญมีธรรมาสน์สวยงามมาก กับสังเค็ดสวดฝีมือเก่า สมัยกรุงศรีอยุธยา (สังเค็ดสมเด็จพระยาตำรงราชานุภาพขอไปไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร กรุงเทพฯ แล้ว) ประตูละการเปรียญจำหลักเป็นลายก้านขดปิดทองดงาม ที่ประตูบานหนึ่งมีรอยถูกขวานฟันแตกเป็นรอยอยู่ มีผู้เล่าว่าเมื่อพม่ายกทัพมาถึงเพชรบุรี มีคนหนีเข้าไปซ่อนตัวอยู่ในศาลา เรียกไม่ออกมาพม่าจึงเอาขวานฟันประตู แต่ก็พังเข้าไปไม่ได้ ศาลาลงนี้เดิมเป็นห้องพระโรง กษัตริย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้พระราชทานให้สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้กล่าวถึงแล้วในตอนต้น

พระรูปหล่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นรูปเหมือนนั่งพับเพียบ พนมมือ ถอดอกบัวประดิษฐานอยู่ที่หน้าพระประธาน ใกล้กับพระรูปหล่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชของทำนอยู่ในตู้กระจก เป็นบาตรขนาดใหญ่ เชิงและฝาประดับมุกสวยงาม เป็นฝีมือช่างอยุธยา พระรูปหล่อของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชนี้ประชาชนเคารพนับถือว่าศักดิ์สิทธิ์มาก ปีใดฝนแล้งจะนำออกแห่และฝนจะตกลงมา พระรูปหล่อนี้จีนชราคนหนึ่งได้ปั้นและหล่อไว้คล้ายคลึงกับตัวจริงสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเห็นความสามารถของจีนชรา จึงให้หล่อรูปพระจีนลักษณะคล้ายพระสังกัจจายน์ สูง 1 ฟุต ไว้แทนที่จีนชราผู้นั้นด้วย

ปัจจุบันวัดใหญ่สุวรรณาราม มีพระครูสุวรรณศิลปาคม (สม มหาวัน) เป็นเจ้าอาวาส มีพระภิกษุจำพรรษาจำนวน 6 รูป

พระอุโบสถวัดใหญ่สุวรรณาราม

ศิลปกรรมล้ำค่า

เพชรบุรีเป็นดินแดนเก่าแก่ มีภูมิประเทศที่สวยงาม รื่นรมย์ อากาศสดชื่น เย็นสบาย ผู้คนศรัทธายึดมั่นในพระศาสนา มีประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์อย่างมากกับอาณาจักรที่เคยรุ่งเรืองในดินแดนสุวรรณภูมิมาก่อน เช่น อาณาจักรทวารวดี ลพบุรี สุโขทัย อยุธยา รวมทั้งมีความเกี่ยวข้องกับพระราชวงศ์สมัยรัตนโกสินทร์ในปัจจุบันทุกรัชกาลเป็นอย่างดียิ่งด้วย อาจเนื่องด้วยความสมบูรณ์พร้อมเช่นนี้ เพชรบุรีจึงเป็นเมืองที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของไทยมาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน

สมัยโบราณวัดเป็นสถานศึกษาที่สำคัญ ชาวบ้านทั่วไปนิยมพาบุตรหลานไปฝากพระสงฆ์ที่วัดเพื่อให้ศึกษาวิชาความรู้ พระสงฆ์นอกจากจะรอบรู้และปฏิบัติภารกิจทางพระพุทธศาสนาแล้ว มักจะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในวิชาการด้านต่างๆ จึงเป็นครูของกุลบุตรทั้งหลายไปด้วย วิชาที่สอนมีภาษาบาลี แพทย์แผนโบราณ โหราศาสตร์ และการช่าง เช่น ช่างเขียน ช่างก่อสร้าง ช่างไม้ ช่างปั้น ช่างแกะสลัก เป็นต้น การช่างเหล่านี้ถือเป็นศิลปกรรมล้ำค่าของไทยมาช้านานแล้ว

จังหวัดเพชรบุรีก็เช่นกัน งานศิลปกรรมส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและอยู่ที่วัด วัดในจังหวัดเพชรบุรีมีจำนวนมากจนได้รับสมญาว่าเป็น “เมืองพระ” ขณะเดียวกันมีวัดหลายแห่งที่มีชื่อเสียงเลื่องลือว่าเป็นแหล่งศิลปกรรมชั้นเยี่ยม การกล่าวถึงศิลปกรรมที่มีชื่อเสียงในเพชรบุรีจึงจำเป็นต้องกล่าวถึงวัดไปพร้อมกัน

จิตรกรรม

จิตรกรรมเป็นงานศิลปะที่มีคุณค่าอย่างหนึ่งของไทยมาแต่โบราณ จิตรกรรมไทยในอดีตโดยมากนิยมเขียนไว้ตามผนังพระอุโบสถ พระวิหาร ศาลาการเปรียญ สมุดข่อย และสมุดภาพไตรภูมิ จิตรกรรมที่เขียนตามผนังพระอุโบสถ พระวิหาร และศาลาการเปรียญ เรียกกันว่า จิตรกรรมฝาผนัง

แนวความคิดที่เขียนไว้ ณ ที่นี้คือ ต้องการใช้เป็นภาพประดับฝาผนัง และใช้เป็นเครื่องสั่งสอนแนะนำให้เลื่อมใสศรัทธาในพระศาสนา

การเขียนจิตรกรรมของไทยมีแบบอย่างเฉพาะไม่เหมือนของชาติอื่น โดยทั่วไปจะเป็นภาพพระบายสีแบนๆ เรียบๆ ไปตามรูปร่างของสิ่งที่เขียนไม่ว่าจะเป็นรูปคน สัตว์ ปราสาท ราชวัง และสิ่งอื่นๆ แล้วใช้เส้นตัดเพื่อให้ลวดลายท่าทางรูปร่างของสิ่งนั้นเด่นชัดขึ้นมา จิตรกรหรือผู้วาดจะต้องใช้ความละเอียด ประณีตพิถีพิถันเป็นพิเศษ เรื่องที่นำมาเขียนมักเป็นเรื่องเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนา ผู้วาดจึงต้องเป็นผู้มีความรอบรู้และสามารถกำหนดเรื่องตามคตินิยมในพระพุทธศาสนาได้ถูกต้อง

มีผู้แบ่งศิลปกรรม มีจิตรกรรม เป็นต้น เป็นสมัยต่างๆ อาทิ สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยรัตนโกสินทร์ ในสมัยอยุธยานั้นยังแบ่งเป็น 3 ตอนคือ

1. จิตรกรรมสมัยอยุธยาตอนต้น เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 1893 สถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี จนถึง พ.ศ. 2031 รัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

2. จิตรกรรมสมัยอยุธยาตอนกลาง เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2034 รัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 จนถึง พ.ศ. 2171 รัชกาลสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม

3. จิตรกรรมสมัยอยุธยาตอนปลาย เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2173 รัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง จนถึง พ.ศ. 2310 เสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2

สมัยอยุธยาตอนปลายมีช่วงเวลายาวนานและมีการติดต่อค้าขายกับต่างชาติอย่างกว้างขวาง ช่างไทยในยุคนี้มีความชำนาญมากขึ้น และได้รับอิทธิพลและแบบอย่างจิตรกรรมจากชาวยุโรปและจีนเข้ามาผสมผสานด้วยกัน ทำให้จิตรกรรมยุคนี้มีความเจริญรุ่งเรืองและพัฒนาไปเป็นอันมาก

จิตรกรรมฝาผนังที่มีชื่อเสียงในจังหวัดเพชรบุรีนั้น กล่าวกันว่าเป็นจิตรกรรมสมัยอยุธยาตอนปลายและรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่มีความงดงามยิ่ง

ผู้สนใจและรักศิลปะด้านนี้แสดงความชื่นชมไว้มาก ทั้งจิตรกรรม
ฝาผนังล้ำค่าและคำวิจารณ์ยกย่องยังปรากฏเป็นหลักฐานอยู่ทุกวันนี้

จิตรกรรมฝาผนังวัดใหญ่สุวรรณาราม

ในพระอุโบสถวัดใหญ่สุวรรณารามมีจิตรกรรมที่ฝาผนังและที่บานประตู ซึ่งงดงามมากถือเป็นเพชรน้ำเอกทีเดียว ท่านผู้รู้ประมาณว่ามีอายุราว พ.ศ. 2172-2199 รัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง แต่บางท่านกล่าวว่าน่าจะราว พ.ศ. 2245-2251 รัชกาลสมเด็จพระเจ้าเสือ

เรื่องราวของจิตรกรรมฝาผนังในพระอุโบสถด้านยาวทั้ง 2 ด้าน เขียนเป็นภาพเทพชุมนุมเรียงราย 5 ชั้น สามชั้นบนเขียนรูปพรหม ฤๅษี ยักษ์ และเทวดา สลับกันไป ส่วนสองชั้นล่างเขียนรูปครุฑ สลับกับเทวดา รูปเทวดา ต่างๆ มีความละม้ายความเป็นมนุษย์ ท่านึงมีลักษณะเฉพาะคือ นั่งยกเข้าชั้น ข้างหนึ่ง ทำให้ดูเบาและลอยต่างจากภาพแห่งอื่น ลายผ้าห่มไม่ซ้ำกัน ระหว่าง

เทวดาแต่ละองค์เป็นสายพรรณพฤกษ์ แต่ละช่องสายต่างกัน มีลักษณะใกล้เคียงธรรมชาติมาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชวิจารณ์เกี่ยวกับภาพเทพชุมนุมไว้ใน “พระราชหัตถเลขา ฉบับที่ 5 เมื่อเสด็จประพาสสมณทลราชบุรี พ.ศ. 2452” ในหนังสือ **รวมเรื่องเพชรมูรีว่า**

...รูปเทพชุมนุมที่นั้งเป็นชั้นๆ ในผนังพระอุโบสถดูได้ทุกตัว และเห็นได้ว่าไม่มีมือเท้าใดในกรุงเทพฯ เหมือนเลย เช่น หน้ายักษ์ไม่ได้เขียนเป็นหัวโขน เขียนเป็นหน้าคนที่อ้วนๆ ย่นๆ ที่ซึ่งเป็นกนกก็เขียนเป็นทวนคเครา แต่อย่าได้เข้าใจว่าเขียนเป็นภาพกาก เขียนแบบแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนนั้นรู้ความคิดเดิมว่ายักษ์หมายความว่าเป็นคนชนิดใด เทวดาเป็นคนชนิดใด การนุ่งห่มเครื่องแต่งตัวรู้ว่าจะสอดคล้องอย่างไร ไม่ได้เขียนฟุ้งๆ อย่างทุกวันนี้...

นอกจากพระราชวิจารณ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว มีผู้เชี่ยวชาญทางด้านนี้ได้วิจารณ์ถึงความงดงามและความมีเอกลักษณ์เป็นพิเศษของจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถนี้อีกหลายท่าน อาทิ ศาสตราจารย์ ศิลป พีระศรี กล่าวไว้ในหนังสือ **วิวัฒนาการแห่งจิตรกรรมฝาผนังของไทย** ซึ่งหม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล ทรงแปลว่า

...ภาพเทพชุมนุมบนฝาผนังพระอุโบสถวัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัด เพชรบุรี นั้น มีขนาดใหญ่ประมาณ 2 ใน 3 ของขนาดบุคคล สีพื้นเป็นสีขาวและใช้สีแดงกับสีดำเป็นเส้นวาดรูป ลวดลายที่เป็นฉากหลังใช้สีแดงสด ลวดลายเครื่องอาภรณ์ซึ่งเป็นสีทอง และสีอื่นๆ บนลวดลายดอกไม้ ส่งให้สีขาวและสีแดงหายจืดจางไป ในขณะที่เดียวกันเส้นวาดเป็นรูปเทพชุมนุมและเครื่องอาภรณ์นั้นก็สวยงามอย่างน่าประหลาดช่างที่อยู่ในสมัยที่ภาพเขียนเจริญถึงขีดสุดเท่านั้น จึงจะวาดจิตรกรรมฝาผนังที่งดงามยิ่งได้เช่นนี้...

จิตรกรรมที่บ้านประตู่พระอุโบสถด้านใน

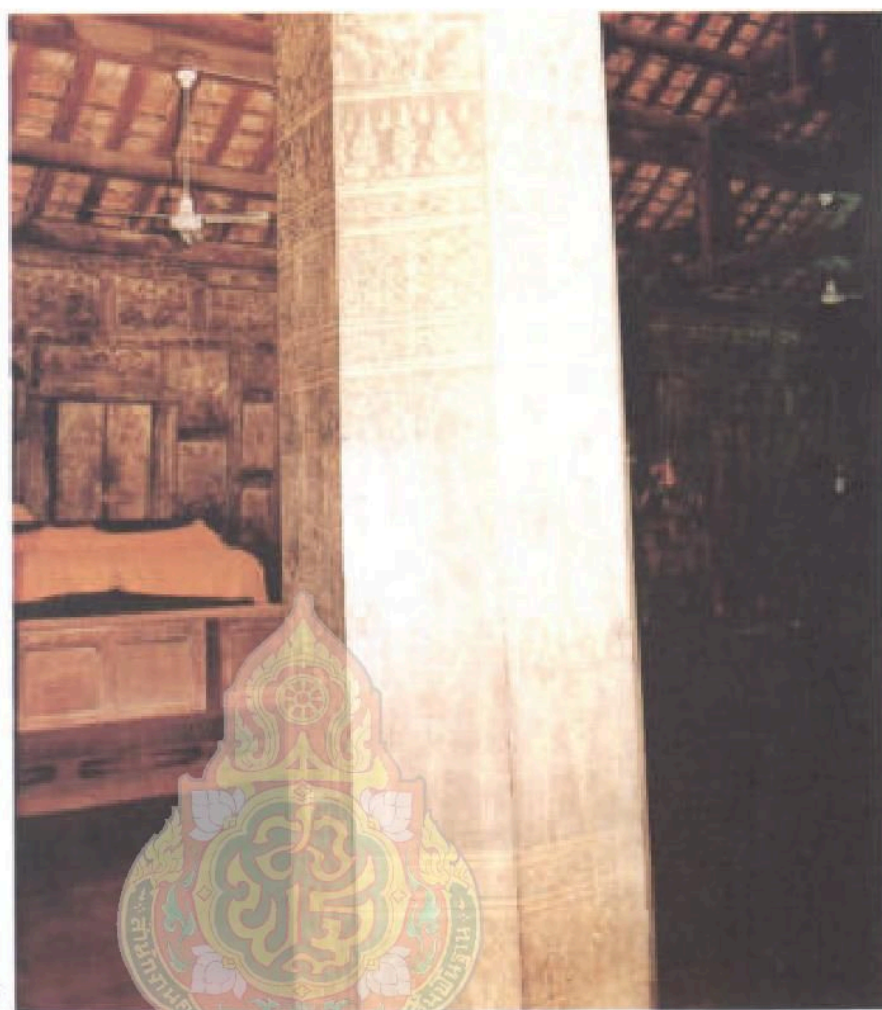
ส่วนจิตรกรรมที่บานประตูพระอุโบสถด้านในเป็นรูปทวารบาล (ผู้เฝ้าประตู) บานประตูด้านหลัง 2 ประตูด้านใน เขียนเป็นรูปกษัตริย์และตัวงามทั้งรูปแบบ ทรวดทรง สีสัน และเครื่องประดับ ทั้งงดงามเป็นพิเศษ คือ ประตูด้านหน้าช่องกลางด้านใน (บางท่านเรียกว่าหน้าต่าง) เป็นภาพเทวดาถือช่อกนกบานสะพรั่ง ลือลือออร่าอ่อนช้อยงดงามมาก ตอนบนของประตูเขียนรูปแม่ธรณีบีบมวยผม ทำนั่งชันเข่าและทำบีบมวยผมมีความอ่อนงามน่าชมยิ่ง

จิตรกรรมทั้งงดงามเชื่อกันควรค่าแก่การกล่าวถึงอย่างมากในวัดใหญ่สุวรรณารามอีก 2 แห่งคือ ลายรดน้ำที่เขียนบนเสาในพระอุโบสถและบนศาลาการเปรียญของวัด มีแม่ลายต่างกันทุกๆ คู่ แต่กรอบเชิงอย่างเดียวกัน น. ณ ปากน้ำกล่าวชมลายบนเสาในพระอุโบสถและบนศาลาการเปรียญของวัดแห่งนี้ไว้ดังนี้

...ที่น่าชมอย่างยิ่งก็คือลายไทย เขียนบนเสาในพระอุโบสถและบนศาลาการเปรียญฝีมือเดียวกันงามยิ่งนัก ลายแต่ละอันไม่ซ้ำแบบกัน มีการเปลี่ยนลายเชิงทุกอันจัดว่าเป็นฝีมือช่างเทวดา ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นที่ไหนในเมืองไทยงามจับใจเพียงนี้ และควรยกย่องชาวเพชรบุรีเป็นช่างที่เยี่ยมที่สุด...

พระราชวิจารณ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและข้อวิจารณ์ของท่านผู้รู้ดังกล่าวข้างต้น ย่อมแสดงให้เห็นรายละเอียดและคุณค่าของจิตรกรรมในวัดใหญ่สุวรรณารามได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับเป็นศิลปกรรมชิ้นสำคัญล้ำค่าของเพชรบุรีอย่างแท้จริง

ลายรดน้ำบนเสา
ในศาลาการเปรียญ

จิตรกรรมฝาผนังวัดเกาะสุทธาราม

ครั้นไปเยือนเรือนทลานบ้านวัดเกาะ

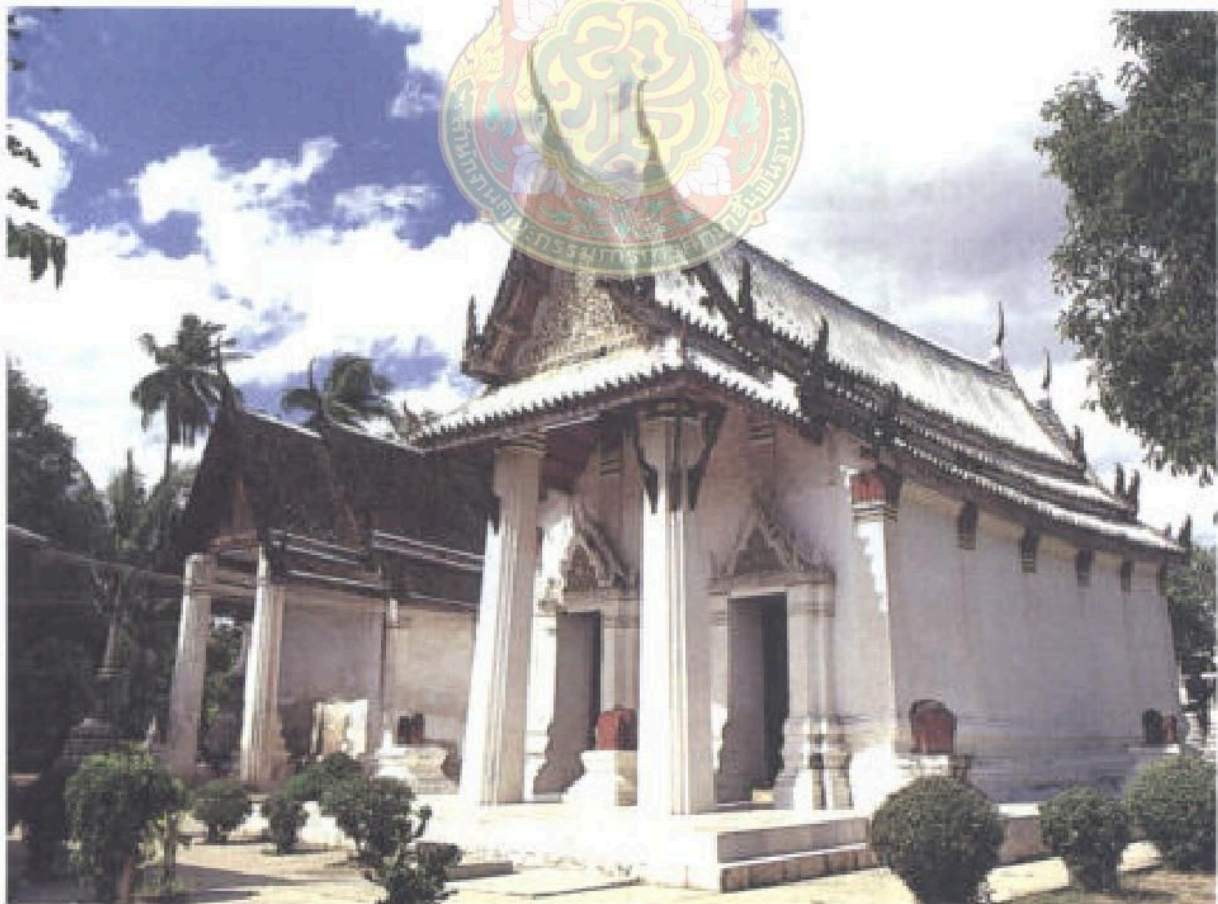
ต้องใช้สีทับทิมจึงยืมพราย

ยังหวงเพละแพรคำที่ท้าทาย

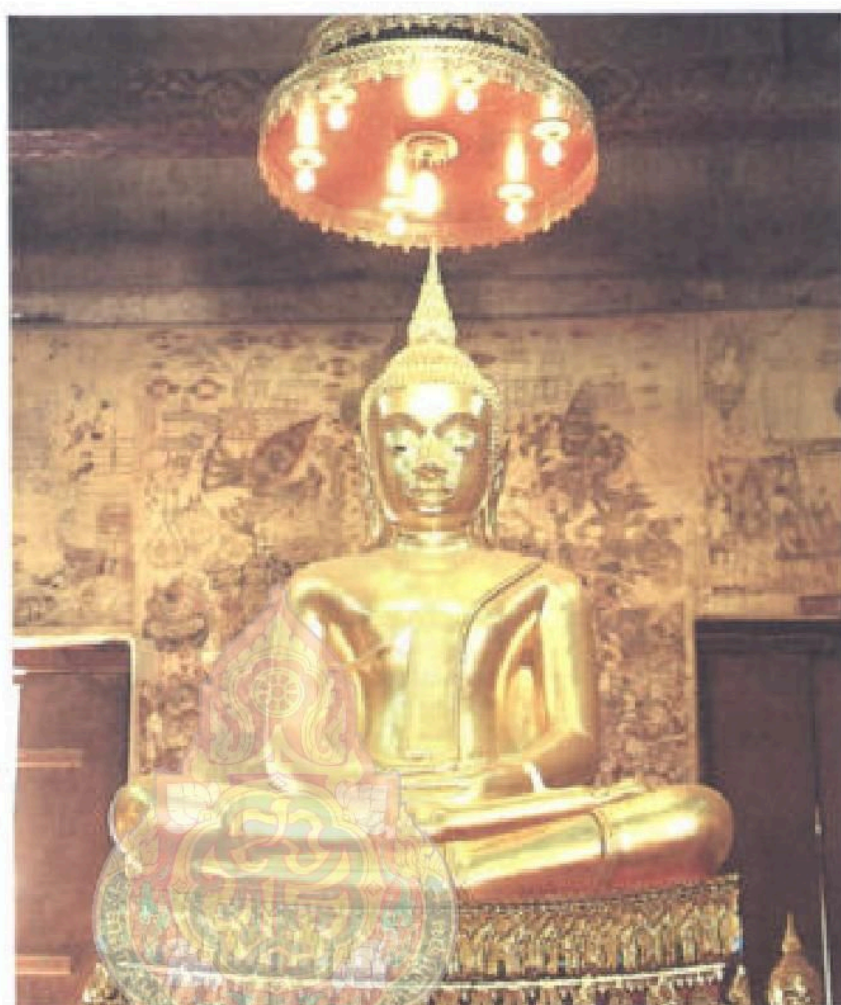
วิลาสลายลอยทองสนองคุณ

คำประพันธ์กล่าวถึงวัดเกาะในนิราศเมืองเพชรของสุนทรภู่ คราวไปเยือนเมืองเพชรบุรี ประมาณ พ.ศ. 2388-2392 ชำต้นนั้น เป็นหลักฐานชัดเจนว่าวัดเกาะเป็นวัดเก่าแก่มีมานานแล้ว ยิ่งกว่านั้นทางประวัติศาสตร์เชื่อกันว่า วัดเกาะสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย รัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ. 2275-2301) ซึ่งเป็นระยะเวลาก่อนสมัยของสุนทรภู่เสียอีก วัดเกาะนี้เดิมมีสายน้ำไหลผ่านรอบด้าน อาณาเขตของวัดจึงมีสภาพเป็นเกาะจึงได้ชื่อวัดเช่นนั้น แต่ปัจจุบันลำคลองบางแห่งตื้นเขิน

พระอุโบสถวัดเกาะสุทธาราม

พระประธานใน
พระอุโบสถ

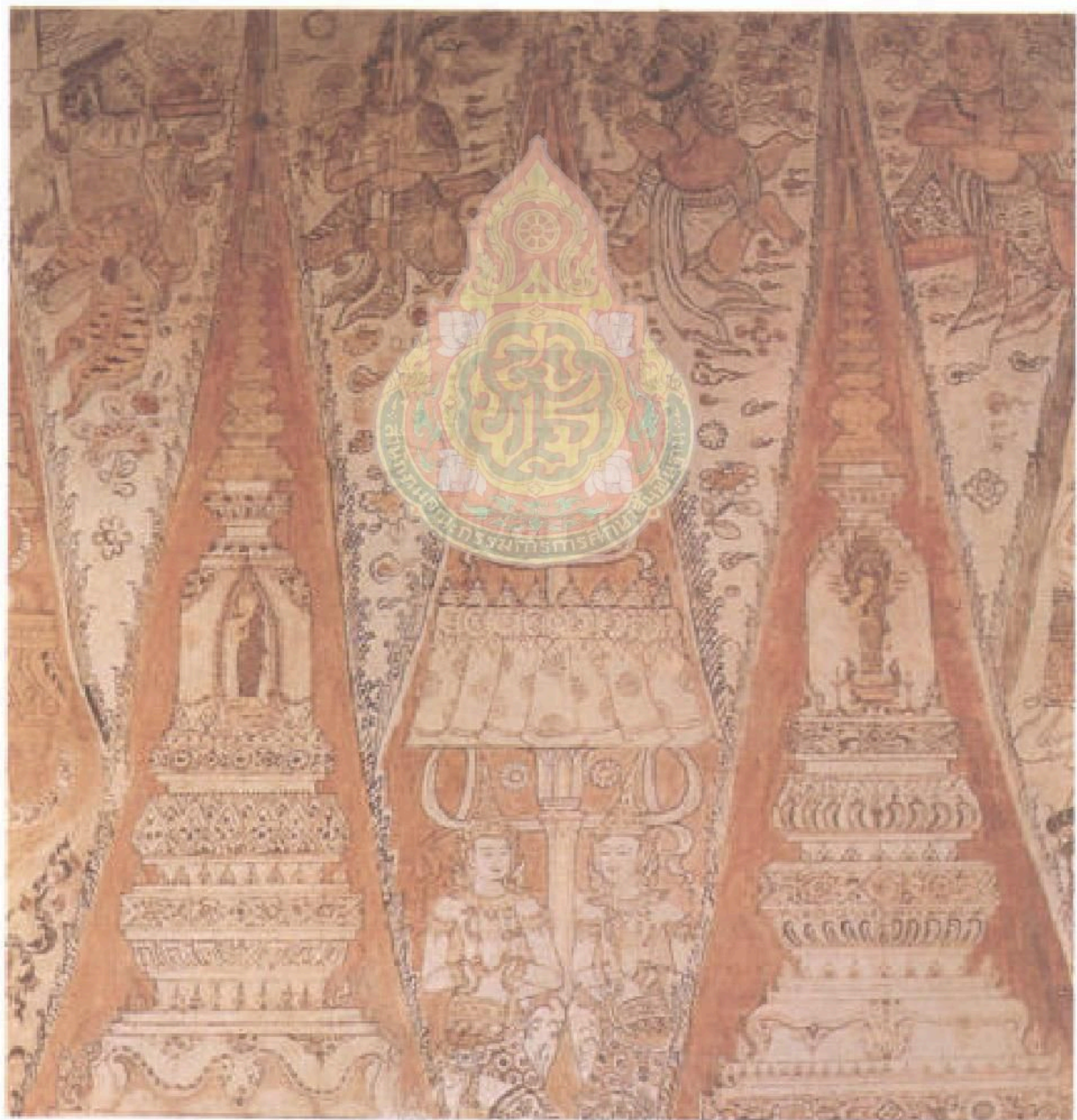
ภูมิประเทศจึงไม่ได้เป็นดังที่กล่าว อย่างไรก็ตามก็ตามนาม วัดเกาะ ก็ยังเป็นชื่อที่เรียกกันทั่วไป โดยมีชื่ออย่างเป็นทางการว่า วัดเกาะสุทธาราม

วัดเกาะสุทธารามมีโบราณสถานและโบราณวัตถุเป็นจำนวนมาก ล้วนเป็นฝีมือชั้นเลิศ ไม่ว่าจะเป็นพระอุโบสถ พระพุทธรูป เจดีย์ราย ศาลาการเปรียญ ศาลาท่าน้ำ กุฏิสงฆ์ ธรรมาสน์ ณ โอกาสนี้จะกล่าวเฉพาะจิตรกรรมฝาผนังก่อน

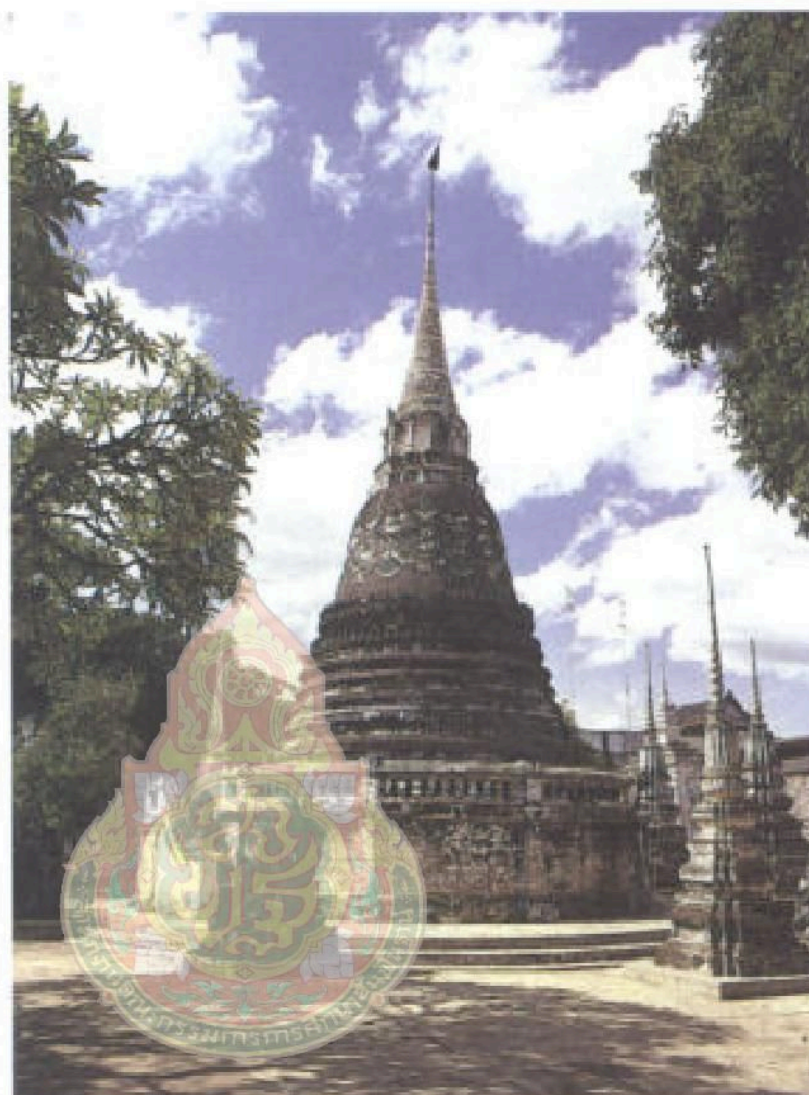
ฝาผนังพระอุโบสถของวัดเกาะสุทธารามมีจิตรกรรมที่ทรงคุณค่าทราบอายุได้จากตัวหนังสือที่จดปีที่เขียนว่า พ.ศ. 2277 ตรงกับรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ สมัยอยุธยาตอนปลาย จิตรกรรมเขียนเต็มผนังด้านข้างทั้ง 2 ด้าน เนื่องด้วยพระอุโบสถไม่มีช่องหน้าต่าง

ภาพของจิตรกรรมเป็นรูปหมื่นนักสิทธิ์ คือพวกฤๅษี และวิยาธร ซึ่งถือเป็นเทพพวกหนึ่งมีฐานะต่ำกว่าเทวดา แต่งกายแบบคนต่างชาติอยู่ ส่วนบนของผนังเหมือนภาพเจดีย์ ซึ่งบรรจุอยู่ในโครงรูปสามเหลี่ยมแบบพื้นปลาเป็นแนวตลอดผนัง มีรูปฉัตรคันระหว่างองค์เจดีย์ ได้ฉัตรเขียนพระพุทธรูปประวัติตอนที่สำคัญๆ เรียกว่า ภาพอัฐมหาสถาน และสัตมหาสถาน

เจดีย์วัดเกาะสุทธาวาส

ภาพอัฐมหาสถานเริ่มจากทางด้านทิศใต้ไปถึงด้านทิศตะวันออก เป็นภาพแสดงสถานที่สำคัญเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า 8 แห่ง เช่น สถานที่ประสูติ ตรัสรู้ ปฐมเทศนา ฯลฯ ส่วนสัตมหาสถานอยู่ที่ผนังด้านทิศตะวันตกนับ เวียนไปทางซ้ายไปสุดผนังทิศด้านเหนือ แสดงสถานที่ที่พระพุทธเจ้าเคย ประทับเสวยวิมุตติสุขหลังจากตรัสรู้ใหม่ 7 แห่ง เช่น ประทับที่เรือนแก้ว ประทับที่ร่มไม้ไทร ประทับที่สระมุจลินท์ ฯลฯ ตอนล่างของภาพพระพุทธ ประวัติเขียนเป็นรูปฝรั่งชี่ม้า พระญี่ปุ่น พระฝรั่ง และคนจีน เป็นไปตาม อารมณ์ศิลปินผู้วาด

ภาพการผจญ

ฝาผนังด้านหลังพระประธานเขียนเป็นภาพมารผจญ ด้านหน้าเขียนเป็นเรื่องไตรภูมิ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และวิมานเป็นชั้นๆ ต่างจาขนบการเขียนจิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งนิยมเขียนภาพมารผจญไว้ที่ผนังด้านหน้าพระประธาน เหนือประตูทางเข้าพระอุโบสถ ด้านหลังพระประธานมักจะเขียนยมกปาฏิหาริย์ตอนเสด็จจากดาวดึงส์ อย่างไรก็ดี มีผู้วิจารณ์แต่ยังไม่มีข้อยุติว่า อาจมีการย้ายพระประธานจากด้านที่มีภาพไตรภูมิไปด้านที่มีภาพมารผจญ ซึ่งอาจเป็นด้านหน้าของพระอุโบสถแต่เดิมก็ได้

จิตรกรรมฝาผนังวัดเกาะสุทธาราม มีลักษณะเป็นสีฝุ่น เขียนสีบางเบา สภาพยังสมบูรณ์แสดงให้เห็นว่าช่างเตรียมพื้นไว้ดีเยี่ยม พื้นเรียบแน่นและแข็ง แม้ส่วนล่างของภาพจะรางเลือนไปบ้าง ผนังก็ไม่ผุกร่อนเลยแม้แต่น้อย นอกจากนี้ภาพที่ปรากฏมีคุณค่ายิ่งในด้านศิลปะและด้านโบราณคดี ภาพชาวต่างประเทศที่ปะปนอยู่เป็นบริวารของพระวิสุทติมาร และในพระพุทธรูปประวัติตอนอื่นๆ สะท้อนให้เห็นความคิดเกี่ยวกับชาวต่างชาติของคนไทยในสมัยนั้นได้อย่างลึกซึ้ง

จิตรกรรมฝาผนังวัดมหาสมณาราม

วัดมหาสมณาราม เดิมชื่อวัดสมณะ ตั้งอยู่ที่ไหล่เขาด้านทิศตะวันออกของเขาที่ชื่อสมณ (สะ-หมน) ครั้นสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงผนวชอยู่ได้เสด็จจาริกมาเมืองเพชรบุรี โปรดประทับแรมที่วัดสมณะ และเสด็จขึ้นยอดเขาสมณเพื่อเจริญภาวนาอยู่หนึ่งนิตย์ ภายหลังเมื่อทรงลาสิกขาเสวยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ใน พ.ศ. 2401 แล้วโปรดเกล้าฯ ให้บูรณะวัดสมณะโดยซ่อมแซมและสร้างเพิ่มเติมเป็นที่เรียบร้อย ทรงพระกรุณาพระราชทานนามวัดใหม่ว่า วัดมหาสมณาราม การสร้างพระนครคีรีรับยอดเขาสมณเป็นเหตุให้คนทั่วไปเรียกเขานี้ว่า “เขาวัง” และเรียกวัดมหาสมณารามว่า “วัดเขาวัง” มาจนทุกวันนี้

พระอุโบสถวัดมหาสมณาราม

พระอุโบสถของวัดมหาสมณารามเป็นอาคารทรงไทยขนาดกลาง ประตูกิ่ง 4 บาน และหน้าต่าง 10 บาน นั้น มีภาพจิตรกรรมทั้งหมดเป็น จิตรกรรมสีฝุ่น บนเสาจำนวน 8 ต้น เขียนลายสีสวยสด ดูแวววาวจับตา

ฝาผนังพระอุโบสถทั้ง 4 ด้าน เขียนภาพเต็มทุกด้าน จัดแบ่งภาพเป็น 2 ส่วน คือผนังส่วนบนและส่วนล่าง ที่ผนังส่วนบนเขียนเรื่องราวต่างๆ ดังนี้

ผนังด้านหน้าพระประธาน เขียนเล่าเรื่องการไปนมัสการพระพุทธบาทสระบุรี ขวาคสุดของผนังด้านหน้า เขียนภาพพระฉาย 3 องค์บนแผ่นหิน อันหมายถึงสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระอัครสาวก

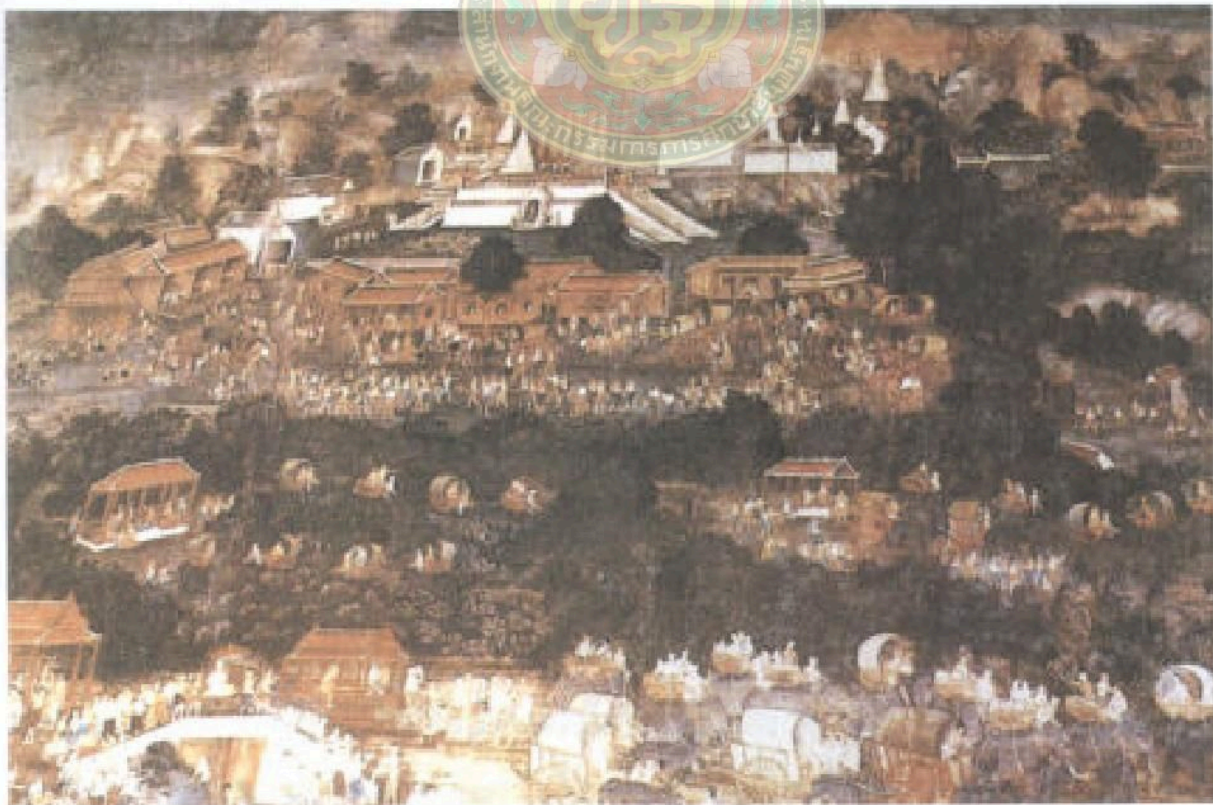
ผนังด้านหลังพระประธาน เขียนเป็นภาพเกาะลังกา มีอาคาร
บ้านเรือนเป็นตึกแบบฝรั่ง มีผู้คนต่างชาติต่างภาษามากมาย

ผนังด้านทิศเหนือ เขียนรูปผู้คนเดินทางไปนมัสการพระปฐมเจดีย์
เห็นองค์พระเจดีย์ใหญ่อยู่ตรงกลางระหว่างโบสถ์วิหาร พระปฐมเจดีย์ที่มอง
เห็นในภาพเป็นสมัยรัชกาลที่ 4 ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว

ผนังด้านทิศใต้ เขียนภาพชาววังเพชรบุรี ต่อด้วยภาพการไปนมัสการ
พระบรมธาตุนครศรีธรรมราช และพระเจดีย์แบบมอญพม่าท่ามกลางป่าไม้

ผนังส่วนล่างได้หน้าต่าง เรียงจากทิศใต้ไปสู่ทิศเหนือเขียนภาพ
เกี่ยวกับประเพณีไทยตั้งแต่การเกิดไปจบลงด้วยประเพณีการตาย

ภาพการไปนมัสการพระพุทธบาท สระบุรี

ภาพพระอุโบสถ

จิตรกรรมฝาผนัง ณ พระอุโบสถแห่งนี้ น. ณ ปากน้ำ กล่าวชมไว้ว่า
...หน้าผนังโบสถ์.....จัดว่าเป็นชั้นเยี่ยมของโบสถ์ได้เห็นทิวทัศน์อันงดงาม
เขียนโชดเขา ท้องฟ้าอันสดใสสะอาดในบางตอนช่วยให้ภาพงามจับใจ
ราวกับภาพในฝัน..... ภาพนี้งามทั้งในแง่ศิลปะ คือ เขียนได้มีชีวิตชีวา
และงามทั้งแง่การจัดภาพอันจัดเรื่องราวใหญ่ๆได้ประมวลไว้ในภาพ
เดียวกัน ที่สำคัญก็คือย่อมเป็นประโยชน์ในการศึกษาแบบประเพณี มีชีวิต
ความเป็นอยู่ของผู้คนในยุคนั้น จึงถือว่าภาพนี้มีคุณค่าอย่างยิ่ง น่าจะหา
ทางถนอมไว้ให้ดีที่สุด...

เชื่อกันว่า ขรัวอินโข่ง จิตรกรที่มีชื่อเสียงเป็นผู้ร่างภาพและดูแล
ควบคุมแนะนำการวาดภาพและการระบายสีจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถ
วัดมหาสมณาราม ภาพบางตอนท่านก็ระบายสีให้เป็นแนวทาง มีช่างชาว
เพชรบุรี คือ พระอาจารย์ฤทธิ พระอาจารย์เป้า ครูทวน ครูละมุด ร่วมกันเขียน

ขรัวอินโข่ง เป็นชาวเพชรบุรี บวชเณรและบวชพระจนสิ้นอายุขัย ระยะเวลาหลังจำพรรษาอยู่วัดราชบูรณะ กรุงเทพฯ เป็นคนแรกของไทยที่เขียนภาพเหมือนตามแบบฝรั่ง รูปแรกคือพระบรมสาทิสลักษณ์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร กรุงเทพฯ และยังเป็นคนแรกที่นำการเขียนแบบมีแสงเงา มีระยะใกล้ไกลตามแบบฝรั่งมาใช้ด้วย ทำให้เกิดการเขียนตามแบบอย่างขรัวอินโข่งกันต่อมาในยุคหลังๆ อย่างกว้างขวาง ผลงานของขรัวอินโข่งที่เหลืออยู่ เช่น ผนังพระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร วัดบรมนิวาส กรุงเทพฯ และที่วัดมหาสมณาราม เพชรบุรี

จิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถวัดมหาสมณาราม สะท้อนให้เห็นความสามารถของศิลปินผู้วาดชาวเมืองเพชรบุรีนั้นเป็นอย่างดี เพราะสามารถใช้เส้น สี และจัดภาพอันเป็นเรื่องราวใหญ่โตได้งดงาม ทั้งผู้ชมจะได้รับความเพลิดเพลินกับภาพการเดินทาง ความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี และคติธรรมทางพระพุทธศาสนาอีกด้วย

จิตรกรรมฝาผนังในจังหวัดเพชรบุรีที่ยกย่องกันว่างามยังมีอีกหลายแห่ง เช่น ในพระอุโบสถวัดสระบัว ซึ่งเชื่อว่าแต่เดิมมีภาพผนัง แต่ปัจจุบันถูกทาสีด้วยปูนขาวลบไปหมดแล้ว ไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นภาพเรื่องอะไร บางท่านสันนิษฐานว่าเป็นภาพเทพชุมนุมเช่นเดียวกับวัดใหญ่สุวรรณาราม ยังเหลืออยู่แต่เพียงภาพเขียนบนเพดาน เป็นสายดาว มีผู้สันนิษฐานว่าเป็นฝีมือช่างรัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง นอกจากนี้ยังมีจิตรกรรมฝาผนังในพระวิหารหลวง วัดมหาธาตุวรวิหาร ซึ่งเลื่องลือว่ามีความงดงามเป็นฝีมือช่างชาวเพชรบุรี สมัยรัตนโกสินทร์ เขียนเมื่อ พ.ศ. 2464-2466

ผู้ที่ได้มีโอกาสไปชมและพินิจจิตรกรรมฝาผนังตามที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นอย่างถี่ถ้วนแล้ว คงจะพอสรุปได้ว่าจิตรกรรมที่ปรากฏในพระอุโบสถพระวิหารหรือศาลาการเปรียญตามวัดต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดเพชรบุรี มิได้เป็นเพียงภาพประดับผนัง ประตู หน้าต่างเท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่

คุณค่ามากมายมหาศาล เพราะนอกจากจะสะท้อนถึงจิตวิญญาณของผู้คน
ชาวเมืองได้อย่างลึกซึ้ง และบ่งบอกถึงฝีมืออันเลิศของศิลปินผู้สร้างสรรค์แล้ว
ยังเป็นเครื่องน้อมนำจิตผู้พบเห็นให้ละเอียด ประณีตได้อย่างวิเศษยิ่ง

ประติมากรรม

ความลึกซึ้ง ความมหัศจรรย์ของชีวิตและธรรมชาติ เช่น ฟาผ่า แผ่น
ดินไหว ฯลฯ มีปรากฏขึ้นอยู่เสมอ และเป็นสิ่งที่มนุษย์ในอดีตโง่เขลาไม่อาจ
ค้นหาคำตอบและเหตุแห่งที่มาได้อย่างชัดเจน ทำให้เกิดความหวาดกลัวต่างๆ
เมื่อมีความกลัวและคิดเชื่อไปว่าคงมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือความลึกซึ้ง
มหัศจรรย์ นั้น มนุษย์จึงพยายามอย่างแรงกล้าที่จะถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ

สร้างออกมาในรูปต่างๆ เป็นภาพเขียนบ้าง เป็นรูปปั้นบ้าง เพื่อใช้เก็บสิ่งเคารพ เป็นสิ่งยึดเหนี่ยว ปกป้องภัยพิบัติให้แก่ตน และหมู่ชนที่ตนอยู่ การสร้างสิ่งดังกล่าวจึงสะท้อนความเชื่อของหมู่ชน และผู้สร้างก็เปรียบเสมือนตัวแทนความเชื่อของหมู่ชนนั้น

ต่อมามนุษย์ได้วิวัฒนาการเปลี่ยนมารับนับถือพระศาสนา ความนิยมในการสร้างสิ่งเคารพก็เปลี่ยนแปลงไปตามความศรัทธา เช่น มีการสร้างพระพุทธรูปแบบต่างๆ ขึ้นเพื่อเป็นที่เคารพสักการะแทนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นต้น

ชนชาติไทยมีความผูกพันกับความเชื่อและความศรัทธาทั้งทางไสยศาสตร์และศาสนามาแต่โบราณ จึงมีลักษณะเช่นดังกล่าวด้วย คือมีการสร้าง การปั้นสิ่งต่างๆ ขึ้นเพื่อสนองความเชื่อความศรัทธาที่ตนมีต่อสิ่งนั้นหรือเรื่องราวนั้นๆ มาโดยลำดับทุกสมัย

การปั้นเป็นงานศิลปะอย่างหนึ่งทางด้านประติมากรรม นอกเหนือจากการแกะสลัก การหล่อจากวัสดุต่างๆ เช่น ดินเหนียว ปูนพลาสเตอร์ ซีเมนต์ ไม้ ทองเหลือง สำริด ฯลฯ ชนชาติไทยรับอิทธิพลทางด้านประติมากรรมมาจากอินเดียเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาได้ผสมผสานลักษณะที่เป็นของคนไทยจนเกิดเป็นลักษณะศิลปะไทยโดยเฉพาะขึ้น

เพชรบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้ชื่อว่ามั่งงานด้านประติมากรรมจำนวนมาก และมีความงามไม่ยิ่งหย่อนกว่าประติมากรรมที่มีชื่อในที่อื่น ผู้สนใจจะศึกษาได้จากวัดทั้งที่เป็นวัดเก่าและวัดที่สร้างใหม่บางวัด เนื่องจากบรรพบุรุษชาวเพชรบุรีที่เป็นช่างฝีมือด้านประติมากรรมหรือที่เรียกว่า ประติมากร ได้สั่งสอนสืบต่อความรู้ให้ช่างในรุ่นหลังไว้เป็นอย่างดี

ประติมากรรมในจังหวัดเพชรบุรีทั้งดงามลือชื่อทั้งที่เป็นงานปั้นงานแกะสลัก และงานหัตถ์นั้นปรากฏอยู่ในรูปต่างๆ จะขอนำมากล่าว 6 สิ่งที่สำคัญคือ

1. พระพุทธรูปปฏิมากร
2. ธรรมาสนี
3. หน้าบัน
4. บานประตู
5. ฐานเสมา
6. ฝาพระอุโบสถ

1. พระพุทธรูปปฏิมากร

พระพุทธรูปปฏิมากร หรือที่เรียกกันว่า ปฏิมา ปฏิมากร พุทธปฏิมา และพุทธรูปปฏิมากร หมายถึง รูปปั้นหรือรูปแทนองค์พระพุทธเจ้า คือ พระพุทธรูป

การสร้างพระพุทธรูปถือเป็นงานศิลปะที่ยิ่งใหญ่ ผู้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างเปี่ยมล้นและมีกำลังทรัพย์เพียงพอเท่านั้นจึงจะสร้างพระพุทธรูปไว้สักการะประดิษฐานในพระอุโบสถ พระวิหารหรือศาลาการเปรียญได้

ในประเทศไทยโดยเฉพาะในจังหวัดเพชรบุรีนิยมสร้างพระพุทธรูปกันเป็นจำนวนมาก มีพระพุทธรูปหลายรูปแบบ หลายยุคสมัย ตั้งแต่สมัยทวารวดี เชียงแสน จนถึงรัตนโกสินทร์ มีหลายวัดที่มีพระพุทธรูปสำคัญ มีชื่อเสียงรู้จักกันดี เช่น

พระพุทธรูปวัดใหญ่สุวรรณาราม

ในพระอุโบสถวัดใหญ่สุวรรณารามมีพระประธานเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยฝีมือช่างสมัยอยุธยา หน้าตักกว้าง 2.20 เมตร ลักษณะงดงามมาก ฐานพระเป็นปูนปั้นประดับกระจกลี ทำอย่างวิจิตรบรรจง น. ณ ปากน้ำ กล่าว

พระประธานในพระอุโบสถวัดใหญ่สุวรรณาราม

ชมพระพุทธรูปองค์นี้ในหนังสือเที่ยวชมศิลป ว่า “งาม สมสัดส่วนดี เหมาะสมกับขนาดโบสถ์ ไม่ขาดไม่เกิน”

นอกจากพระประธานแล้วในพระอุโบสถยังมีพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ ปางมารวิชัยนั่งขัดสมาธิเพชร สมัยเชียงแสน และพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ ปางขอฝน สมัยคันธารราษฎร์ เป็นพระพุทธรูปทั้งดงามและมีชื่อเสียงของวัด มีหลักฐานกล่าวว่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวครั้งทรงผนวชอยู่ได้เสด็จฯ มาเพชรบุรีทอดพระเนตรเห็นพระคันธารราษฎร์ก็โปรดจึงได้อัญเชิญไปไว้กรุงเทพฯ ต่อมาเมื่อสร้างพระนครคีรีแล้วได้พระราชทานคืนไปไว้ที่วัดใหญ่สุวรรณาราม ตามเดิมสำหรับเชิญออกแห่ในเวลาฝนแล้ง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีโอกาสดทอดพระเนตรพระพุทธรูปองค์นี้และก็โปรดมากเช่นกัน พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้จำลองตามแบบและประดิษฐานองค์จำลองไว้ที่วัดเบญจมบพิตรดุสิตมหารัชมาราม กรุงเทพฯ

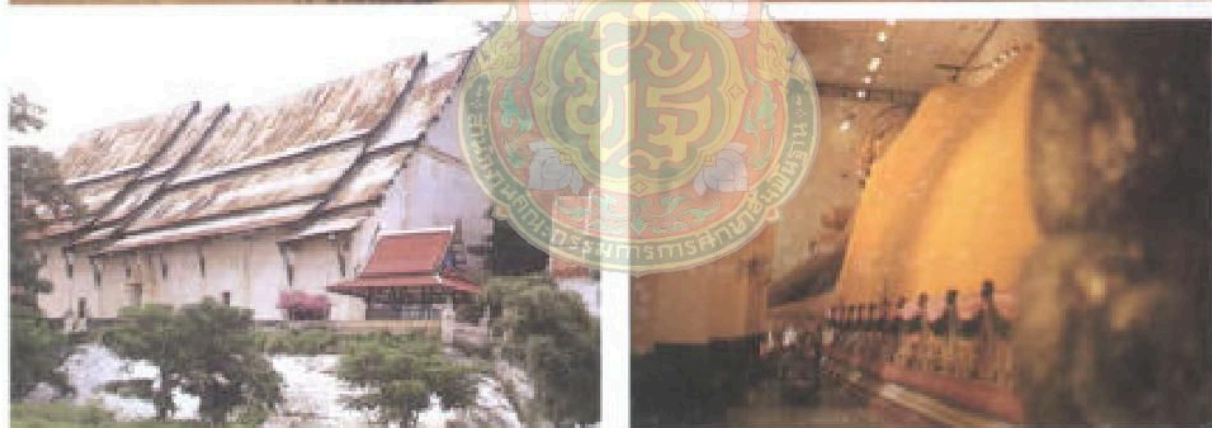
ในพระอุโบสถมีสิ่งสำคัญเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายอีกอย่างหนึ่งคือ รูปหล่อสมเด็จพระสังฆราช (ทอง) หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า สมเด็จพระเจ้าตากสิน เป็นพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียง ทำคุณประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองและเมืองเพชรบุรี นานัปการ ประชาชนเลื่อมใสมากจึงหล่อรูปของท่านไว้ขนาดเท่าตัวคนนั่ง พับเพียบพนมมือถือดอกบัวตูม รูปทรงและท่าพนมมืองดงามชวนให้เลื่อมใสศรัทธายิ่ง

ปัจจุบันพระพุทธรูปสัมฤทธิ์ ปางมารวิชัย และพระคันธารราษฎร์เจ้าอาวาสได้อัญเชิญไปประดิษฐานไว้ที่อื่นเพื่อความปลอดภัย แต่รูปหล่อสมเด็จพระสังฆราช (ทอง) ยังอยู่ในพระอุโบสถแห่งนั้น

พระพุทธรูปไสยาสน์

สาธุะพระนอนสิงขรเข
ยี่สิบวาฬากันเป็นบัลลังก์
พระเนตรหลับทับพระบาทไสยาสน์เหยียด
พระเจ้างามยามประหม่นนำชมเขย

พระพุทธรูปเจ้าหลวงสร้างแต่ปางหลัง
ดูเปล่งปลั่งปลื้มใจกระไรเลย
อ่อนละเอียดยาสนะพระเขนย
ช่วยรำเพยพยับนึ่งวิลม

พระนอนที่สุนทรภู่ได้มานับสการคราวเยือนเมืองเพชรบุรีตามที่กล่าวถึงในนิราศเมืองเพชร ดังคำกลอนที่ยกมาข้างต้นนั้น เป็นพระพุทธรูปไสยาสน์ประดิษฐานอยู่ในพระวิหารขนาดใหญ่ในวัดพระพุทธรูปไสยาสน์หรือวัดพระนอน ซึ่งอยู่ตรงเชิงเขาวังด้านทิศใต้ของพระนครคีรี พระพุทธรูปไสยาสน์องค์นี้มีขนาดใหญ่ยาว 21 วา 1 ศอก 7 นิ้ว ก่อด้วยอิฐและลงรักปิดทอง องค์พระยื่นออกจากหินภูเขาด้านหลังและผนังอีกด้านหนึ่งของพระวิหารจึงเป็นส่วนหนึ่งของเขาวัง มีถนนจากพระราชฐานก่อด้วยอิฐลาดปูนและกำแพงกันริม

ถนนจนกระทั่งลงบันไดไปวิหารพระพุทธไสยาสน์ได้โดยสะดวก

คำกลอนที่ว่า “พระพุทธเจ้าหลวงสร้างแต่ปางหลัง” นั้นยังไม่ทราบแน่ชัดว่าสุนทรภู่หมายถึงพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ใด แต่เชื่อกันว่าผู้สร้างเป็นช่างเอกสมัยอยุธยา เดิมองค์พระอยู่กลางแจ้ง ต่อมาได้สร้างพระวิหารคลุม

พุทธลักษณะของพระพุทธไสยาสน์องค์นี้งดงามมาก ท่อนพระเศียรทั้งหมดหุ้มทองแวววาว พระพักตร์งามทั้งพระโอษฐ์และพระนาสิก มีลักษณะสมส่วนทั้งองค์ สมกับที่สุนทรภู่กล่าวชมไว้เมื่อ 200 กว่าปีมาแล้ว

หลวงพ่อดัดเขาตะเครา

วัดเขาตะเคราตั้งอยู่ริมแม่น้ำเพชรบุรีตอนที่แยกไปบางตะปวน ในท้องที่ตำบลบางครก อำเภอบ้านแหลม ชื่อ “วัดเขาตะเครา” นี้ มีตำนานเล่ากันว่าเลื่อนมาจากชื่อ “วัดจันมีเครา” เนื่องจากคนจันมีเคราเป็นผู้รับคำสั่งจากเจ้าสัวคนหนึ่งให้มาสร้างวัดแห่งนี้ เมื่อสร้างแล้วชาวบ้านเรียกว่า วัดจันมีเครา ตามลักษณะของผู้สร้าง ต่อมาเรียกเสียงเพี้ยนไปเป็นชื่อวัดเขาตะเคราดังกล่าว

สุนทรภู่เขียนไว้ในนิราศเมืองเพชรกล่าวถึงวัดแห่งหนึ่งว่า

ไปครู่หนึ่งถึงเขาตะคริวสวาท	มีอาวาสวัดมหาเถร
มะพร้าวรอบขอบที่บริเวณ	พอลงพลพักร้อนผ่อนสำราญ
กับหนูพัดจัดดูปเทียบดอกไม้	จะขึ้นไหว้พระสัมฤทธิ์พิชฐาน
เขานับถือถืออยู่แต่บุราณ	ใครบนบานพระรับช่วยดับร้อน
ขึ้นลานวัดทัศนาคูหาวาส	ศิลาลาดเลียบเดินเนินสิงขร
พฤษภาออกดอกช่ออรชร	หอมขจรจำปาสารภี
ต้นโพไทรไม้งอกตามชอกหิน	อินทนิลนางแย้มสอศแซมสี
เหล่านั้ลมรุ่มรอบขอบคิริ	สุมาลีกลั่นกลาดศุภาชคิน
ได้ชมเพลินเดินมาถึงหน้าโบสถ์	สมาโทษถือเทียนเวียนทักษิณ
เคารพสามคาบกำหนดหมคมลทิน	กับหนูนิลหนูพัดเข้ามัสการ

ได้สร่งน้ำชำระพระสัมฤทธิ์

ขอเคชะพระสัมฤทธิ์พิสดาร

ให้ได้แหวนแทนทรงสักวงหนึ่ง

แม่นได้ของสองสิ่งเห็นจริงจัง

ทั้งเทียบเงินเทียบทองของเสวย

สาธุสะพระสัมฤทธิ์ประสิทธิ์พร

ถวายรูปเทียนอุทิศพิชฐาน

ท่านเขี้ยวชาญเปิดช่วยด้วยสักครึ่ง

กับแพรซึ่งหอมห่มให้สมหวัง

จะแต่งตั้งบายศรีมีละคอน

เหมือนเขาเคยบูชาหน้าสังขร

ให้ได้นอนผูกพู่เหมือนชุก

สุนทรภู่เรียกชื่อเขาซึ่งเป็นที่ตั้งวัดแห่งนั้นว่า “เขาตะกริว” ทำให้มีผู้สงสัยว่าเขาตะเครามีชื่อเดิมว่า เขาตะกริว หรือสุนทรภู่เขียนเพี้ยนไป แต่มีผู้รู้อธิบายว่า เดิมอาจจะมิชื่อเขาตะกริว ซึ่งคำนี้มาจากคำว่า ตะกริว แปลว่า คิวลิ่ง สอดคล้องกับการนับถือคิวลิ่ง ในสมัยที่อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์แพร่หลายในดินแดนแถบนี้และสมัยนั้นอาจมีศาลประดิษฐานคิวลิ่งอยู่บนยอดเขาที่มีผาสูง ชาวเรือที่ผ่านไปมาคงจะนับถือเช่นไหว้วามธรรม-เนียม ต่อมาเรียกเพี้ยนไปเป็นตะเครา เรื่องชื่อเขาตะเครานี้เลื่อนมาจากคำใดยังไม่เป็นที่ยุติ

วัดเขาตะเครามีพระพุทธรูปที่ประชาชนนับถือว่าศักดิ์สิทธิ์องค์หนึ่ง เรียกกันว่า หลวงพ่อวัดเขาตะเครา เป็นพระพุทธรูปนั่งขัดสมาธิสูง 29 นิ้ว หน้าตักกว้าง 21 นิ้ว ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นพระพุทธรูปหล่อหรือปูนปั้น เนื่องด้วยปัจจุบันประชาชนได้ปิดทองจนหนามากไม่อาจเห็นองค์พระที่แท้จริงได้

สุนทรภู่กล่าวในคำประพันธ์ว่าได้มานมัสการ “พระสัมฤทธิ์” นั้นเป็นที่เชื่อกันว่าเป็นองค์เดียวกับหลวงพ่อดำวัดเขาตะเครานี้ การที่สุนทรภู่เรียก “พระสัมฤทธิ์” ทุกครั้งที่เอ่ยถึง เป็นข้อสันนิษฐานว่าเป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียกพระพุทธรูปองค์นี้มาก่อนจะมาเรียกว่าหลวงพ่อดำวัดเขาตะเครา องค์พระพุทธรูปที่แท้จริงน่าจะหล่อด้วยสัมฤทธิ์

ประวัติของพระพุทธรูปองค์นี้ตามตำนานมีว่า เมื่อ พ.ศ. 2307 สมัยปลายกรุงศรีอยุธยา ก่อนเสียกรุงครั้งที่ 2 ชาวบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรีอพยพหนีพม่าไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ปากน้ำแม่กลอง อ.เมือง สมุทรสงคราม ใกล้กับวัดศรีจำปาซึ่งเป็นวัดร้าง ต่อมาได้บูรณะวัดศรีจำปาขึ้นแล้วให้ชื่อใหม่ว่าวัดบ้านแหลม เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ผู้บูรณะ ปัจจุบันวัดนี้มีชื่อเป็นทางการว่าวัดเพชรสมุทรวรวิหาร วันหนึ่งชาวบ้านแหลมได้เที่ยวหาปลาทพบพระพุทธรูป 2 องค์ เป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยทองเหลือง เป็นพระพุทธรูปนั่งองค์หนึ่ง เป็นพระพุทธรูปยืนองค์หนึ่ง จึงนำพระพุทธรูปองค์ยืนไปประดิษฐาน ณ วัดบ้านแหลม และนำพระพุทธรูปองค์นั่งไปประดิษฐานไว้ที่ยอดเขาตะเครา เพื่อสะดวกในการนมัสการขณะผ่านไปมาระหว่างแม่กลองกับบ้านแหลม ทั้งยังเป็นถิ่นกำเนิดของตนพรรคพวกพี่น้องบางคนก็ยังอยู่ที่นั่น ซึ่งแต่ก่อนทะเลอยู่ไม่ห่างจากเขานี้มากนัก ต่อมาทะเลได้ถอยเป็นแผ่นดินเป็นอันมาก ทางที่จะเดินขึ้นเขามานมัสการก็ไม่สะดวก ไม่เหมือนปัจจุบัน จึงได้ย้ายหลวงพ่่วัดเขาตะเครามาประดิษฐาน ณ พระอุโบสถเชิงเขาและจำลองหลวงพ่่วัดเขาตะเคราขึ้นอีกองค์หนึ่งแต่มีขนาดใหญ่กว่า เรียกกันว่า “หลวงพ่อริหารบนเขาตะเครา” หรือ “หลวงพ่อหมก” ตามความเชื่อว่าพระพุทธรูปองค์นี้ช่วยรักษาโรคภัยไข้เจ็บได้ ประดิษฐานอยู่ในพระวิหารบนเขา

ประชาชนจำนวนมากเลื่อมใสหลวงพ่่วัดเขาตะเครา หาโอกาสมากราบนมัสการเป็นประจำ โดยเฉพาะงานสมโภชประจำปีซึ่งจัดเป็นงานใหญ่ มีประชาชนทั่วสารทิศเดินทางมานมัสการกันอย่างเนืองแน่นทุกปี

พระประธานในพระอุโบสถวัดท่าไชยศิริ

วัดท่าไชยศิริ ตั้งอยู่ริมถนนเพชรเกษม ตำบลสมอพลี อำเภอบ้านลาด เป็นวัดเล็กที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เล่ากันว่า ครึ่งหนึ่งในสมัยที่ไทยรบกับพม่า ทหารไทยล่าถอยทัพมาถึงวัดหนึ่งชื่อวัดใต้ ได้แะลงไปอาบน้ำที่

พระประธานในพระอุโบสถวัดท่าไชยศิริ

ทำนน้ำวัดท่าไชยศิริ

ทำวัดเพื่อให้หายเหนื่อยก่อนที่จะสู้รบต่อไป พอขึ้นจากทำน้ำพม่าตามมาทัน จึงเกิดรบพุ่งกันขึ้นในวัดแห่งนั้น พม่าสู้ไม่ได้แพหนีไป เชื่อว่าที่ผนังพระอุโบสถ แต่เดิมมีรอยเลือดติดอยู่ คราวปฏิสังขรณ์พระอุโบสถรอยเลือดจึงได้หมดไป วัดนี้ต่อมาได้ชื่อว่าวัดท่าไชย สมกับที่มีประวัติแห่งชัยชนะ แล้วกลายเป็นวัดท่าไชยศิริราช และเป็นวัดท่าไชยศิริ ในปัจจุบัน

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์โปรดเสวย น้ำเมืองเพชรเพราะจิตสนิท มีการตักน้ำที่ทำวัดนี้ส่งไปถวายเป็นประจำ และ ในพิธีบรมราชาภิเษกก็ได้มาตักน้ำ ณ ที่นี้ไปใช้ประกอบพิธีมาแล้วหลายรัชกาล

ที่วัดท่าไทยศิริ มีสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ พระประธานในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปยืน ปางห้ามญาติ สวมชฎาเทริด พระกรณแบบพระพุทธรูป ยอดป้านสมัยลพบุรีทั่วไป เป็นพระโลหะ ห่มคลุม ไม่มีสังฆาฏิ พระพักตร์เป็น พระโอษฐ์สวยมาก มีขุมเรือนแก้วอยู่ด้านหลัง เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่และ สำคัญมากองค์หนึ่ง

ในจังหวัดเพชรบุรียังมีพระพุทธรูปที่ถือว่าเก่าแก่ งดงามและมีชื่อเสียง เป็นที่เคารพสักการะอีกมากมาย เช่น พระประธานในพระอุโบสถวัดคงคาราม พระพุทธรูปในวัดอุทัยโพธาราม วัดศาลาหมูสี ในถ้ำวัดเขabanไต่อิฐ ฯลฯ และ ที่กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนไว้เป็นโบราณวัตถุที่สำคัญ ได้แก่ พระพุทธรูปวัด ใหญ่สุวรรณาราม พระพุทธไสยาสน์ ดังได้กล่าวรายละเอียดแล้วข้างต้น รวมทั้งพระพุทธรูปในพระอุโบสถวัดมหาธาตุวรวิหาร วัดเกาะสุทธาราม วัดสระบัว วัดมหาสมณาราม ตลอดจนพระพุทธรูปในถ้ำวัดถ้ำกลบ ถ้ำ เขาหลวง ควรที่พุทธศาสนิกชนผู้สนใจจะหาโอกาสไปกราบนมัสการเพื่อเป็น สิริมงคลและความร่วมเย็นแก่ตนต่อไป

2. ธรรมาสน์

ธรรมาสน์เป็นงานศิลปะที่แสดงถึงฝีมือและจิตใจที่ละเอียดอ่อน ประณีตของพุทธศาสนิกที่น้อมใจทำสิ่งที่มีคุณค่าสวยงามให้เหมาะสมแก่ผู้ที่ ตนเคารพเลื่อมใสศรัทธา

คำว่าธรรมาสน์ มาจากคำ ธรรม + อาสน์ คำว่า อาสน์ แปลว่า ที่นั่ง ใช้เฉพาะพระภิกษุสามเณร ธรรมาสน์จึงหมายถึง ที่นั่งสำหรับพระภิกษุในการ ให้แสดงธรรม

รูปแบบของธรรมาสน์แต่ละยุคสมัยและแต่ละท้องถิ่นจะแตกต่างกันไป โดยทั่วไปนิยมทำเป็นแท่นสูงเหนือระดับสายตาของผู้ฟัง อาสนะจะเป็นรูป

สี่เหลี่ยมขนาดกว้างพอที่พระรูปหนึ่งจะนั่งได้สะดวก มีการตกแต่งประดับประดาอย่างสวยงาม

สมัยโบราณถือว่าธรรมาสน์เป็นสิ่งสำคัญมาก จึงมักประดับตกแต่งให้วิจิตรพิสดาร ก่อให้เกิดความน่าเลื่อมใสศรัทธาสมกับที่นั่งของพระสงฆ์ผู้ทรงศีลซึ่งนำพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาถ่ายทอดสู่ประชาชนฐานหรืออาสนะมักจะตกแต่งลวดลายคล้ายพระแท่นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ มีการประดับด้วยสิงห์ บัว และกระฉัง สลักลงรักปิดทองงดงามเหนือขึ้นไปมีแผงไม้ 3 ด้าน ด้านหนึ่งจะเว้นไว้สำหรับพระขึ้นทางบันได บันไดมักจะทำเป็นรูปตัวนาคร ตัวหงา หรืออาจจะมียูปร่างเป็นอย่างอื่นตามความนิยม มุมทั้งสี่ของฐานจะมีเสาสี่ต้นตั้งขึ้นรับหลังคาซึ่งนิยมทำเป็นรูปยอดปราสาทโดยมีส่วนประกอบและการตกแต่งเช่นเดียวกัน เพียงแต่ย่อขนาดลงมาเท่านั้น

ธรรมาสน์ที่เก่าแก่งดงามและมีชื่อเสียงของจังหวัดเพชรบุรี เช่น

ธรรมาสน์วัดใหญ่สุวรรณาราม

ธรรมาสน์วัดใหญ่สุวรรณารามอยู่ในศาลาการเปรียญ เป็นธรรมาสน์สมัยอยุธยาตอนปลาย ซึ่งวิบูลย์ ลีสุวรรณ ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะไทยกล่าวว่าตกแต่งวิจิตรพิสดารกว่ายุคก่อนๆ โดยเริ่มเปลี่ยนแปลงส่วนฐานซึ่งนิยมทำเป็นเชิงซ้อนกันหลายชั้น มาเป็นฐานสิงห์ซ้อนกันสองชั้น เปลี่ยนฐานใต้กระฉังลงมาซึ่งเป็นหน้ากระดาน บัวลูกแก้ว มาเป็นกระฉังรวนห้อยลง และได้ลงไปทำโปร่งเป็นไม้ทแยงไขว้กัน

วัดใหญ่สุวรรณารามยังมีธรรมาสน์อีกชนิดหนึ่งที่เรียกว่า สังเค็ด เป็นธรรมาสน์ขนาดเล็กสำหรับพระสงฆ์ขึ้นไปเทศน์พร้อมกันหลายองค์ แต่ไม่เกิน 4 องค์ หลังคามีสารับน้ำหนักเพี้ยาวออกไปตามรูปธรรมาสน์ นิยมทำแบบหลังคาปราสาทซ้อนเป็นชั้นๆ คล้ายหลังคาโบสถ์วิหาร

ธรรมเนียมของเก่าและสังเิดพระสวดในศาลาการเปรียญวัดใหญ่
สุวรรณารามนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบันทึกไว้ว่า
“งามเหลือที่จะพรรณนา” แต่ปัจจุบันได้นำสังเิดไปไว้ที่พิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติพระนคร กรุงเทพฯ ยังเหลือแต่ธรรมเนียมของเก่าที่ขึ้นชื่อเท่านั้น

ธรรมเนียมวัดใหญ่
สุวรรณาราม

ธรรมาสน์วัดเกาะสุทธาราม

ธรรมาสน์วัดเกาะสุทธาราม เป็นธรรมาสน์อีกหลังหนึ่งของเมืองเพชรบุรี ที่มีชื่อเสียงว่างดงามมาก ตั้งอยู่ในศาลาการเปรียญ เชื่อกันว่า เป็นฝีมือของนายกั้ง นายช่างคนสำคัญของวัด น. ณ ปากน้ำ กล่าวชมว่า “งามจับใจมาก ลายกนกอ่อนพับไปมาเหมือนเถาใบไม้ในธรรมชาติความประณีตนั้นเป็นเอกไม่มีแห่งใดเทียบแม้ในสมัยอยุธยาเองก็เกิด”

ธรรมาสน์วัดเกาะสุทธาราม

ธรรมมาสน์ในจังหวัดเพชรบุรีที่สืบเนื่องร่างดงามมีอีกหลายแห่ง หนึ่งคือ
สมุดเพชรบุรี 2525 ได้กลั่นสรุปไว้มีดังนี้

...ธรรมมาสน์ที่บนศาลาการเปรียญวัดพลับพลายไย ฝีมือครูเลิศ
 พ่วงพระเดช ธรรมาสน์วัดชีประเสริฐ ฝีมือนายเลื่อง เชบสุวรรณ และที่
 ศาลาการเปรียญวัดพระทรงมีธรรมาสน์นั่งดงาม 2 หลัง หลังหนึ่งแกะสลัก
 ไม่ปิดทองเป็นทองเก่า อีกหลังหนึ่งเป็นฝีมือพระอาจารย์เป้าร่วมกับ
 ห่างขุนศรีวังยศ นับว่าเป็นฝีมือที่น่าชมมากอีกแห่งหนึ่ง...

ธรรมมาสน์เก่าทั้งดงามเหล่านี้ ปัจจุบันจะหาชมได้ยากแล้ว ควรที่
 คนรุ่นหลังจะหาโอกาสไปชมและบันทึกไว้ไว้กัน ซึ่งจะเห็นว่าช่างผู้สร้างสรรค์
 ตั้งใจประติมากรรมอย่างพิถีพิถัน ละเลียด ประณีต เพื่ออวดฝีมือกันอย่างเต็มที่มาก
 เป็นมรดกของลูกหลานสืบไป

3. หน้าบัน

คำว่า หน้าบัน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้
 ความหมายไว้ว่า จั่ว (ให้แก่ปราสาท โบสถ์ วิหาร) จึงอธิบายความได้ว่า หน้าบัน
 คือ “จั่ว” หรือผนังหรือฝาอุดของส่วนหลังคาทั้งด้านหน้าด้านหลังของอาคารที่
 สำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น พระอุโบสถ พระวิหาร และศาลาการเปรียญ
 รวมทั้งอาคารอื่นที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น ปราสาทราชวัง
 เป็นต้น

รูปร่างของหน้าบันโดยทั่วไปจะเป็นรูปสามเหลี่ยม เช่นเดียวกับทรง
 ของหลังคา ซึ่งเป็นส่วนที่มองเห็นได้ชัดแต่ไกล และช่วยให้เกิดความสง่างาม
 แก่อาคาร จึงมักตกแต่งประดับประดาให้สวยงามตามความนิยมของแต่ละ
 ยุคแต่ละสมัยด้วยวิธีการต่างๆ ที่นิยมแต่โบราณคือ การแกะสลักด้วยไม้ การ
 ลงรักปิดทอง การปั้นด้วยปูน การประดับด้วยกระจก และด้วยขามหินเป็น
 เครื่องเคลือบดินเผา ทั้งนี้จะพิจารณาให้ผสมกลมกลืนกับส่วนอื่นๆ ของ

หลังคาและตัวอาคารด้วย ตั้งแต่ข้อฟ้า ใบระกา หางหงส์ ฯลฯ และสิ่งเหล่านี้จะช่วยเสริมความมั่งคั่งงามให้หน้าบันเด่นชัดยิ่งขึ้นด้วย หน้าบันที่สวยงามตามวัดต่างๆ ในจังหวัดเพชรบุรีที่มีผู้กล่าวยกย่องกันทั่วไป เช่น

หน้าบันพระอุโบสถวัดใหญ่สุวรรณาราม

หน้าบันพระอุโบสถวัดใหญ่สุวรรณาราม

วัดใหญ่สุวรรณารามมีชื่อเสียงเลื่องลือด้านความงามอีกอย่างหนึ่ง คือ หน้าบันพระอุโบสถซึ่งเป็นปูนปั้นจำหลักลวดลาย ทางด้านทิศตะวันออกตรง

กลางป็นเป็นรูปครุฑขึ้นระหว่างลายก้านขด การปั้นลายเกาะเกี่ยวสอดตลอดกัน
อย่างสวยงาม ด้านทิศตะวันตกปั้นลายเป็นช่ยพวยพุ่งดูจเปลวเพลิงล้อมเทพ
ซึ่งขึ้นนอสุร ก้านลายสวยงามกลมกลึง สดหลั่นหลายชั้น งดงามวิจิตรรับกัน
อย่างดีกับรูปทรงพระอุโบสถ

พระอุโบสถวัดใหญ่สุวรรณารามมีขนาดกลาง ตั้งหันหน้าไปทาง
ทิศตะวันออก มีลักษณะแอ่นโค้งแบบท้องสำเภาเช่นเดียวกับพระอุโบสถ
วัดเกาะสุทธาราม อยู่บนพื้นสูงที่สุดชั้นเป็น 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นที่ตั้งของ
โบสถ์มา ซึ่งเรียงรายโดยรอบ พระอุโบสถมีประตูทางเข้าทั้งด้านหน้าและด้าน
หลัง ผนังด้านข้างไม่มีหน้าต่าง หลังคามุงกระเบื้องกาบสาตลงซ้อนเป็น 2 ชั้น
ดูอ่อนช้อยงดงามยิ่ง

หน้าบันพระวิหารหลวงวัดมหาธาตุวรวิหาร

วัดมหาธาตุวรวิหารเป็นวัดใหญ่และสำคัญอีกวัดหนึ่ง ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ
เพชรบุรีฝั่งตะวันตกหรือฝั่งซ้ายของแม่น้ำ ในตำบลคลองกระแซง อำเภอเมือง
เพชรบุรี มีถนนราชดำเนินผ่านด้านหน้า มีถนนวัดมหาธาตุตัดแบ่งวัดออกเป็น
2 เขต คือ เขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส เช่นเดียวกับวัดพระเชตุพนวิมล-
มังคลาราม กรุงเทพฯ เป็นวัดเก่าที่มีมาแต่โบราณ สันนิษฐานว่าน่าจะสร้าง
ครั้งกรุงสุโขทัย มีโบราณสถานโบราณวัตถุทั้งงดงามเป็นอันมาก

วัดมหาธาตุวรวิหารเป็นวัดที่อยู่กลางเมืองเพชรบุรี มีพระปรางค์
5 ยอดสูงใหญ่เด่นตระหง่านทำให้เห็นวัดได้แต่ไกลโดยง่าย นอกจาก
ประติมากรรมปูนปั้นฝีมือประณีตที่พระปรางค์แล้ว ปูนปั้นที่หน้าบันของ
พระวิหารหลวงก็ลือชื่อและงดงามจับตายิ่งนัก

ปูนปั้นหน้าบันพระวิหารแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนบนภาพประธานเป็น
รูปพระนารายณ์สี่กรทรงครุฑ และครุฑเหยียบพาหนะอีกทอดหนึ่งประกอบ
ด้วยลายกนกก้านขด ออกช่อเป็นรูปครุฑรายรำ และยังจับคอกนาक्षทั้งทางลง

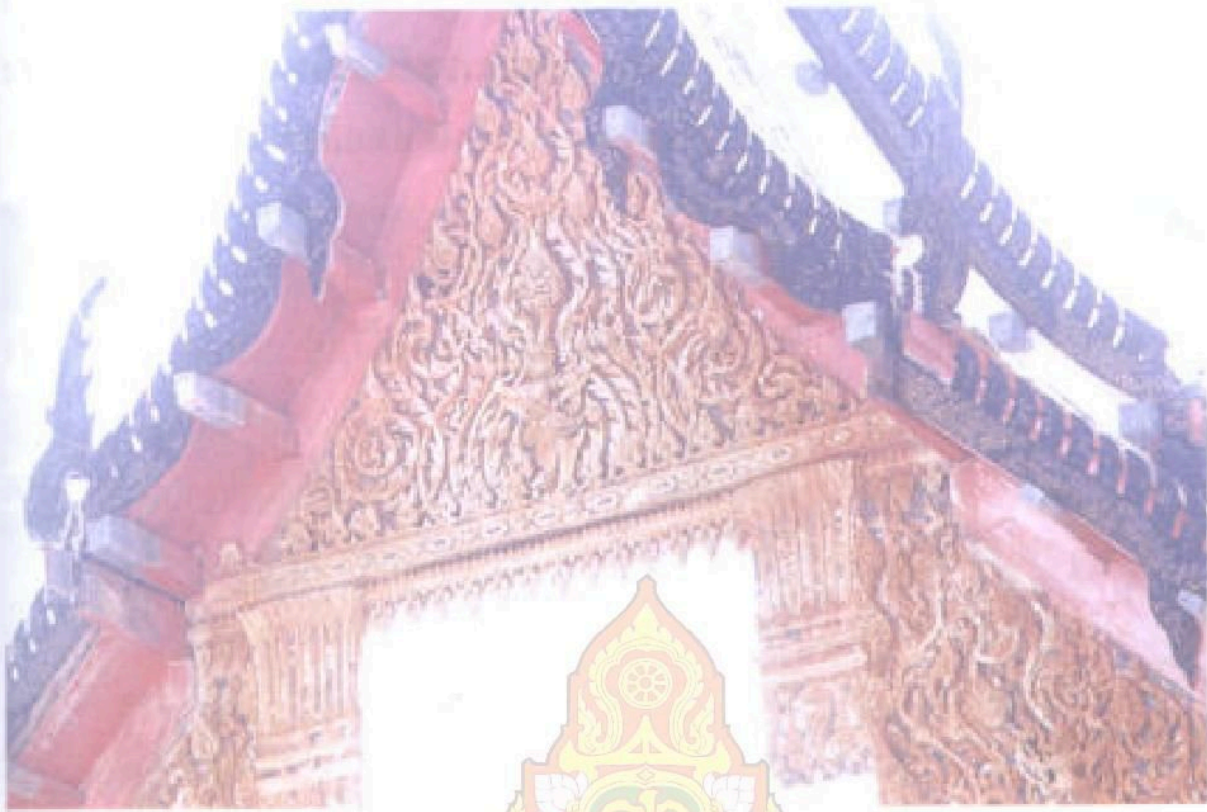

หน้าบันพระวิหารหลวงวัดมหาธาตุวรวิหาร

มาที่เรียกว่า “ครุฑยุคนาค” รูปหนุมานไม่ใหญ่โตนักแต่รับน้ำหนักของครุฑ และพระนารายณ์อย่างเต็มที่ ตอนล่างของหน้าบันพระวิหารบันเป็นซุ้มเรือนแก้วมีภาพเทพนมหนึ่งเรียงเป็นแถวเด่นสวยงามมาก

พระวิหารหลังนี้มีความงดงามกลมกลืนรับกันอย่างดี ตั้งแต่ตัวพระวิหาร หน้าบัน ซ่อฟ้า หางหงส์ ใบระกา ตลอดไปจนซุ้มประตูและซุ้มหน้าต่างทั้ง 12 ซุ้ม ที่มีลายปูนปั้นไม่ซ้ำกัน ทั้งหน้าบันพระวิหารวัดมีความเด่นเป็นสง่า และสอดคล้องกับหน้าบันอาคารอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงทุกอาคาร ผู้ที่พบเห็นมีความชื่นชมภาพและลวดลายฝีมือปูนปั้นชั้นครูสมัยรัตนโกสินทร์เป็นอันมาก

หน้าบันพระอุโบสถวัดเขabanไดอิฐ

หน้าบันพระอุโบสถวัดเขabanไดอิฐ

แล้วลคเลี้ยวเที่ยวไปบันไดอิฐ

จิกจันท์แจ่งแหงทวยกรวยกันเกรา

เหลาลันทมยมโดยร่วงโรยกลืน

โบสถ์วิหารลานวัดทัศน

มีกฐีที่พระสงฆ์ทรงสถิต

นำสนุกรกษชาติดาษเคียร

ต่างเพลนพิศเพิงฬารุกษาเขา

โมกซ์แมงเมาไม้งอกชอกศิลา

ระรวยรินรื้นรื้นขึ้นนาสา

ฉ้วนศิลาแลสะอาคด้วยกวาดเคียร

พฤษชาชิดชันไผ่เหมือนไม้เขียน

เที่ยวเดินเวียนวงรอบขอบคีรี

สุนทรภู์เขียนถึงวัดเขabanไดอิฐในนิราศเมืองเพชรตั้งคำกลอนข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่า สภาพของวัดนารีนรมย์ ร่มด้วยแมกไม้และน้ำพักผ่อนเป็นอย่างมาก แม้ปัจจุบันวัดแห่งนี้ก็ยังคงสภาพเช่นนี้อยู่ไม่น้อย

วัดเขabanได้อธิฐอยู่ตำบลไร่ส้ม อำเภอเมืองเพชรบุรี ห่างจากศาลากลาง จังหวัดประมาณ 3 กิโลเมตร อยู่หลังเขามหาสวรรค์ออกไปไม่กี่สนัก เขาแห่งนี้มีถ้ำอยู่หลายถ้ำเรียกชื่อต่างๆกัน โดยมากเดินติดต่อถึงกันได้ และมีพระพุทธรูปอยู่ในถ้ำมากมาย

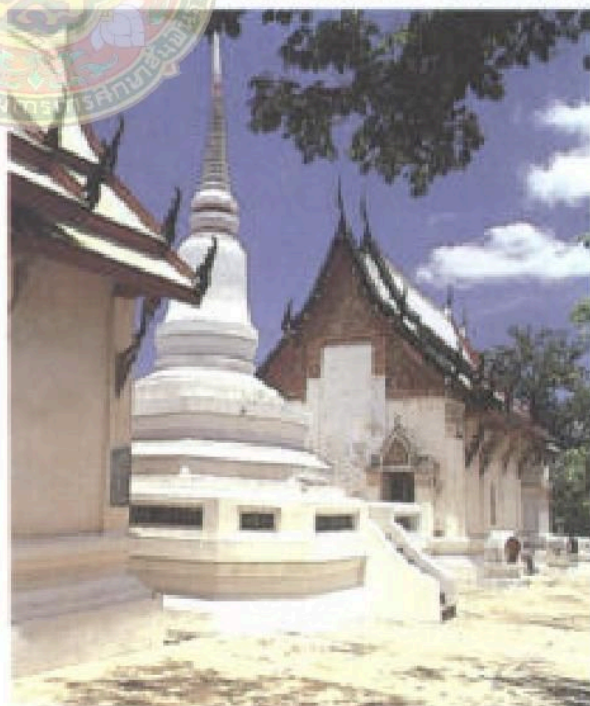
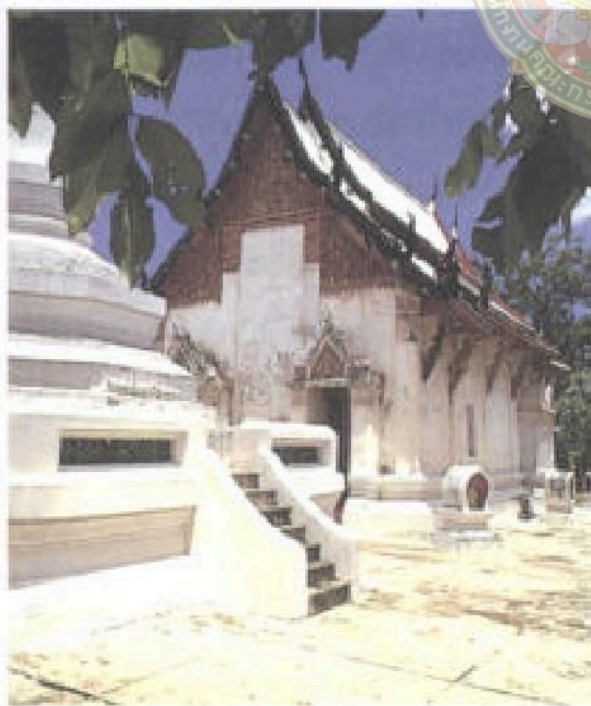
บนยอดเขามีสิ่งหนึ่งที่ทุกคนที่มาถึงเขabanได้อธิฐมักจะขึ้นไปชม คือ “โบสถ์เมียน้อยเมียหลวง” และเจดีย์องค์หนึ่งซึ่งตั้งอยู่บนแอ่งหรือหุบเขา บริเวณทางเข้ามีข้อความเขียนไว้ว่า

วัดเกิดขึ้นในสมัยอยุธยา หลวงพ่อแสงเป็นหลวงพ่อรูปแรกของวัด มีพระเจ้าเสือเป็นศิษย์ เหตุที่ชื่อว่าเขabanได้อธิฐ เพราะบริเวณวัดและทางเดินปูด้วยอิฐตั้งแต่สี่แยกวัดคงคารามจนถึงวัดเป็นระยะทาง 2 กม. มีพระอุโบสถ 2 หลัง ผู้สร้างคือ เมียหลวงของเศรษฐีเมืองเพชรอยู่ที่ศตะวันตก ส่วนเมียน้อยสร้างขึ้นทางทิศตะวันออก ตัวเจดีย์เศรษฐีสร้างไว้กลาง เราจะเห็นว่าเจดีย์เอนไปทางโบสถ์เมียน้อย เพราะเกิดจากแรงอิทธิฐานของเมียทั้งสองว่า เศรษฐีจะรักเมียคนใดมากกว่า เมื่อรักเมียน้อยมากกว่าก็เอนไปโบสถ์เมียน้อย

อย่างไรก็ตามเรื่องนี้ ร.อ.ชาญ ชาญใช้จักร ได้เขียนเรื่อง “โบราณสถานที่ควรชม” ในหนังสือ **อนุสรณ์วันเสด็จพระราชดำเนินเปิดตึกเพชรานุกุล โรงพยาบาลเพชรบุรี** อธิบายถึง “โบสถ์เมียน้อยเมียหลวง” ว่าเป็น “พระอุโบสถและพระวิหาร” ตามข้อสันนิษฐานว่า

...ในสมัยสุโขทัยเป็นราชธานี มีพระภิกษุได้สร้างสำนักสงฆ์ไว้บนยอดเขาคมาถึงสมัยอยุธยาจึงเลื้อนลงมาสร้างพระอารามขึ้นที่ไหล่เขา มีโบสถ์และวิหารหันหน้าเข้าหากัน พระสถูปเจดีย์ตั้งอยู่กลาง เพราะมีที่ราบจำกัดในการก่อสร้างเพียงนั้น เลยนุมนามตามรูปเรียกกันว่า “โบสถ์เมียน้อย เมียหลวง” สร้างขึ้นโดยพระอาจารย์แสงที่มีชื่อเสียงในทางภฤตยาคม เป็นพระอาจารย์ของสมเด็จพระพุทธเจ้าเสือ (ขุนหลวงสรศักดิ์) ซึ่งเคย

เสด็จประพาสเชาบันไดอิฐ ทรงเยี่ยมพระอาจารย์แสง อันเป็นเหตุให้พระ
 อาจารย์แสงระบือนามผู้คนนับถือลือชา ้วัดวาอารามมีผลพลอยได้
 อย่างมหาศาล...

พระอุโบสถและพระวิหารวัดเชาบันไดอิฐ

หน้าบันของพระอุโบสถวัดเขว้านได้อิฐเป็นลายปูนปั้นสมัยอยุธยาตอนปลาย ซึ่งเน้นความสำคัญของลวดลายมาก ทำเป็นนกนกลีลาพลิ้วสะบัดเต็มทั้งแผ่น มีรูปครุฑอยู่ตรงกลาง สะเอียงประณีตงดงาม หากที่ใดเทียบได้ยาก

ยังมีหน้าบันพระอุโบสถที่ควรแก่การกล่าวถึงอีก 2 แห่ง คือ หน้าบันพระอุโบสถวัดไผ่ล้อมและวัดคงคารามวรวิหาร วัดไผ่ล้อมในปัจจุบันเป็นวัดร้างติดกับเรือนจำจังหวัดเพชรบุรี พระอุโบสถเหลือเพียงครึ่งเดียว ซึ่งเป็นที่น่าเศร้าใจอย่างยิ่ง น. ณ ปากน้ำ เขียนถึงลายปูนปั้นที่วัดไผ่ล้อมตอนหนึ่งว่า

...ลายปูนปั้น ชุ่มประดุจหน้าต่าง หน้าบันงามอย่างน่าพิศวง เห็นเข้าถึงกับ
ตะลิงจั่งงังอยู่นาน ไครมีนิสัยการช่างและรักทางศิลปะหากไปเพชรบุรี
ไม่ได้เห็นของเหล่านี้ก็ต้องนับว่าเสียเที่ยวโดยแท้...

ส่วนวัดคงคารามวรวิหารก็เป็นวัดเก่าอีกแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่ริมถนนบ้านไดอิฐ ติดกับถนนราชดำเนิน สร้างเมื่อใดไม่ปรากฏ มีหลักฐานว่าพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์ซ่อมแซมทั้งวัด และสถาปนาเป็นพระอารามหลวง ปัจจุบันไม่มีโบราณสถานหลงเหลืออยู่ ที่ปรากฏเป็นสิ่งก่อสร้างบูรณะขึ้นใหม่มีเพียงหน้าบันพระอุโบสถ พระประธานในพระอุโบสถ และหอรบฝั่งเท่านั้นที่เป็นโบราณวัตถุหลงเหลืออยู่ หน้าบันทางทิศตะวันออกเป็นรูปนารายณ์ทรงครุฑ ทางทิศตะวันตกเป็นลายเทพนม ฝีมือในการปั้นประณีตมาก มีคำเล่าว่า พระพิศาลสมณกิจเจ้าอาวาสปรารภกับพระภิกษุในสมัยนั้นว่า ท่านไม่กล้าพอที่จะปรับปรุงแก้ไขส่วนบนของอุโบสถนี้มากนัก เพราะรูปปูนปั้นนารายณ์ทรงครุฑที่ประดับอยู่หน้าบันทางด้านตะวันออกนั้นแรงเหลือเกิน

4. ประติมากรรม

ประติมากรรมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของสิ่งก่อสร้าง และมีความจำเป็นอย่างมากในด้านประโยชน์ใช้สอย มนุษย์มองเห็นความสำคัญของประติมากรรม

ความเชื่อเกี่ยวกับประตูด่างๆ นานา เช่นเชื่อว่ามีเทพประจำอยู่ มีพระภูมิเฝ้าอยู่ จึงห้ามเหยียบที่ธรณีประตูซึ่งเป็นไม้ที่พาดอยู่ด้านล่าง

แบบของประตูแต่เดิมคงจะเรียบง่าย ภายหลังได้วิวัฒนาการให้สอดคล้องกับสถาปัตยกรรม ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ประตูจึงมีแบบต่างๆ กันออกไป โดยเฉพาะประตูที่อยู่ตามพระอุโบสถ พระวิหาร ศาลาการเปรียญ หรือสิ่งก่อสร้างที่สำคัญต่างๆ จะมีการตกแต่ง แกะสลักลวดลาย ปิดทองประดับมุกให้งดงามวิจิตรพิสดารเป็นพิเศษ นอกจากนั้นยังนิยมสร้างซุ้มประตูให้เข้ากับสิ่งก่อสร้าง โดยทำเป็นรูปต่างๆ เช่น รูปโค้ง เครื่องวงกลม รูปหูช้าง รูปยอดปราสาท รูปยอดปรางค์ รูปยอดมงกุฏ เป็นต้น

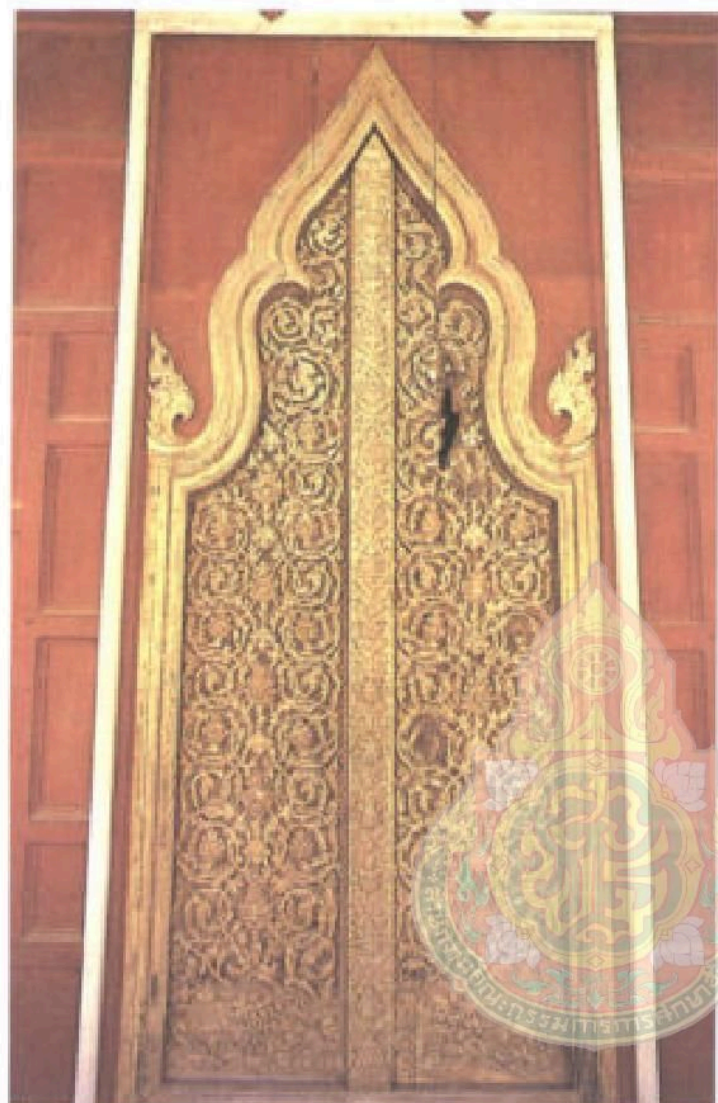
บานประตูตามวัดวาอารามในจังหวัดเพชรบุรีที่มีคุณค่างดงามจนถือว่าเป็นศิลปกรรมล้ำค่าของประเทศในด้านประติมากรรมมีหลายแห่ง เช่น

บานประตูศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม

บานประตูศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม ที่มีชื่อเสียงว่างามเป็นเลิศ เป็นบานประตูกลาง ซึ่งอยู่ด้านหน้าศาลาการเปรียญด้านทิศตะวันออก ทำด้วยไม้จำหลักปิดทองลวดลายเป็นลายก้านขดเต็มพื้นที่ ก้านลายขดม้วนตัวเป็นวงในแนวเดียวกัน สายก้านขดสองตัวจะม้วนขึ้นและม้วนลงพลิ้วอ่อนไหวงดงามมาก ซึ่งเป็นแบบแผนที่นิยมของสมัยอยุธยาตอนปลาย กรอบประตูเป็นยอดแหลมสง่างาม เส้นเอ็นซ้อนกันให้ดูเด่นยิ่งขึ้น รอยแตกตอนบนของประตูบานซ้าย มีคำบอกเล่าว่าเป็นรอยถูกพม่าฟัน

ศาลาการเปรียญแห่งนี้มีประตูทั้งหมด 5 ประตู ด้านหลัง 2 ประตู ด้านหน้า 3 ประตู ประตูบานอื่นๆ ทำเป็นซุ้ม ลวดลายละเอียดของลวดลายลงแต่ยังคงมีรูปแบบรับกัน

บานประตูศาลาการเปรียญ
วัดใหญ่สุวรรณาราม

บานประตูพระอุโบสถวัดพลับพลาย

ถึงคุ้งเคียวเลี้ยวลคช็อกคตัยย	ตะวันตกล้อยคล้าฟ้าในราศี
ค้อยคล่องแคล่วแจวริบถึงพริบพรี	ประทับที่หน้าท่าพลับพลาย
ด้วยวัดนี้สำหรับประทับร้อน	นรินทรท้าวพระยามาอาศัย
ขอเดชะอนุภาพช่วยปราบภัย	ให้มีชัยเหมือนเช่นนามอารามเมือง
คูเรือแพแซ่ซ้องทั้งสองฟาก	บ้างชายหมากขายพลูทนกหูเหือง
นอนค้ำคันทันเข้าเห็นชาวเมือง	คูนองเมืองนาวาบ้างมาไป

วัดพลับพลายตั้งอยู่ในอำเภอเมือง อยู่เบื้องฝั่งตรงข้ามกับวัดมหาธาตุวรวิหาร เรือแพที่สุนทรภู่กล่าวถึงในนิราศเพชรบุรีข้างต้นนั้น ปัจจุบันไม่มีแล้ว มีแต่เรือหางยาววิ่งส่งเสียงอยู่แถวหน้าหน้าวัด และมีตลาดสดของเทศบาลอยู่ฝั่งตรงข้าม

พระอุโบสถวัดพลับพลายหลังเดิมถูกไฟไหม้ เมื่อปี พ.ศ. 2458 ต่อมาได้บูรณะซ่อมสร้างขึ้นใหม่ บานประตูพระอุโบสถเป็นไม้แกะสลักลวดลายวิจิตร และลงรักปิดทองสวยงามมาก เชื่อว่าเป็นฝีมือช่างชาวเพชรบุรีช่วยกันสร้างสรรค์ไว้

บานประตูด้านหน้าพระอุโบสถทางทิศเหนือแกะสลักเป็นรูปชาตกทางทิศใต้แกะสลักเป็นลายกนกก้านขด 2 ชั้น

บานประตูด้านหลังทางทิศเหนือ แกะสลักเป็นนैयाยปรีมปราโมปาหิมพานต์ ทางทิศใต้แกะเป็นลายกนกเถา 2 ชั้น เลียนแบบฝีมือช่างสมัยอยุธยา

หลุย จำปาเทศ แสดงความชื่นชมฝีมือช่างชั้นครูชาวเมืองเพชร ซึ่งแกะสลักบานประตูพระอุโบสถแห่งนี้ไว้ในหนังสือ **ของดีเมืองเพชร** ว่า

...แต่ละประตูฝากไว้ซึ่งฝีมืออย่างยอดเยี่ยมทั้งสิ้น โดยเฉพาะทางทิศตะวันตกที่เป็นกนกเปลว มีกนิกร กนิรี รามสูร และเมขลาอยู่นั้น ฝีมือการประกอบศิลปะ รู้สึกว่าจะเหมือนมนุษย์เอาเสียจริงๆ คือนอกจากร

บานประตูพระอุโบสถวัดพลับพลาชัย

อ่อนช้อยงดงามแล้ว การผูกลายบิดพลิ้วซับซ้อน การแจกแจงของลูกลาย
 คุๆ แล้วลายของทุกๆ ตัวคุจดังพิชพันธุไม้กนกที่มีชีวิตชีวาเอาเสียจริง...

บานประตูพระอุโบสถวัดพลับพลายชัย

5. ฐานเสมา

เสมาเป็นเครื่องหมายแสดงเขตพระอุโบสถ นิยมสร้างไว้รอบพระอุโบสถทั้ง 8 ทิศ ถ้าวัดใดมีใบเสมาคู่จัดเป็นวัดหลวง ใบเสมาที่ติดตั้งอยู่หน้าพระอุโบสถเรียกว่า ใบเสมาเอก ถือว่าเป็นใบเสมาที่สำคัญที่สุด สำหรับผู้จะเข้าอุปัชฌาย์ต้องมาไหว้ก่อนเข้าพระอุโบสถ บางวัดจึงสลักลวดลายของใบเสมาเอกอย่างวิจิตรบรรจง

ฐานเสมาเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ช่างมักออกแบบตกแต่งด้วยปูนปั้นให้สวยงามที่มีชื่อเสียงในจังหวัดเพชรบุรีได้แก่ ฐานเสมาที่วัดสระบัว

ฐานเสมาวัดสระบัว

วัดสระบัวเป็นวัดเก่าสร้างสมัยอยุธยา มีโบราณสถานและโบราณวัตถุสำคัญหลายสิ่ง เช่น พระอุโบสถ ชุมประตูเข้าพระอุโบสถทำเป็นยอดปราสาท

ยื่นออกมาจากผนัง มีลายปูนปั้นที่หน้าบันสวยงามมาก ในพระอุโบสถมีภาพจิตรกรรมฝาผนังและที่บานประตูฝีมือสมัยอยุธยา พระประธานในพระอุโบสถมีฐานชุกชีลายปูนปั้นอันพิสดารสมัยอยุธยาเช่นกัน

ฐานเสมาวัดสระบัว

สิ่งที่มีชื่อเสียงของวัดสระบัวอีกอย่างหนึ่งคือฐานเสมา ตั้งอยู่ล้อมรอบพระอุโบสถ เป็นเสมาคู่ทำด้วยหินทรายแดง ออกแบบคล้ายปราสาท ลำดับภาพจากमारแบกครุฑ กระจิ่ง บัวปากฐานจนถึงใบเสมา เสมาเบื้องหน้าพระอุโบสถสลักหินบนเสมาเป็นรูปยักษ์ถือกระบอง ฝีมืองาม ปัจจุบันฐานเสมาทั้งหมดมีสภาพทรุดโทรมมาก แต่ยังมองเห็นเค้าว่าประติมากรมีฝีมือเป็นเลิศ

๔. ฝาผนังพระอุโบสถ

ในจังหวัดเพชรบุรีมีพระอุโบสถแห่งหนึ่งที่มีลักษณะเด่นต่างจากพระอุโบสถแห่งอื่น คือเป็นพระอุโบสถไม้ฐานปูน ฝาผนังด้านนอกเป็นไม้แกะสลักภาพเรื่องราวต่างๆ ตลอดผนัง บานประตูหน้าต่างแต่ละบาน แกะสลักสวยงามไม่ซ้ำกัน ผู้สนใจด้านประติมากรรมมักแวะไปชมพระอุโบสถหลังนี้อยู่เสมอ เรียกกันว่า “โบสถ์ไม้สักจำหลักลาย”

ฝาผนังพระอุโบสถวัดกุฎี

จากคำบอกเล่าสันนิษฐานว่าวัดกุฎี คือ วัดกาจับ เป็นวัดโบราณสมัยอยุธยาหรือรัตนโกสินทร์ตอนต้น ต่อมาถูกทำลายลงเพราะกองทัพพม่า ประชาชนได้ย้ายโบราณวัตถุบางอย่างมาและสร้างวัดขึ้นใหม่ที่ตำบลบางเค็ม อำเภอเขาย้อย เป็นวัดกุฎีในเฝ้าจุวัน

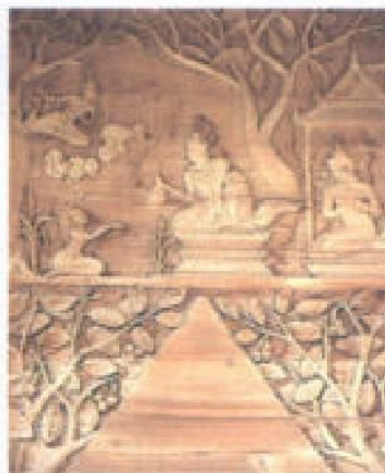
“โบสถ์ไม้สักจำหลักลาย” เป็นพระอุโบสถหลังเก่าของวัดกุฎี ตามประวัติกล่าวว่า พระครูเกษมสุขคุณ (หลวงพ่อบุญ) ครั้งเป็นเจ้าอาวาสได้สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๓ โดยขออนุญาตตัดไม้สักที่จังหวัดนครสวรรค์ แล้วส่งคนไปตัดล่องผ่านมาทางกรุงเทพฯ ใช้เวลาสอง ๑ เดือน มาถึงวัดกุฎีใช้เวลาตัดต่อปรุจตัวไม้อีก ๒ ปี โครงสร้างของพระอุโบสถต่อจากฐานคอนกรีตเป็นเครื่องไม้แกะสลักทั้งหมด ใช้ความประณีตในการจำหลักไม้และการเข้าไม้ตามวิธีเข้าไม้แบบโบราณได้ยกางงดงามมาก

ฝาผนังด้านนอกเป็นไม้แกะสลักภาพเรื่องทศชาติชาดก มหาเวสสันดรชาดก และไซอิ๋ว บานประตูหน้าต่างแต่ละบานแกะสลักสวยงามต่างกัน เช่น ด้านทิศใต้ แผงที่ ๑ ฝาผนังด้านนอก หัวยี่ ๑ ช่วงบนเป็นภาพเรื่องมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์ทศพร มีภาพพระอินทร์ประทับบนอาสนะในสวนนันทอุทยาน เทพธิดาผู้สละดีเฝ้าอยู่เบื้องพระพักตร์ พระอินทร์ประทานพรสืบประการแก่เทพธิดาผู้สละดี มีลายดอกไม้ร่วงผูกเป็นช่อพวงมโหรี ส่วนผนัง

ฝาผนังพระอุโบสถวัดกุฎี

ช่วงล่างเป็นภาพต้นขนุนใหญ่และต้นกล้วย มีลำต้นและใบงามสมบูรณ์ บานหน้าต่างแกะสลักเป็นลายเครือเถาดอกพุดตานใบเทศ เชิงบานเป็นภาพเขามอ และภาพคนตีกลองยาว

ลวดลายไม้แกะสลักที่ฝาพระอุโบสถวัดกุฎี เป็นฝีมือช่างพื้นบ้านชาวเพชรบุรี ซึ่งเกิดจากความเลื่อมใสศรัทธาอย่างแรงกล้า กล่าวว่ามีนายช่างคนสำคัญคือ พระครูเกษมสวดคุณ นายระย่อม ศรีสังวาลย์ ช่างเนือง ช่างหวาน ช่างปิ่น แจ็กโสง และช่างเทียน รวมทั้งประชาชนได้ร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง ทำให้พระอุโบสถสำเร็จอย่างวิจิตรงดงามเป็นพิเศษไม่ซ้ำกับแห่งอื่นๆ อาจกล่าวว่ามีเพียงแห่งเดียวในประเทศไทยที่มีลักษณะเช่นนี้

ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ได้ประพันธ์บทประพันธ์ชื่อ “ลายจำหลักฤาจะลบเลือน” กล่าวชมฝาพระอุโบสถวัดกุฎีได้อย่างไพเราะในหนังสือ วัตถุภูมิบางเค็ม โบสถ์ไม้สักจำหลักลาย ว่า

ศิลปกรรมอรรธเกียรติยศ	ปรากฏเป็นเทริศเกียรติศักดิ์
สองสยามรามเรืองเอกลักษณ์	ประจักษ์ฝีมือเลื่องลือชา
เพชรบุรีมีเพชรเกษพิสุทธิ์	คือวัตถุภูมิบางเค็มเต็มคุณค่า
โบสถ์ไม้สักสลักเสลาเพราดา	ปานชะลอเลื่อนฟ้ามาสู่ดิน
ฝีมือ “ช่างระย่อม” เยี่ยงนิรมิต	งามวิจิตรลวดลายเส้นสายศิลป์
เป็นพันธุ์พฤกษบุปผาธาราริน	ล้ำค้ำปวงปักษินสราญชนม์
แกะเป็นเรื่องชาดกสาธกสอน	มหาเวสสันดรกลางไพรสนต์
หวยเทพทั่วทิพย์นภาดล	งามพันจะบรรยายเหมือนหมายใจ

ภาพแกะสลักแต่ละภาพของพระอุโบสถนอกจากจะมีคุณค่าด้านความงดงามแล้ว ยังมีคุณค่าในด้านการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างดียิ่ง แต่ปัจจุบันพระอุโบสถแห่งนี้ชำรุดทรุดโทรมลงมาก

บานหน้าต่างบางบานได้สูญหาย จึงควรที่ชาวเพชรบุรีและคนไทยทุกคนจะ
ร่วมมือกันอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งล้ำค่านี้ให้คงอยู่นานเท่านานต่อไป

บทประพันธ์ดังกล่าวของศาสตราจารย์สุนน อมรวิวัฒน์ ตยนต์มาได้
แสดงความห่วงใยพระอุโบสถวัดกุฎีไวก้อย่างลึกซึ้งกินใจว่า

อนิจจาบัดนี้เก่าโทรมทรุด	หักหลดลัมเลือนลงทวนไหว
ทั้งลมฝนสาดพัดวิบัติไป	ลายไม้ขีดหมองจนทมนัว
กึ่งกระหนกกระจกสีก็จางแสง	โบสถ์ตะแกงพื้นฝาหลังคารั่ว
ลวดลายลบเลือนลงอย่างน่ากลัว	สัคว้างตัวกร่อนทลายท่าลายลง
บานหน้าต่างงามเยียมถูกถอดย้าย	โจรลักขายทลายคราน้ำพิสง
แข็งแรงเหล็กเงินจางคงจิตจง	นี้ไม้หรือจะคงอยู่ยืนยาว
โอ้วัดกุฎีนางเค็มช่างชันแค่น	โบสถ์สวยสุดแสนจะเกริ่นกล่าว
ปล่อยรกร้างกลางนาได้ฟ้าทรา	เพชรทั้งดวงร่วงราวลงคราวนี้

ประติมากรรมในจังหวัดเพชรบุรีที่กล่าวมาข้างต้น ตั้งแต่พระพุทธรูป
ธรรมาสัน หน้าบัน ประติมากรรมฐานเสมา และฝาพระอุโบสถ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและ
มีลักษณะเฉพาะของเพชรบุรี ปัจจุบันได้เสื่อมโทรมและสูญไปเป็นอันมาก
อย่างไรก็ดีผู้มีหน้าที่ดูแลรักษามรดกทางวัฒนธรรมทั้งหลายได้พยายาม
ร่วมมือกันอนุรักษ์ให้มีสภาพมั่นคงสถาพรต่อไป เนื่องด้วยตระหนักว่า
ประติมากรรมทุกชิ้นเป็นหลักฐานแสดงความเป็นมาของชาติ ของท้องถิ่น และ
แสดงความสามารถทางด้านศิลปกรรม เทคโนโลยี รวมทั้งความเจริญทาง
ด้านเศรษฐกิจของมนุษย์ ตลอดจนมีอนุภาพอย่างลึกซึ้งให้ผู้พบเห็นได้ดื่มด่ำ
ใจและร่มเย็นเป็นสุขอย่างแท้จริง

สถาปัตยกรรม

โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญและปราสาทราชวังตามแบบศิลปะไทย มีลักษณะเฉพาะที่สวยงาม สถาปนิกผู้ออกแบบได้สร้างขึ้นจากความเชื่อ ศรัทธาและความนึกคิดของตน ซึ่งแบบที่สร้างก็ได้มีวิวัฒนาการสืบเนื่องมา โดยตลอด บางยุคบางสมัย อาจมีรายละเอียดของสถาปัตยกรรมแตกต่างกัน ไปบ้างตามสภาพแวดล้อมและความนิยมของผู้คนในสมัยนั้น แต่โครงสร้าง และส่วนประกอบส่วนใหญ่ยังคงลักษณะเดิมอยู่

สถาปัตยกรรมทั้งดงามีคุณค่าของจังหวัดเพชรบุรีมีอยู่เป็นจำนวนมาก อาทิ พระอุโบสถ ศาลาการเปรียญ หอระฆัง พระสถูปเจดีย์ กุฏิสงฆ์ ในที่นี้จะ ขอกล่าวเฉพาะโบราณสถานบางแห่งที่เป็นแบบฉบับหรือมีลักษณะเฉพาะเท่านั้น

ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม

ตำนานกล่าวว่า ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณารามเดิมเป็น พระราชฐานที่พระมหากษัตริย์ในกรุงศรีอยุธยาโปรดพระราชทานแก่สมเด็จพระสังฆราชแดงโม นับว่าเป็นพระตำหนักสร้างของเจ้าฟ้าอภัยทศราชโอรส ของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และมีผู้รู้บางท่านอธิบายว่า พระมหากษัตริย์ ผู้พระราชทานคือสมเด็จพระเจ้าเสือ

ศาลาการเปรียญหลังนี้เมื่อมองทางด้านข้างจะเห็นหลังคาเป็นสี่ชั้น ขึ้นบนสุดคลุม 7 ห้อง ลอดด้านหน้าหรือด้านตะวันออกสองห้อง ลอดด้านหลัง หรือด้านตะวันตกหนึ่งห้อง

คันทวยที่รับกันสาดโดยรอบอาคารมีอยู่ 34 ตัว แกะสลักเป็นรูปหน้า ดึกแดน รายละเอียดมีลักษณะแตกต่างกัน เป็นฝีมือสมัยอยุธยา ซึ่งเป็นแบบ อย่างการสร้างในสมัยหลังของชาวเพชรบุรี

หน้าบันศาลาการเปรียญทั้งสองด้านเป็นลายจำหลักไม้งดงามมาก มีลายพุ่มข้าวบิณฑ์เป็นประธาน ประดับด้วยลายก้านขด ก้านลายขนานกันขึ้น

ไปจดสุดยอด ฐานหน้าบันเป็นกระจังและสาหร่ายรวงผึ้งห้วนาค

ศาลาการเปรียญแห่งนี้มีบานประตูไม้จำหลักลายสวยงามดังที่ได้กล่าวถึงแล้วในเรื่องประตู

หอไตรสามเสาวัดใหญ่สุวรรณาราม

หอไตรวัดใหญ่สุวรรณารามเป็นโบราณสถานที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง แม้จะเป็นสถาปัตยกรรมขนาดเล็ก แต่เป็นของแปลกที่น่าสนใจที่ช่างชาวเพชรบุรีคิดสร้างขึ้น หอไตรหลังนี้ปลูกไว้ในสระน้ำ มีลักษณะเป็นเรือนไทย ฝากระดาน 2 ห้อง หลังคามุงกระเบื้องดินเผาไม่มีกันสาด มีเสาเพียง 3 เสา ตั้งเรียงกัน มีสะพานไม้ทอดเป็นทางเดินขึ้นไปบนหอ ที่สร้างให้มีสามเสาคงเป็นความคิดของช่างที่จะให้สอดคล้องสมเป็นที่เก็บพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า แบ่งได้เป็น 3 หมวด

อาจารย์ล้อม เพ็งแก้ว ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณกรรมและศิลปกรรมของจังหวัดเพชรบุรี กล่าวถึงที่ตั้งหอไตรสามเสาไว้ในหนังสือ **ที่ระลึกในพิธีเปิดวิทยาลัยพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี** ว่า

สระน้ำอันเป็นที่ตั้งของหอไตรหลังนี้ คือ ส่วนหนึ่งของคลองที่ขุดไปเชื่อมกับแม่น้ำเพชรบุรี เพื่อให้เรือซึ่งขนทัพสัมภาระพระค่านักในพระราชวังอยุธยาที่เรือขนมาปลูกสร้างเป็นศาลาอันพระเจ้าเสือถวายสมเด็จพระสังฆราชแดงโม เมื่อขนสัมภาระเสร็จแล้ว ส่วนของคลองที่ออกสู่แม่น้ำจึงหมดความจำเป็น ทางวัดจึงได้ถมเสียคงเหลือไว้ส่วนหนึ่งเป็นสระน้ำของวัด

พระปรางค์วัดมหาธาตุวรวิหาร

พระปรางค์วัดมหาธาตุวรวิหารเป็นโบราณสถานที่แห่งหนึ่งที่แสดงอิทธิพลของพวกขอมที่แผ่อยู่ในดินแดนแถบนี้ มีตำนานเกี่ยวกับการสร้างว่า

เจ้านครเพชรบุรีสร้างขึ้นเมื่อครั้งทำธรรมยุติสงครามกับพม่าหรือมอญโดย
พนันเอาเมืองกันว่า ถ้าใครก่อนเห็นยอดพระเจดีย์ก่อนเป็นฝ่ายชนะ เจ้านคร
เพชรบุรีก็เห็นยอดก่อนเข้าศึกจึงถอยทัพกลับไป เจ้านครเพชรบุรีได้ก่อยอด
พระเจดีย์ต่อจนสำเร็จและได้สร้างพระอารามหน้าพระเจดีย์ เข้าใจว่าเวลานั้น
คงจะได้พระบรมสารีริกธาตุมาบรรจุไว้ด้วย คนทั่วไปจึงเรียกชื่อวัดว่า วัดหน้า
พระธาตุหรือวัดมหาธาตุ หรือวัดศรีรัตนมหาธาตุตามประเพณีของเมืองใหญ่
พระเจดีย์ที่กล่าวถึงในตำนานคือพระปรางค์ที่ปรากฏในปัจจุบันซึ่งได้มีการ
ซ่อมแซมหลายครั้ง เข้าใจว่า องค์เดิมคงจะก่อด้วยศิลาแลง พระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันได้พระราชทานพระบรมสารีริกธาตุเพื่อประดิษฐาน
ภายในพระปรางค์องค์ใหญ่ และได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระ
นางเจ้าพระบรมราชินีนาถ มาประกอบพระราชพิธีบรรจุพระบรมสารี-
ริกธาตุในบุษบกกลางคูหาพระปรางค์องค์ใหญ่นั้นด้วย

พระปรางค์วัดมหาธาตุวรวิหาร

พระปรางค์วัดมหาธาตุวรวิหารมีความเด่นเป็นสง่า มองเห็นได้แต่ไกล เป็นปรางค์ 5 ยอด สูง 55 เมตร ฐานวัดโดยรอบ 120 เมตร ภายในพระปรางค์ทำเป็นช่องคูหา กว้างประมาณ 3 ศอก มุขด้านตะวันออกก่อด้วยอิฐ มีทางเข้าไปสู่ภายในปรางค์ตามช่องคูหาแล้วแยกไปทางมุขได้ ส่วนมุขอีก 3 ด้านทำเป็นช่องหน้าต่าง

ประชาชนเลื่อมใสศรัทธาพระบรมสารีริกธาตุซึ่งประดิษฐานที่ปรางค์วัดมหาธาตุวรวิหารกันมาก ในวันสงกรานต์มีชาวบ้านทั้งในจังหวัดเพชรบุรี และต่างจังหวัดไปประชุมเวียนเทียนรอบพระปรางค์ในเวลาเย็นทุกปี ซึ่งทางวัดได้กำหนดเดือน 5 เป็นเดือนจัดงานประจำปีของวัด สุนทรภู่ซึ่งเดินทางมาเมืองเพชรบุรีปลายสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ยังคงมากราบนมัสการด้วย ดังคำประพันธ์ในนิราศเมืองเพชร ที่ว่า

แล้วเลี้ยวลงตรงหน้าวัดพระธาตุ	พอเดือนคลาคล้ายจรัสรัศมี
ดูพระปรางค์องค์กลางอร่ามกัมมิต	แต่ไม่มีเงาบังเป็นอย่างไร
สาธุสัพพะมหาคถาคค	ยังปรากฏมิได้เสื่อมที่เลื่อมใส
พอใกล้วันวันทาลาครรไล	ลงเรือใหญ่ล่องมาถึงธานี

ปราสาทหินวัดกำแพงแลง

ปราสาทหินวัดกำแพงแลงเป็นโบราณสถานที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรี บริเวณปราสาทล้อมด้วยกำแพงศิลาแลง ปราสาททั้ง 5 องค์ สร้างด้วยศิลาแลงล้วน ตั้งเป็นรูปแถว 3 คือจากทิศเหนือมาได้เรียง 3 องค์ จากทิศตะวันออกไปทิศตะวันตกก็นับได้ 3 องค์เหมือนกัน ลักษณะของปราสาททั้ง 5 ที่ปรากฏอยู่ในขณะนี้คือ

ปรางค์องค์กลางสร้างแบบจตุรมุขย่อเหลี่ยมไม้สิบสอง ต่อยคดขึ้นไปเป็นชั้นๆ หน้าบันมีลวดลายสวยงาม ปัจจุบันประดิษฐานพระพุทธรูปหินแดงจากวัดกุฎีทอง

ปราสาทหินวัดกำแพงแลง

ปราสาทองค์ทิศใต้ สร้างแบบจตุรมุขเช่นกัน แต่แตกต่างกันในรายละเอียด มุขด้านทิศตะวันออกมีบันไดและทวารเข้าไปในคูหาองค์ปราสาทได้ ปัจจุบันมีผู้สร้างพระพุทธรูปไสยาสน์ไว้ในคูหาปราสาทองค์นี้

ปราสาทองค์ทิศเหนือ สร้างลักษณะเดียวกับปราสาทองค์ทิศใต้ แต่มุขด้านตะวันออกได้พังลงมาปิดคูหาหมด และองค์ปราสาทได้พังแต่ยอดลงมาแถบหนึ่ง

ปราสาทองค์ทิศตะวันตก ได้พังลงมา แต่เนินและรากฐานของปราสาทยังปรากฏอยู่

ปราสาทองค์ทิศตะวันออก เป็นปราสาทที่สูงและใหญ่กว่าทุกปราสาท สร้างแบบจตุรมุข ภายในเป็นคูหา

ท่านผู้รู้ได้อธิบายถึงปราสาทหินแห่งนี้ตรงกันว่า เดิมคงจะสร้างขึ้นในศาสนาพราหมณ์ ต่อมาได้แปลงเทวสถานนี้เป็นวัดในพระพุทธศาสนา และสร้างเจดีย์ขึ้นใหม่ใกล้กับปราสาท

เจดีย์แดง

เจดีย์แดงเป็นปูชนียสถานตั้งอยู่กลางทุ่งนา หมู่บ้านไร่พะเนียด ตำบลบ้านหม้อ อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี ห่างจากศาลากลางจังหวัดราว 6 กิโลเมตร ลักษณะของเจดีย์แดงมีฐานเป็นสี่เหลี่ยมใหญ่ขื่อไม้ 12 ความสูงของเจดีย์วัดได้ 18.5 เมตร เป็นเจดีย์ยังสร้างไม่เสร็จ มีผู้ประมาณว่า ถ้าสร้างเสร็จสมบูรณ์คงจะสูงไม่น้อยกว่า 30 เมตร

มูลเหตุการสร้างพระเจดีย์องค์นี้ไม่มีหลักฐานที่ชัดเจน และสร้างปีใดไม่ปรากฏ สันนิษฐานกันเป็นหลายทาง เช่น ผู้สร้างอาจเป็นพระมหากษัตริย์หรือเจ้าเมืองที่หยุดชะงักการสร้างเพราะหมดอำนาจวาสนา หรืออาจเป็นด้วยบ้านเมืองขณะนั้นเกิดยุคเหี้ยมต้องหนีศึกสงคราม อีกทางหนึ่งสันนิษฐานว่า สมเด็จพระเจ้าบรมโกศโปรดให้สร้างขึ้นเพื่ก่อกำเนิดพระเกียรติคราวเสด็จมาล้อม

ข้างป่าที่เมืองเพชร นอกจากนี้ยังมีประวัติการสร้างซึ่งเล่าเป็นตำนานเรื่องเดียวกับการสร้างปราสาทวัดมหาธาตุวรวิหารดังกล่าวแล้ว เจดีย์แดงเป็นเจดีย์ซึ่งพม่าหรือมอญซึ่งเป็นข้าศึกเป็นผู้ก่อ แต่ก่อได้ช้ากว่าเจดีย์ของฝ่ายเจ้านครเพชรบุรี เมื่อเห็นยอดเจดีย์ในเมืองก่อสร้างเสร็จแล้วข้าศึกจึงยอมแพ้ ทั้งเจดีย์ซึ่งยังสร้างไม่เสร็จไว้ ไม่ทันได้ถือปูนเห็นอิฐแดงอยู่ จึงเรียกกันทั่วไปว่าเจดีย์แดง

สถาปัตยกรรมในจังหวัดเพชรบุรี ไม่ว่าจะเป็นศาลาการเปรียญ พระปราสาท ปราสาทหิน หรือเจดีย์ดังกล่าวข้างต้น ล้วนเป็นโบราณสถานอันทรงคุณค่าสร้างความสง่างามให้กับเมืองเพชรบุรีอย่างยิ่ง ยังมีสถาปัตยกรรมอื่นๆ

เจดีย์แดง

ที่ควรค่าแก่การชมและยกย่องอีกมาก ผู้รักศิลปะด้านนี้ควรหาโอกาสไปชมความงามและความสมบูรณ์ของสถาปัตยกรรมซึ่งยังพอมิให้ชมได้ในขณะนี้

วรรณกรรม

ศิลปกรรมที่มีชื่อเสียงในจังหวัดเพชรบุรี นอกจากด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมแล้ว ยังมีด้านวรรณกรรมซึ่งยกย่องว่าเป็นแหล่งสำคัญของประเทศ ต้นฉบับไตรภูมิพระร่วงและพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์มีคุณค่ายิ่ง ก็ได้ไปจากเมืองเพชรบุรีนี้ กล่าวกันว่า เนื่องจากเมืองเพชรบุรีเป็นแหล่งการศึกษาที่สำคัญมาแต่โบราณ พระราชนัดดาที่ทูลบ่มารุงพระพุทธศาสนาในกรุงศรีอยุธยาครั้งเป็นราชธานีมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่เพชรบุรีหลายรูป ท่านมักจะมาสร้างหรือบูรณะวัดในเพชรบุรี และได้นำต้นฉบับวรรณกรรมมาให้กุลบุตรได้ศึกษาด้วย เมื่อเกิดศึกสงครามทางเมืองเพชรบุรีได้นำสิ่งที่มีค่า ได้แก่ วรรณกรรม เป็นต้น ไปซ่อนไว้ในถ้ำ ซึ่งมีอยู่มากมายพ้นจากการทำลายของข้าศึกได้ เพชรบุรีจึงมีวรรณกรรมสำคัญหลงเหลืออยู่ ในคราวจัดหอสมุดสำหรับพระนครก็ได้หนังสือจำนวนไม่น้อยไปจากเมืองเพชรบุรี

วรรณกรรมในเพชรบุรี 2 ประเภท ที่ชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ ได้แก่

1. **วรรณกรรมลายลักษณ์** วรรณกรรมลายลักษณ์หรือวรรณกรรมตัวเขียนนี้มีทั้งที่เขียนบนใบลานและเขียนในสมุดไทย วรรณกรรมใบลานมีทั้งที่เป็นตัวอักษรขอมและอักษรไทย เช่น เรื่องทศชาติ มหาชาติ ตำรายาหมอดู พระไตรปิฎก ฯลฯ วรรณกรรมสมุดไทยก็มีหลายประเภท เช่น พระมาลัย แบบเรียน คำสอน นิทาน คำกาพย์ นิทานคำกลอน ฯลฯ

2. **วรรณกรรมมุขปาฐะ** วรรณกรรมมุขปาฐะเป็นวรรณกรรมของท้องถิ่นเล่าสืบต่อกันมาด้วยวาจา และอาจมีการบันทึกในภายหลัง เช่น เรื่องมหาภารดา ทำว่มยองไล่ เจ้ากงจีน และเจ้าลาย

ลักษณะพิเศษของวรรณกรรมลายลักษณ์ในเพชรบุรี คือ วรรณกรรมเรื่องเดียวกัน อาทิ มหาชาติ แต่ละวัดจะมีสำนวนของตนเอง มีฝีมือที่หลากหลาย ทำให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาเปรียบเทียบและสะท้อนให้เห็นแนวโน้มของท้องถิ่นต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น พระอภัยมณี ในกัณท์มหาพนเรื่องมหาชาติ ฉบับของเมืองเพชร เป็น “นักอ่านนิยม” ได้ชี้ว่าให้ชุกชมมากมาย ซึ่งมหาชาติสำนวนอื่นไม่มีลักษณะเช่นนี้

ส่วนวรรณกรรมมุขปาฐะ อันมีนิทานประจำถิ่นเพชรบุรี เป็นต้น ได้มีผู้รวบรวมไว้เป็นอันมาก อาจารย์สยม เพ็งแก้ว แห่งวิทยาลัยครูเพชรบุรี ซึ่งเป็นนักการศึกษาด้านวรรณกรรมคนสำคัญก็ได้บันทึกไว้หลายเรื่องเช่นกัน จะขอยกเรื่องมหาเกศรา ซึ่งตีพิมพ์ในหนังสือ สมุดเพชรบุรี 2535 มาเป็นตัวอย่างดังนี้

แต่เมื่อครั้งศึกดำบรรพ์โพ้น เวียงทะเลเพชรบุรีปรากฏว่า มีแต่น้ำกับฟ้าขึ้น ยังมีมหาเกศราสำเภากลางน้ำมาล้าหนึ่งว่าเป็นเทพนิมิตด้วย ผาหอยกาบซีกหนึ่งอันลอยอยู่ตรงที่ทุกวันนี้เรียกว่า บ้านพอหอย ทางตะวันตกนั้น ได้ทองเที่ยวอยู่กลางทะเล กว้างยาวใหญ่แต่ละด้านนับด้วยโยชน์ๆ เป็นประมาณ ในลำเภอนั้นมีบ้านเรือนเรือกลสวนไร่นาแบ่งไว้เป็นแผนๆ มีสิ่งสารพัดเหมือนกต่างๆ เล่ากันว่า ลำเภอนั้นลอยอยู่ในทะเลปรากฏราวกับบ้านเรือนที่ตั้งอยู่บนพื้นดินฉะนั้น ลินคำในลำสำเภานั้นมีสารพัดทุกอย่าง เป็นที่จำหน่ายขายซื้อกัน แต่พวกชาวเขาชาวดอน ครั้งหนึ่งสำเภาก่อนนั้นได้แล่นผ่านมาทางย่านน้ำเหนือภูเขา ลูกหนึ่ง ท้องสำเภาก็กระทบเอายอดเขาหักกระดอน น้ำพัดไปตกอยู่ที่ตำบลหนึ่งซึ่งเรียกว่า เขาพนมขวิด ยังปรากฏอยู่ ณ ระหว่างเขามหาสวรรค์กับเขาหลวงทุกวันนี้ และตัวเขาเดิมนั้น เมื่อยอดหลุดไปเสียแล้วตรงกลางก็คอดลาดยาวไป เลยเรียกกันว่า เขากิว กลายเป็นเขตแยกเขาพิศเดียวกันนั้นออกเป็นสองลูก เรียกว่าเขาน้ำโคอิฐ ลูกหนึ่ง จึงได้พูด

กันในภายหลังว่า เขาก็นั้นเป็นทางเรือหรือลำสำเภาค่นั้นมา

ฝ่ายว่ามหาสมุทรนั้น ตั้งแต่วันที่ได้กระทบยกเข้ามา วันนั้นก็ ชำรุดแล่นไปย่านทะเลตำบลหนึ่ง ได้เอาสมอตั้งพักพิงบวงสรวงกัน ตำบล นั้นภายหลังจึงเรียกว่า สมอพลี นัยหนึ่งเขาเล่าว่า เมื่อบัดพลีสมอนั้นสมอ ได้กระดอนปรี๊ดเลื่อนลงน้ำไป ไชยธรรมาสมอปรี๊ดคือสมอพลีนั่นเอง อีกอุทาหรณ์เทียบกับคำว่า ราชบุรีกับราชพฤก เพ็ชรบุรี กับเพชรพฤก สมอปรี๊ด เป็นสมอพลี อย่างนั้นก็ว่า เมื่อสมอนั้นลงน้ำไปแล้ว สายสมอ จดถึงพื้นทะเล เรือได้ลากสมอจนถึงย่านทะเลตำบลหนึ่ง เกาะอยู่จนเพริบง กินเรือจวนจุ สายสมอก็เก้งเสาใบทะเลปรุไปน้ำไหลเข้าลำภาแล่นไป สมอ หลุดจากเรือ จึงเรียกตำบลนั้นภายหลังว่า สมอหลุด คือที่บ้านหมอลูก หรือลูกในทุกวันนี้ แล้วสมอนั้นน้ำพัดไปกบดานอยู่ที่พื้นอันเกือบจะเป็น หาดทะเลนั้น ครั้นจะถอนก็ไม่ขึ้น จึงเรียกที่นั้นในภายหลังว่าสมอคาน คือสมอกบดานอยู่นั้น

ฝ่ายลำภาใหญ่นั้น เมื่อลอยไปได้สักหน่อยก็ถูกลมตะเภาเป็นพาย พัดคลื่นกระแทกเอาลำภาทะเล เพราะเป็นที่ตำบลร้าย น้ำเข้าห้องเรือได้ พวกลูกเรือได้ช่วยกันอุดและวิดน้ำ แล้วใช้ใบทวนกลับมาที่เรือทะเลนั้น จึง เรียกว่า บางทะเล ต่อมาลำภาลอยมาถึงย่านทะเลตำบลหนึ่ง ถูกลมบ้าหมู พัดเอาหมุนแคว้งคังจักรหัน จะลงสมอรอเรือก็ได้ ไม่มีสมอจะลง ลำภา ก็หันไปตามลมคูด ที่ตรงนั้นจึงเรียกในภายหลังว่า ตำบลหันตะเภา ต่อมา ลำภาหมดิมานั้นได้หมุนแคว้งไปถึงย่านทะเลแห่งหนึ่งก็จมลง ฟุ้งคนและ สัตว์พลัดพลายพากันจมน้ำตายมากที่ลำภาจมนั้น เมื่อน้ำเริ่มลดแล้ว เล่าว่า ยังแลเห็นเสากระโดงโผล่อยู่ในมหาบึง เรียกกันว่าอู่ตะเภา แต่กาลนั้นมา บ้างก็เรียกว่า อุดตะเภา เพราะอุดไม้ไหวเรือจึงล่ม

ฝ่ายฟุ้งคนที่เหลือตายได้พากันว่ายน้ำและเกาะกระดานเครื่องเรือต่างๆ ไปขึ้นได้ที่เขาตำบลหนึ่ง ตั้งชุมชนบ้านเรือนอยู่ที่เขานั้น ภายหลังนิยมว่า

เป็นคันสกุลแห่งเจ้าลาย ณ เจ้าลายนั้น

(จาก “ภาษาและวรรณกรรม” ของ ล้อม เพ็งแก้ว ในหนังสือ สมุด
เพชรบุรี 2525)

วรรณกรรมในจังหวัดเพชรบุรีทั้งลายลักษณ์และมุขปาฐะมีอยู่เป็น
จำนวนมาก ผู้สนใจอนุรักษ์ศิลปะด้านนี้ได้ศึกษาเก็บบันทึกและรวบรวมไว้มี
จำนวนมิใช่น้อย วรรณกรรมทุกชิ้นย่อมมีคุณค่าด้านต่าง ๆ ผู้ที่ได้มีโอกาส
สัมผัสจะชื่นชมและยกย่องผู้รจนาวรรณกรรมนั้นตลอดไป

คีตกรรม

คีตกรรม มีความหมายว่า เพลงขับ การขับร้อง ที่น่าสนใจและมี
ลักษณะเฉพาะของชาวเพชรบุรีอยู่ในมหรสพต่าง ๆ หลายประเภท เช่น

การสวดลำ การสวดลำมักจัดในงานศพ งานทำบุญอุทิศ เป็นต้น แต่การ
สวดจะต่างไปจากการสวดพระอภิธรรมและสวดสังคหะ เป็นการร้องเพลง
ทำนองเพลงไทยบ้าง หรือดัดแปลงบ้าง ทำนองสนุกสนานน่าฟัง มีทำท่วงและ
ลีลาประกอบการร้องด้วย แต่ปัจจุบันจะหาดูการสวดลำได้ยากแล้วด้วยเหตุ
หลายประการ

หนังใหญ่ หนังใหญ่เป็นศิลปะการเล่นชั้นสูงอย่างหนึ่งของเมือง
เพชรบุรี ตัวหนังที่ใช้เล่นทำจากหนังวัวทั้งผืน แกะสลักเป็นรูปต่างๆ การแสดง
ใช้พื้นดินเป็นเวที ปักเสาสี่ต้นเป็นทึ่ผูกจอลายเสา ซึ่งจอลด้วยผ้าขาว ด้านหลัง
จอลใช้เลื่อกันเป็นวงเป็นที่หักคนเล่นและตัวหนัง และมีผ้าชิงสูงขึ้นไปสำหรับ
ช่วยลาดไฟให้สว่าง การแสดงจะแสดงหน้าจอ มีใช้หลังจอลอย่างหนังตะลุง
เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงเดิมใช้เฉพาะปี่ กลอง ตะโพน และฉิ่ง

แต่ต่อมาในช่วงพัฒนาภัย เรื่องที่นิยมเล่น คือ รามเกียรติ์ อนิรุทธิ์ และสมุทร-
โฆษณ์ มักเล่นในงานใหญ่ๆ หรืองานสำคัญเพราะต้องเตรียมการและเสีย
ค่าใช้จ่ายมาก ปัจจุบันไม่มีการเล่นแล้ว

หนังตะลุง หนังตะลุงเป็นมหรสพที่ชาวเมืองเพชรบุรีรู้จักกันดี และยังเป็น
ที่นิยมอยู่ทุกวันนี้ สืบเนื่องมาจากการจ้างคณะหนังตะลุงไปเล่นในงานต่างๆ
เช่น งานแก้บนและงานศพ คณะที่แสดงมีทั้งที่อนุรักษ์แบบเดิม และประยุกต์
ให้เข้ากับยุคสมัย จึงอาจจะเป็นมหรสพแบบเก่าประเภทหนึ่งที่น่าจะยังคงอยู่
ในเพชรบุรีต่อไป สถานที่แสดงหนังตะลุงจะใช้เวทียกพื้นสูงหลังคามุงด้วยสังกะสี
ผ้าหรือใบตอง ซึ่งจอผ้าด้านหน้ามีบันไดขึ้นด้านหลังจอ อุปกรณ์ที่ใช้แสดง
เป็นภาพทำด้วยหนังวัว ฉลุเป็นรูปยักษ์ มนุษย์ ลิง เทวดา ฯลฯ ดนตรีที่ใช้
ประกอบการเชิดมี โหม่ ปี่ ฉิ่ง กรับ ฉ่อง กลอง เรื่องที่นิยมเล่นมักเป็นเรื่อง
รามเกียรติ์

ละครชาตรี ละครชาตรีเป็นละครที่เก่าแก่ที่สุดและเป็นต้นเค้าให้
เกิดละครนอกและละครใน การแสดงละครชาตรีแต่ดั้งเดิมมีลักษณะตั้งโรง
มีเสาสี่เสา มุงหลังคาและมีเสาตรงกลางโรงอีก 1 ต้น มีเตียงวางไว้เตียงหนึ่ง
การแสดงในสมัยโบราณใช้ผู้แสดงเป็นชายล้วนไม่สวมเสื้อ นุ่งสับเพลา
มีผ้าคาดห้อยหน้าห้อยหลัง สวมเครื่องประดับ ศีรษะสวมเทริด ต่อมาเมื่อผู้แสดง
เป็นหญิง จึงต้องสวมเสื้อตามแบบละครนอก กล่าวกันทั่วไปว่า เมืองเพชรเป็น
เมืองละคร แม้ปัจจุบันก็มีการฝึกหัดสืบทอดการละครใหม่ๆ อยู่เสมอ

ในเมืองเพชรบุรี นอกจากจะมีการแสดงหรือมหรสพที่มีชื่อเสียง
ดังกล่าวแล้ว ยังมีเพลงพื้นเมืองซึ่งเป็นที่นิยมในท้องถิ่นภาคกลางในสมัยก่อน
อีกมาก เช่น เพลงเรือ เพลงปรบไก่ เพลงพวงมาลัย ปัจจุบันพอจะหาชมเพลง
ลักษณะดังกล่าวได้บ้างตามหมู่บ้านในชนบท ซึ่งมีผู้สนใจรวบรวมไว้เป็น
จำนวนมาก ผู้ที่ได้ศึกษาจะได้เห็นคุณค่าของวรรณกรรม และคีตกรรมด้านนี้

ซึ่งสะท้อนภาพชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

เพชรบุรีเป็นเมืองหนึ่งที่มีคนไทยเชื้อสายอื่นหรือที่เรียกว่า ชนกลุ่มน้อยอยู่หลายกลุ่ม แต่แต่ละกลุ่มมีศิลปวัฒนธรรมบางอย่างผิดแปลกไปจากคนพื้นเมืองเดิม ดินแดนนี้จึงมีวัฒนธรรมหลากหลาย อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะแตกต่างด้วยเพศพรรณอย่างไร ชาวเมืองเพชรบุรีและชนกลุ่มน้อยต่างก็ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมเดียวกันอย่างสันติสุขเสมอมา อาจจะเป็นด้วยผู้คนชาวเมืองและชนที่อพยพมาอาศัยอยู่ต่างมีใจรักศิลปวัฒนธรรม รู้จักการยอมรับและเคารพในศิลปวัฒนธรรมของกันและกันเป็นอย่างดีก็ได้

ช่างทองโบราณเมืองเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรีได้ชื่อว่าเป็นแหล่งศิลปปะช่างทองโบราณที่มีชื่อเสียงมากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ ศิลปะช่างทองโบราณเมืองเพชรบุรีได้รังสรรค์ผลงานด้านหัตถศิลป์ที่มีคุณค่า งดงาม ประณีต แสดงถึงเอกลักษณ์แห่งภูมิปัญญา ผนวกกับฝีมือของผู้สร้างสรรค์ผลงาน ผลงานของช่างทองไม่ว่าจะเป็นสร้อยข้อมือ กำไล ตุ้มหู ฯลฯ หรือที่เราเรียกว่า “ทองรูปพรรณ” นั้นจะมีลวดลายแบบเครื่องทองโบราณ เช่น สายนก เป็นต้น มีความละเอียดอ่อน ประณีตแสดงถึงอารมณ์อันสุนทรีย์ของผู้สร้างสรรค์ผลงานนั้น

งานช่างทองของเมืองเพชรบุรีสืบทอดกันมาแต่โบราณกาล สอนกันในครอบครัว และแก่ผู้ที่มีใจรักในศิลปะการทำทองรูปพรรณ เพื่อสืบสานงานช่างทองอันงามเด่นให้คงอยู่คู่ชาติตลอดไป

ความรู้เกี่ยวกับงานทำทองรูปพรรณ

งานทำทองรูปพรรณมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการคือ

1. **ทองคำ** ในอดีตช่างทองจะใช้ทองเนื้อเก้าหรือที่เรียกว่าทองนพคุณ ซึ่งเป็นทองคำบริสุทธิ์ได้แก่ทองที่อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทำเป็นทองรูปพรรณ แต่ในปัจจุบันช่างทองจะหาทองจากบางสะพานได้ยาก จึงต้องซื้อทองแท่งจากร้านขาประจำ หรือซื้อทองไปจากร้านของช่างจีน เพื่อนำมาใช้แทน

การทำทองรูปพรรณบางอย่างต้องใช้ทองแท่งเพราะไม่มีน้ำประสานทองหรือโลหะอื่นๆ เจือปน เนื้อทองก็ดุนุ่นง่ายต่อการจัดทำ เช่นสร้อยสาย หกเส้า สร้อยลายตะขาบเป็นต้น ไม่นิยมนำทองเก่าที่หลอมใหม่มาจัดทำทองรูปพรรณแบบนี้ แต่จะทำได้ในอีกลักษณะหนึ่งคือ ทำเป็นทองรูปพรรณที่เกาะกับวัสดุอื่น เช่น สร้อยเกาะพลอย เกาะทับทิม หรือทำกำนันแหวน

2. **เครื่องมือและวัสดุในการทำทองรูปพรรณ** ที่สำคัญคือ โต๊ะทำทอง ตาชั่งสำหรับชั่งทอง เครื่องเป่าแผ่น ไม้ไฟตงผาซึก แป้นชักลวด ยี่ผึ้งแท่งๆ สำหรับชักลวดทอง ทั้งขนาดต่างๆ ค้อนขนาดต่างๆ กรรไกร คีม ที่หนีบ ตะไบ เหล็กแหลมสำหรับพันลวด น้ำประสานทอง และเครื่องแกะทอง และยังมีเครื่องมืออื่นอีกหลายชิ้น เครื่องมือในการทำทองรูปพรรณแต่ละชนิดยังมีขนาดต่างๆ กันหลายขนาด

3. **วิธีการทำทองรูปพรรณ** มีขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอนคือ

3.1 **วิธีการทำขั้นต้น** ช่างทองจะนำทองคำบริสุทธิ์มาดำเนินการดังนี้

3.1.1 **หลอมทอง** โดยนำไปเป่าแผ่นให้ทองหลอมตัว เมื่อทองกลายเป็นของเหลว ช่างทองจะเททองลงในเบ้าของแท่งสี่เหลี่ยมเพื่อเตรียมตีทองและแผ่ทองออกไป แต่ถ้าช่างต้องการหลอมทองให้มีรูปแบบเฉพาะ เช่น แหวนหรือกำไลก็จะใช้วัสดุอื่นเป็นแบบ ในอดีตช่างทองจะใช้กระดองของ

ปลาหมึกกระดอง เป็นแบบทำแหวน

3.1.2 **ตีทอง** ช่างทองจะนำทองที่หลอมเป็นแท่งมาตีแผ่เป็น 2 แบบ คือตีแผ่ออกเป็นแผ่นบางๆ และตีแผ่ให้เป็นเส้นยาวออกไป เพื่อใช้ในการชักลวด

3.1.3 **ชักลวด** ช่างทองจะนำทองที่ตีเป็นเส้นมาเป่าปลิ้นให้ทองอ่อนตัวแล้วทาชีผึ้งแท้ ต่อจากนั้นก็ชักลวดผ่านแป้นชัก ซึ่งมีขนาดต่างๆ ทั้งกลมและสี่เหลี่ยม

3.1.4 **ทำโซ่ปลา** คือการตัดลวดเป็นห่วงเป่าให้กลมเรียกว่าทำโซ่ปลา

3.2 **การประกอบทองรูปพรรณ** ช่างทองจะนำส่วนประกอบมาประกอบตามความประสงค์ของผู้สั่งทำว่าต้องการให้ทำด้วยวิธีและแบบใด

3.2.1 **การสานหรือขัด** ได้แก่การทำสร้อยชนิดสายสี่เสา

ทกเสา และแปดเสา โดยจะนำลวดทองขนาดเล็กมาทำเป็นห่วงกลมแล้วสาน และขัดกันตามแบบแต่ละชนิดๆ จะได้สร้อยทั้ง 3 ชนิดตามความยาวที่ผู้สั่งทำ กำหนด สร้อยที่ได้จะมีความยืดหยุ่นบิดตัวได้ ม้วนได้ตั้งเชือก

สร้อยคอลายทกเสาผู้ชายมักนิยมแขวนพระ ผู้หญิงมักนิยมห้อยจี้และใช้ได้ ทุกโอกาสที่แต่งกายแบบไทย

3.2.2 การดัดทองโลหะขึ้นรูป ปัจจุบันช่างทองใช้วิธีการนี้ มาก วิธีการดังกล่าวเป็นการทำกำไลจลุลเป็นรูปต่างๆ หรือกล่าวได้ว่า การเคาะทอง

3.2.3 การจลุ เป็นวิธีการทำหรือจลุลวดลายตามแบบที่ กำหนด ทองรูปพรรณชนิดนี้ได้แก่จี้ประเภทต่างๆ

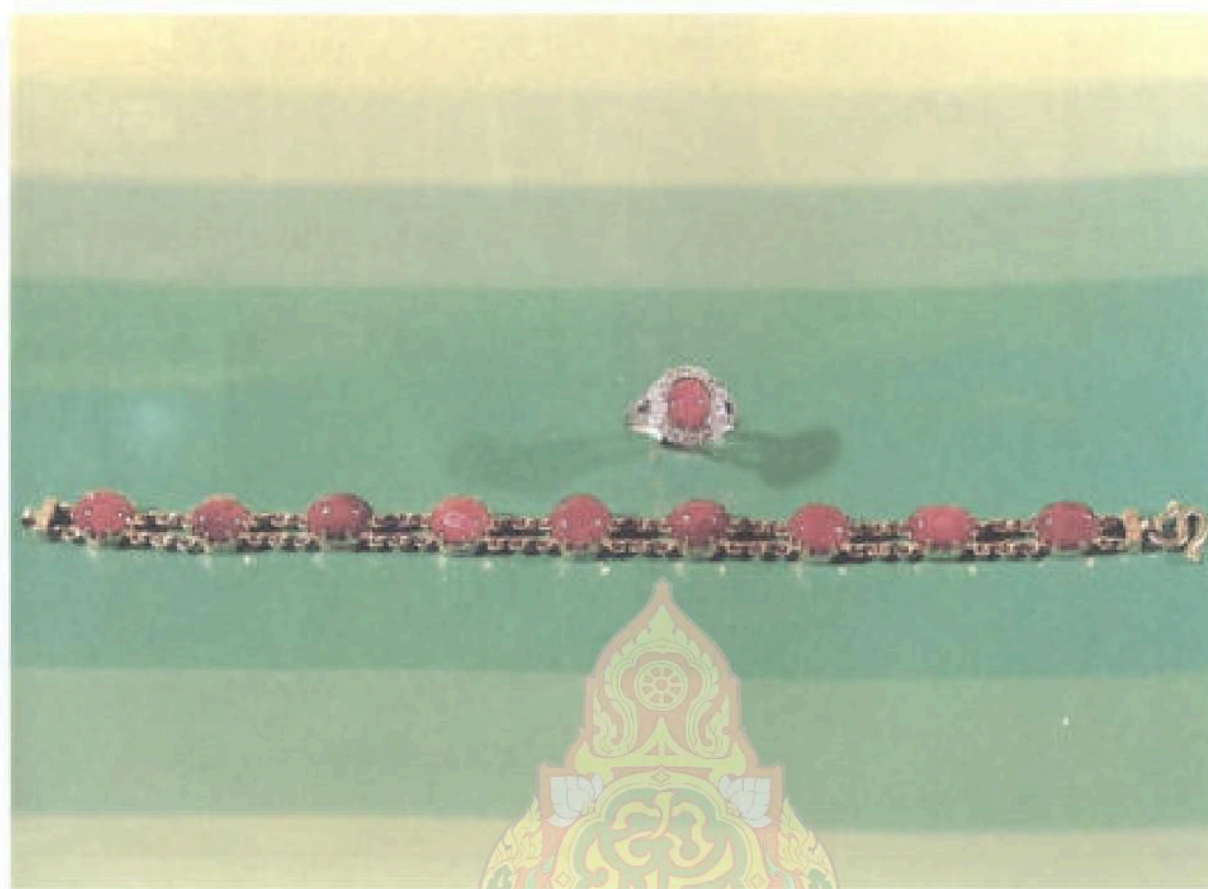

3.2.4 การฝังพลอยและเพชร เป็นส่วนประกอบของทองรูปพรรณ เช่นแหวนตะโบ จี้ ตุ้มหู ใช้วิธีการตีต

3.2.5 การเกาะ เป็นการประดับพลอยหรือทับทิมบนเรือนแหวน โดยการวางพลอยหรือทับทิมบนเรือนแล้วใช้ทองซึ่งมีลักษณะเป็นหนามเกาะขอบของพลอยและทับทิม

4. การตกแต่งทองรูปพรรณ คือการย้อมทองรูปพรรณให้มีสีสวยงามสดใสขึ้น ใช้วิธีการต้ม สมัยกรุงรัตนโกสินทร์จะย้อมทองด้วยน้ำส้มมะขามคั้น ปัจจุบันใช้เทคโนโลยีเพื่อให้สะดวกและรวดเร็วขึ้น

สร้อยขี้บทมและท่อนขี้บทม

ศิลปินด้านช่างทองโบราณ

เมืองเพชรบุรีมีช่างทองโบราณผู้หนึ่งมีชื่อเสียงในผลงานทางศิลปะที่วิจิตรตระการตา เป็นที่กล่าวขวัญเลื่องลือและนิยมในหมู่คนไทยที่รักชอบเครื่องทองที่มีรูปแบบลวดลายเครื่องทองโบราณ คือ นางเนื่อง แฝงสีดำ ท่านผู้นี้ได้สร้างสรรค์ผลงานที่สวยงามยอดเยี่ยม ฝากไว้เป็นมรดกสังคมให้ประชาชนได้ชื่นชมสัมผัสสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติมาตลอด สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงได้ประกาศยกย่องให้เป็นศิลปินพื้นบ้านสาขาหัตถศิลป์ด้านช่างทองโบราณในปี พ.ศ. 2531

นางเนือง แฝงสีด้า เป็นชาวเพชรบุรีโดยกำเนิด เกิดเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2457 ที่ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี นางเนือง เดิมโตและทำทองเป็นอาชีพมาโดยตลอด ลักษณะเด่นของผลงานทองรูปพรรณของท่านเป็นการผสมผสานระหว่างงานช่างกับงานศิลปะได้อย่างสมดุล กล่าวคือเป็นผลงานที่เกิดจากความรู้ผนวกกับอารมณ์ความรู้สึก ผลงานจึงมีความเป็นตัวของตัวเอง ให้อารมณ์ความรู้สึกที่ลึกซึ้งสร้างสรรค์ ไม่เลียนแบบผู้ใด และยังมีความประณีตงดงามยิ่ง

นางเนือง แฝงสีด้า เป็นศิลปินพื้นบ้านที่ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ และได้ยึดถือความดีงามเหล่านี้พัฒนาตน พัฒนางานจนเกิดความสำเร็จสูงสุด งานแต่ละชิ้นจึงออกมาจากหัวใจ ประณีตบรรจงสมบูรณ์ในตัวเอง ถือเป็นสมบัติล้ำค่าไม่เฉพาะผู้ที่เป็นเจ้าของ แต่ถือเป็นสมบัติของชาติและของโลกด้วย

ผู้ที่ได้ชมผลงานของนางเนื่อง แฝงสีดำ จะได้รับความรู้และประสบการณ์งานช่างทองกว้างขวางขึ้นทั้งในด้านคุณค่าและความงาม นางเนื่องสามารถแสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างลวดลายทองกับธรรมชาติและความคิดในการสร้างสรรค์เครื่องประดับอันมีค่านี้ได้เป็นอย่างดี

กล่าวได้ว่าผลงานของนางเนื่อง ได้สืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่คู่ชาติ และยังเป็นสื่อในการพัฒนาด้านศิลปะและวัฒนธรรมของชาติด้วย

ตัวอย่างผลงานของนางเนื่อง แฝงสีดำ

แหวนตะใบ

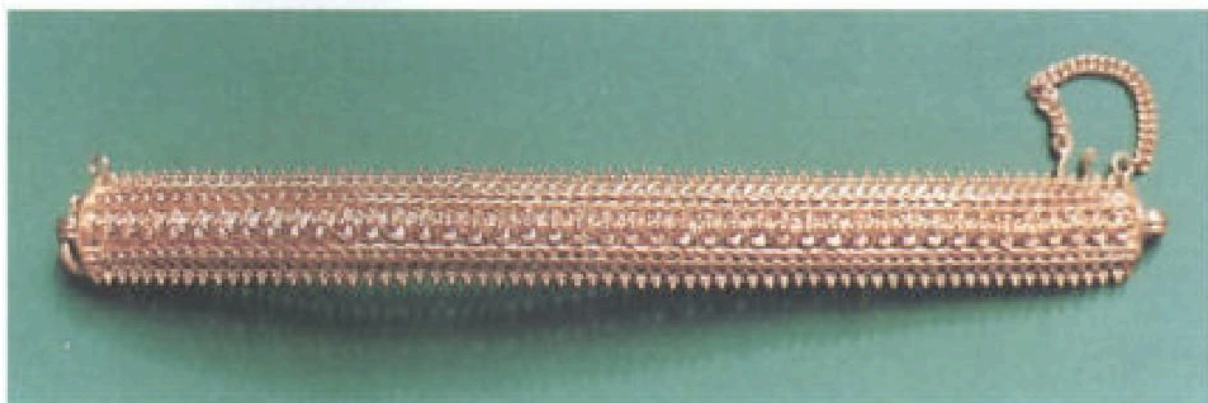

กระตุ้มทอง

สร้อยคอลายปะวะหล้า

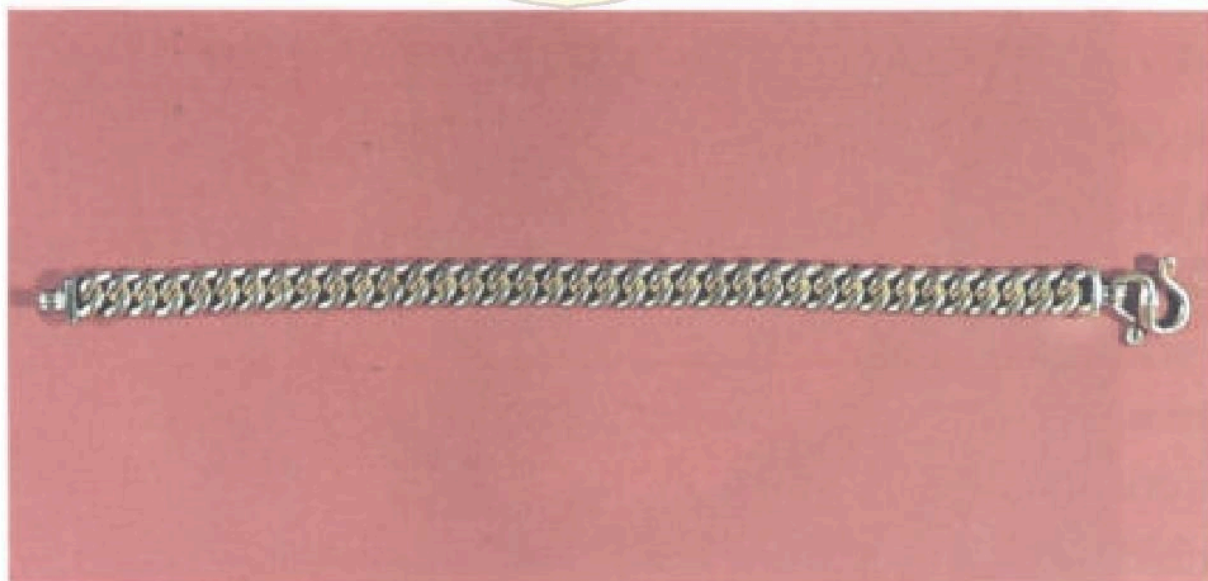

สร้อยข้อมือลายตะขาบ

ตุ้มหูลายลูกสน

กระดุมทอง

สร้อยข้อมือลายเหลี่ยมหลัง

ที่ไหนนำไปในเพชรบุรี

เพชรบุรี มีช่างฝีมือ และศิลปินหลายสาขา รังสรรค์ผลงานออกมาเป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ จิตรกรรมฝาผนัง และสถาปัตยกรรมต่างๆ มากมายอวดแก่สายตาชาวโลก ที่ปรากฏเป็นหลักฐานให้ได้ชื่นชมมาจนทุกวันนี้

ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของชาวเมืองเพชรบุรี สามารถดำรงรักษาต่อเนื่องกันมาชั่วลูกชั่วหลาน เช่น ประเพณีแห่เนาค แห่กฐิน และการจัดงานศพ ซึ่งเป็นประเพณีการทำบุญต่างๆ ของชาวเพชรบุรีที่เป็นพุทธ เลื่อมใสในพระพุทธศาสนามีการบำเพ็ญกุศลกันอย่างจริงจัง

และสิ่งที่ชื่นชมกันมากในหมู่นักท่องเที่ยว ที่มาถึงเมืองเพชรก็คือ การได้ลิ้มรสขนมหวานนานาชนิด และอาหารคาวต่างๆ จากฝีมือแม่ครัวเชื้อสายชาวมอญ

การได้เดินทางไปพักผ่อนตามแหล่งธรรมชาติ มีให้เลือกอย่างจุใจ ทั่วหาดทราย ภูเขา ถ้ำ และน้ำตก เป็นที่ประทับใจตราตรึงใจไม่ลืมเลือน เมื่อมาแล้วกลับกลับบ้านก็อยากกลับมาเที่ยวโดยไม่รู้เบื่อ

การเดินทาง สะดวกทั้งทางรถยนต์และรถไฟ

เมื่อเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว ออกจากกรุงเทพฯ ไปยังเพชรบุรี ระยะทางใกล้ที่สุดประมาณ 120 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 35 ถนนสายธนบุรี-ปากท่อ (พระรามที่ 2) จะผ่านจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม และอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี จนมาบรรจบทางหลวงหมายเลข 4 เข้าถึงจังหวัดเพชรบุรี

หรือโดยทางรถยนต์ ตามทางหลวงหมายเลข 4 ถนนเพชรเกษม ผ่าน นครปฐม-ราชบุรี-เพชรบุรี ด้วยระยะทางประมาณ 166 กิโลเมตร

ส่วนการเดินทางโดยรถโดยสารประจำทาง ของบริษัทขนส่ง จำกัด ที่สถานีขนส่งสายใต้กรุงเทพฯ ไปเพชรบุรีมีวิ่งประจำวัน ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง

การเดินทางโดยรถไฟ ที่สถานีรถไฟหัวลำโพง กรุงเทพฯ ไปชะอำ มีวิ่งประจำวัน

สถานที่สำคัญและสถานที่ท่องเที่ยว พระนครคีรี

เมื่อจะไปเพชรบุรีคนส่วนใหญ่มักตั้งใจว่าจะ
ต้องไป “เขาวัง” หรือ “พระนครคีรี” ซึ่งเป็นชื่อ
ทางการ ในสมัยโบราณชาวบ้านเรียกเขาวังว่า “เขา
สมน” (สะหมน) เขาสูงนี้อยู่ในตัวเมืองเพชรบุรี

สูง 95 เมตร มียอดใหญ่สามยอด มีถนนผ่านหน้าเชิงเขา ทั้ง 2 ฝั่งถนนเป็น
ย่านการค้า ที่จำหน่ายอาหาร ขนม ของที่ระลึกของจังหวัดซึ่งจะมารวมอยู่ย่าน
นี้ทั้งสิ้น จึงทำให้พระนครคีรีเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ และเป็นที่พักผ่อน
หย่อนใจที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของเพชรบุรี ซึ่งผู้ที่ผ่านไปมาจะพลาดเสียมิได้

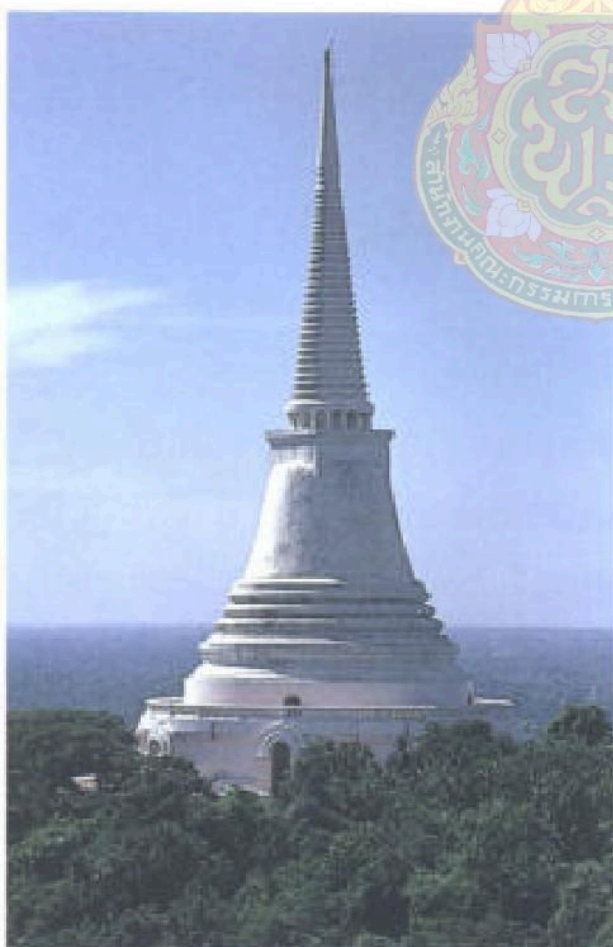
พระนครคีรีเป็นพระราชวังที่รัชกาลที่ 4 โปรดให้สร้างขึ้น ก่อนสร้างเสร็จ
เมื่อ พ.ศ. 2403 ทางขึ้นเขาวังสะดวกทำเป็นขั้นบันไดสำหรับเดิน และยังมี
ทางคอนกรีตสำหรับรถจักรยานยนต์ขึ้นไปด้วย ระหว่างทางจะมีหมู่บ้านรคอย

หักทลาย คอยรับและแย่งอาหารจากผู้คนที่ผ่านขึ้นไป ทำให้เกิดความเกลียด-
เกล็นสนุกสนาน

เขาสมนมียอดใหญ่สามยอดดั่งกล่าวก้าวมาแล้วในการก่อสร้างครั้งรัชกาล
ที่ 4 นั้นกระทำทั้งสามยอด ดังที่กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ทรงกล่าวว่า
“สามยอดสามยอดสร้างต่างกัน”

ยอดที่หนึ่ง เป็นยอดกลาง เดิมมีพระเจดีย์อยู่แต่ทรุดโทรมมาก จึง
โปรดฯ ให้สร้างใหม่ทับองค์เดิม ทรงบรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ในพระเจดีย์
และพระราชทานนามว่า “พระธาตุจอมเพชร” ภายในฐานกลวงเป็นทอกลม
กลางฐานตรงกลางมีเสาใหญ่รับน้ำหนักองค์พระเจดีย์ รอบพระเจดีย์มีทาง
เข้าไปยังทอกลมสี่ทางด้วยกัน เมื่อเข้าไปแล้วจะพบว่าจากห้องกลางฐานนั้น
จะมีทางขึ้นไปบนฐานทักษิณอีกสี่ช่องทาง ซึ่งสามารถเดินรอบพระธาตุ

พระธาตุจอมเพชร

จอมเพชรบนฐานทักษิณที่อยู่สูงนั้นได้ ผู้ที่เคยขึ้นไปแล้ว มักจะเกิดความรู้สึกประทับใจ เพราะนอกจากจะซาบซึ้งในความอุตสาหะของผู้สร้างแล้วยังรู้สึกถึงความสูงส่งขององค์พระธาตุจอมเพชรและตื่นตาไปกับทัศนียภาพโดยรอบอีกด้วย

วัดพระแก้ว

ยอดที่สอง เป็นยอดเขายอดตะวันออก เดิมมีศาลาไม้ชำรุดทรุดโทรมอยู่ รัชกาลที่ 4 ทรงให้สร้างพระอุโบสถย่อส่วนงดงาม มีพระแก้วมรกตเป็นพระประธาน พระราชทานนามว่า “วัดพระแก้ว” เพื่อเป็นวัดประจำพระราชวังที่สร้างบนยอดพระนครคีรีนี้ สำหรับพระแก้วนั้น เมื่อสิ้นแผ่นดินรัชกาลที่ 4 แล้วทางการได้นำกลับคืนไปกรุงเทพฯ และเปลี่ยนพระพุทธรูปหินอ่อนมาประดิษฐานเป็นพระประธานแทน

ความงามของพระอุโบสถหลังนี้น่าประทับใจมาก แม้จะเล็กแต่มีสัดส่วนงดงาม นอกจากนั้นรายละเอียดบางอย่างที่ยังเหลืออยู่ในปัจจุบัน เช่น ลายปูนปั้นที่หน้าบันพระอุโบสถ ลักษณะเด่นของหน้าบันนี้คือความกะทัดรัดอันจะหาดูไม่ได้ เพราะหน้าบันปูนปั้นที่อื่นล้วนใหญ่โตตามแบบหน้าบันทั่วไป

พระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์

ยอดที่สาม เป็นยอดเขาด้านตะวันตก เป็นที่ตั้งพระราชวัง ซึ่งประกอบด้วยพระที่นั่งต่าง ๆ ที่รัชกาลที่ 4 ได้พระราชทานนามไว้คล้องจองกันทั้งหมด ดังนี้

พระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ เป็นพระที่นั่งองค์ใหญ่ที่สุดในหมู่พระที่นั่งบนพระนครคีรี ก่อด้วยถาวรวัตถุ แบ่งออกเป็น 4 ห้อง คือ ห้องโถงออกขุนนาง ห้องบรรทม ห้องแต่งพระองค์ และห้องเสวย นอกจากนี้ยังมีห้องสรง และห้องทรงพระบังคนติดกับห้องพระบรรทมด้วย บนพระที่นั่งองค์นี้ ยังมีเครื่องราชูปโภคตลอดจนเครื่องเรือนประจำอยู่แต่ละห้อง

พระที่นั่งปราโมทย์มไหสวร์ย์ อยู่ติดกับพระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์
ลักษณะคล้ายเก๋งจีน

เป็นพระที่นั่งสองชั้น ชั้นล่างมีห้องโถงสองห้อง ชั้นบนมีห้องโถง ห้อง
บรรทม และห้องแต่งพระองค์ เชื่อกันว่า ห้องบรรทมของพระที่นั่งปราโมทย์
มไหสวร์ย์นี้เป็นห้องบรรทมของพระราชินี

พระที่นั่งเวชยันต์วิเชียรปราสาท เป็นปราสาทจตุรมุขยอดปรางค์
ห้ายอด มียอดปรางค์ใหญ่อยู่ตรงกลาง และยอดปรางค์เล็กที่มุมทั้งสี่
ที่ตัวปราสาทตกแต่งด้วยลายปูนปั้น ตั้งอยู่บนฐานสูงซ้อนกันสามชั้น แต่ละชั้น
มีระเบียงลูกกรงแก้วโดยรอบ มุมทั้งสี่ที่ฐานชั้นเดียวกับตัวปราสาทมีหอไฟฟ้า
เป็นรูปโดมโปร่งสูงขนาดคนเข้าไปยืนได้

ภายในปราสาทองค์นี้ประดิษฐานพระบรมรูปปั้นพระบาทสมเด็จพระ
พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระที่นั่งเวชยันต์วิเชียรปราสาท

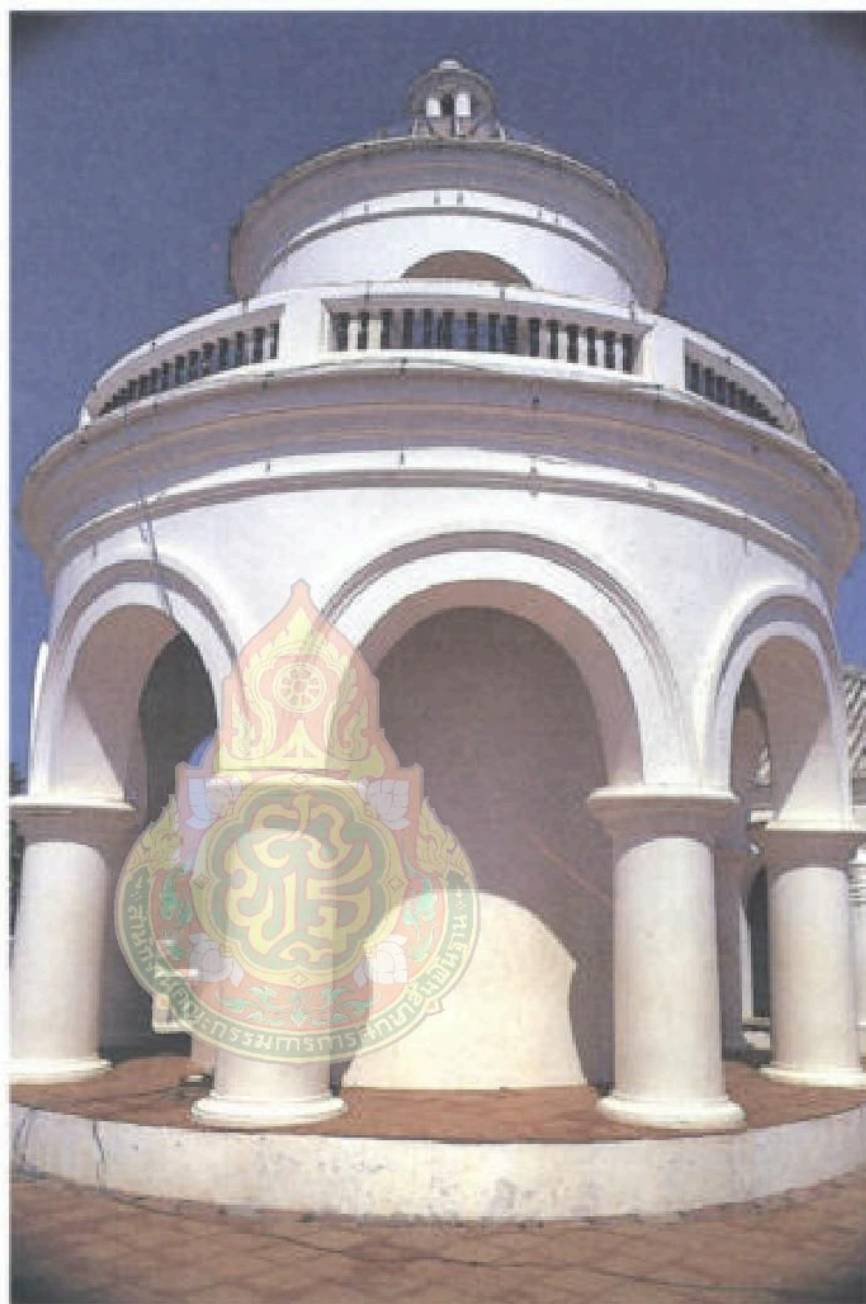

พระที่นั่งราชธรรมสภา เป็นพระที่นั่งชั้นเดียวยาวคล้ายเก๋งจีน อยู่ต่อจากพระที่นั่งเวสยาณตวิเชียรปราสาท และพระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ มีประตูหน้าต่างทำเป็นวงโค้ง ตกแต่งด้วยเสาป้อมติดผนัง ทั่วเสาเป็นศิลปะกรีกเหนือหัวเสาทำสวดสาธิต ลักษณะเป็นลูกโลกและดอกไม้วัดไม้ประดับขลุ่ย พระที่นั่งองค์นี้ใช้เป็นที่ประชุมสภาข้าราชการ และเป็นที่ประชุมเรื่องสำคัญส่วนพระองค์

หอชัชวาลเวียงชัย ตั้งอยู่หน้าพระที่นั่งราชธรรมสภา ราษฎร เรียกว่า “กระโจมแก้ว” หรือหอสองกล้อง มีบันไดเวียนภายในขึ้นข้างบน พื้นนอกรอบนอกเป็นระเบียง มีลูกกรงลูกแก้วทำด้วยกระเบื้องเคลือบสีเขียวโดยรอบ หลังคาทำเป็นรูปโดมมุงด้วยกระเบื้องโค้ง ภายในโดมห้อยโคมไฟ กลางคืนจะส่องแสงเห็นไปได้ไกลถึงชายทะเล นักเดินเรือได้อาศัยแสงไฟจากโดมนี้เป็นประภาคารที่นำเรือเข้าอ่าวบ้านแหลมในเวลากลางคืน นอกจากนั้นยังสามารถเห็นทิวทัศน์เมืองเพชรบุรีได้โดยรอบ เมื่อมองจากหอชัชวาลเวียงชัยขึ้นบน

หอพิมานเพชรามเหศวร์ อยู่บนเนินเขาตรงหน้าพระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ สร้างเป็นหอเล็ก ๆ หอกลางเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปและมีห้อยเล็กสำหรับเป็นที่บรรทมของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในวันธรรมสวนะที่ทรงถืออุโบสถศีล ส่วนหอทางขวามือเป็นที่บวงสรวงเทพารักษ์ และหอทางซ้ายมือเป็นที่ประดิษฐานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประกอบพิธีกรรม

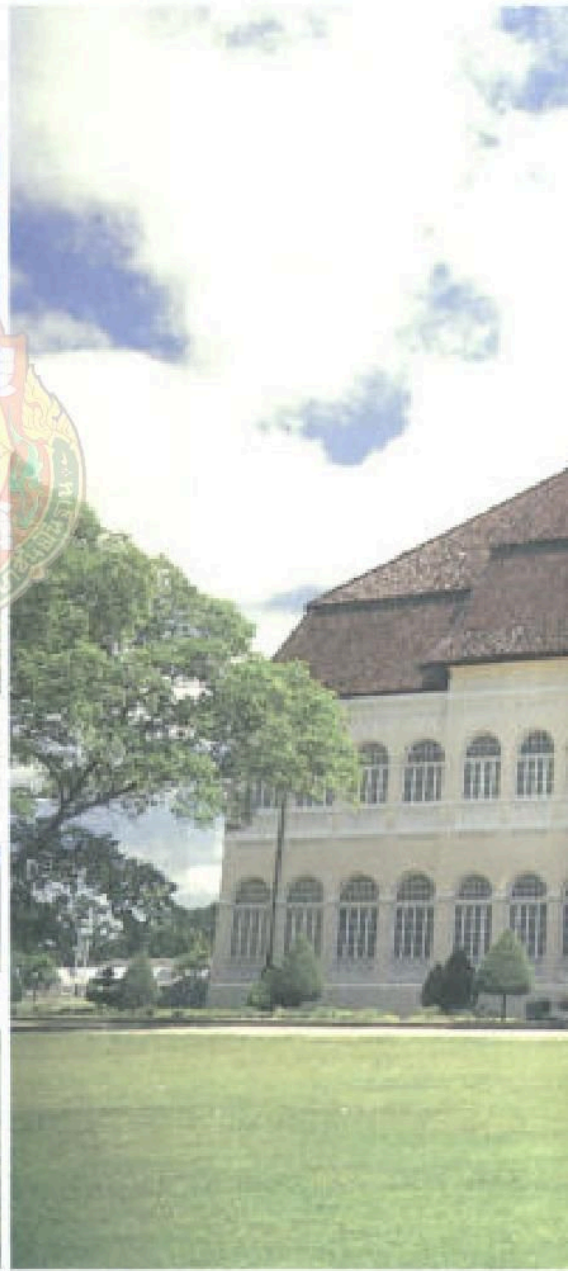
ตำหนักสันถาคารสถาน เป็นตำหนักขนาดใหญ่สำหรับแขกเมืองที่มาพักบนพระนครคีรี อยู่ทางขวามือของทางขึ้น ก่อถึงพระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ มีห้อยรับแขกอยู่ตอนกลาง สองข้างเป็นห้องนอนมีมุขหน้ายื่นออกไปเป็นที่ประทับทอดพระเนตรนาฏศิลป์ที่ลานด้านทิศตะวันออก ซึ่งมีโรงมหรสพตั้งอยู่

หอชวาลเวียงชัย

หอจตุเวทปริตพจน์ ตั้งอยู่ใกล้พระอุโบสถวัดพระแก้ว สร้างเป็นลักษณะศาลาการเปรียญ มีแท่นอาสน์สงฆ์และธรรมาสน์เทศน์ก่ออิฐถือปูน เป็นสถานที่ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลสดับพระธรรมเทศนา และฟังสวดพระปริตรในวันธรรมสวนะ

พระรามราชนิเวศน์ (พระราชวังบ้านปืน)

เป็นพระราชวังที่เริ่มสร้างสมัยรัชกาลที่ 5 และสร้างเสร็จในสมัยรัชกาลที่ 6 มีลักษณะเป็นแบบตึกฝรั่งประดับตกแต่งด้วยกระจกสี เขียนภาพต่างๆ ฝีมือประณีตงดงามมาก ขณะนี้อยู่ในการดูแลและเป็นที่ตั้งของจังหวัดทหารบก เพชรบุรี

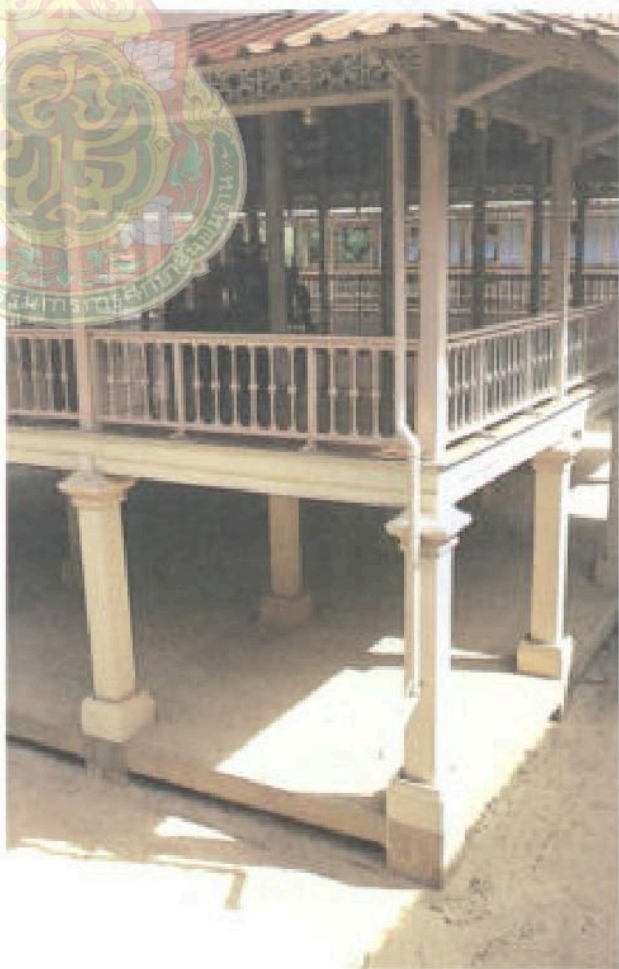

พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน

สร้างเป็นที่ประทับแรมในฤดูร้อน สมัยรัชกาลที่ 6 ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเล
อำเภอชะอำ มีพระที่นั่งใหญ่ 3 องค์ ตัวอาคารเป็นไม้สัก ฝีมือละเอียดงดงามมาก
ลักษณะเป็นระเบียงมุงหลังคา ทอดยาวสู่ชายทะเล

ปัจจุบันกองกำกับการ 1 กองบังคับการฝึกตำรวจตระเวนชายแดน
(ค่ายพระราม 6) เป็นผู้ดูแลพระที่นั่งแห่งนี้

แก่งกระจาน

เป็นเขื่อนดินกันแม่น้ำเพชรบุรี ทำให้เกิดทะเลสาบน้ำจืดขนาดใหญ่ และกว้างที่สุดของประเทศไทย จัดว่าเป็นสถานที่พักผ่อนที่สวยงามที่สุด

เขาพะเนินทุ่ง

เป็นเขาสูงแวดล้อมด้วยป่าดงดิบ มีสภาพภูมิประเทศสมบูรณ์ที่สุด อากาศหนาวเย็นตลอดปี เมื่อมองจากยอดเขาจะเห็นทะเลหมอกสุดสวยงาม ปกคลุมเขาโดยรอบ เขาพะเนินทุ่งสูงจากระดับน้ำทะเล 1,207 เมตร อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

น้ำตกทอทิพย์

เป็นน้ำตกไหลตลอดปี สูงถึง 9 ชั้น แต่ละชั้นสวยแปลกตา อยู่ห่างจากเขาพะเนินทุ่งประมาณ 15 กิโลเมตร

เขาเตาหม้อ

มีถ้ำหินงอกหินย้อย สวยวิจิตรพิสดารมาก เป็นอันดับหนึ่งของเมืองไทยและที่ค้นพบใหม่ก็มีอีกมากมายหลายถ้ำ อยู่ในอำเภอท่ายาง

หาดชะอำ

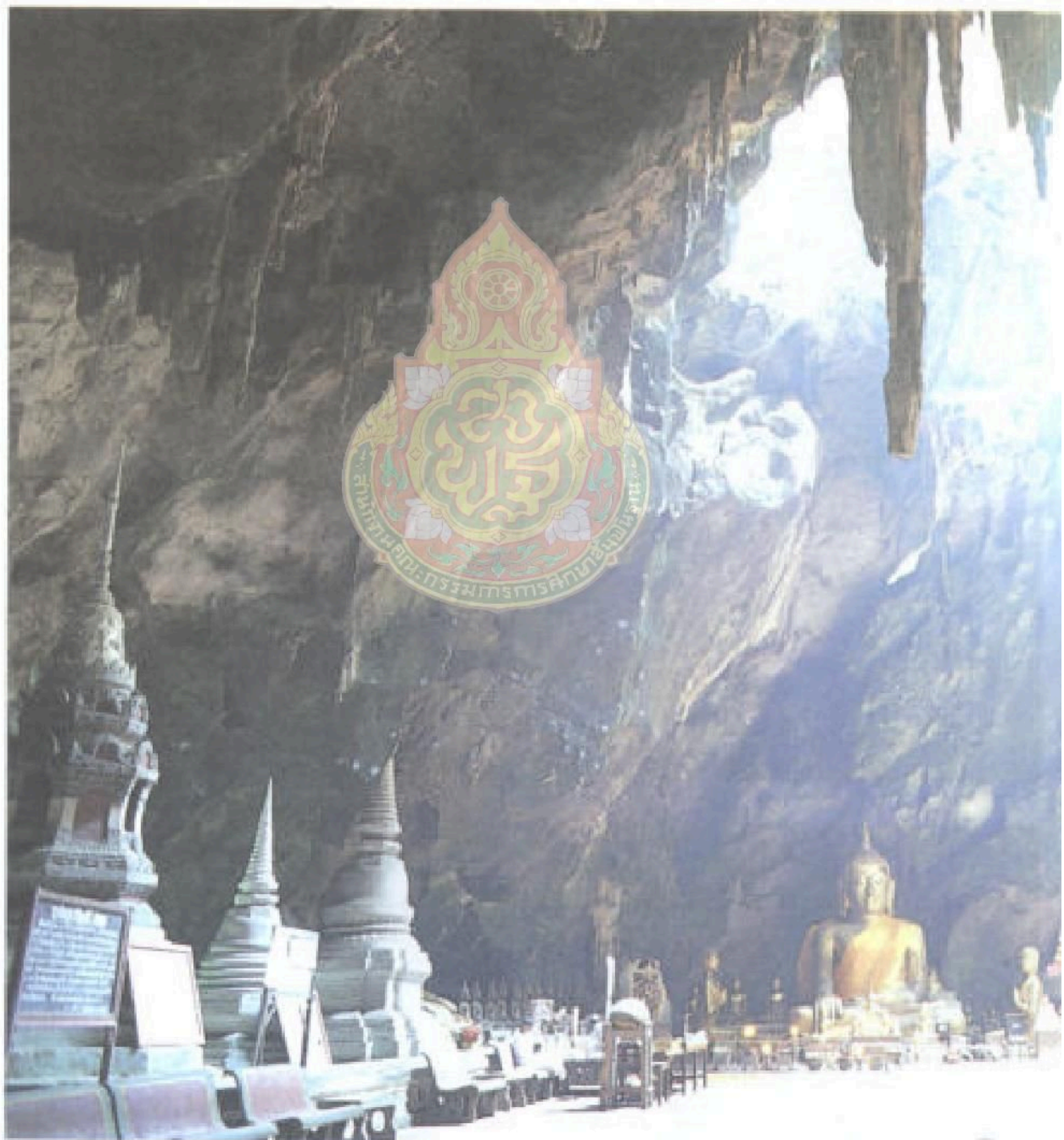
เป็นหาดทรายขาวสะอาดสวยที่สุดแห่งหนึ่ง ที่ขึ้นชื่อรู้จักกันดี เหมาะแก่การพักผ่อนนอนรับลม และลงเล่นน้ำให้ชื่นฉ่ำใจ ยามเช้าชมพระอาทิตย์ขึ้นริมขอบฟ้าที่จรดน้ำ เป็นภาพที่งดงามมากยากที่จะลืมเลือน

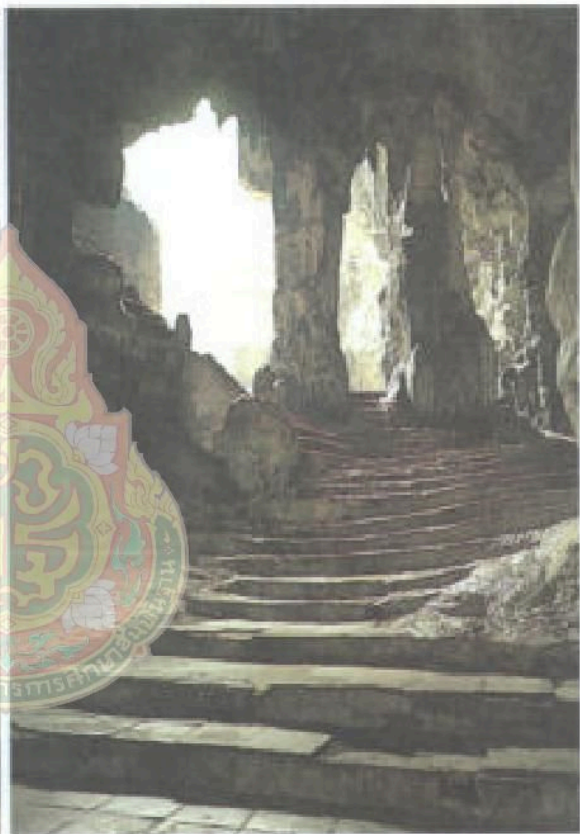

ถ้ำเขาลวง

เป็นถ้ำขนาดใหญ่ ที่มีหินย้อยสีนํ้าสวยงามตระการตาแห่งหนึ่ง ภายในถ้ำมีพระพุทธรูปองค์ใหญ่ซึ่งรัชกาลที่ 5 ทรงสร้างไว้ประดิษฐานอยู่ ถ้ำแห่งนี้อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดประมาณ 4 กิโลเมตร

หาดเพชร/หาดปึกเตียน

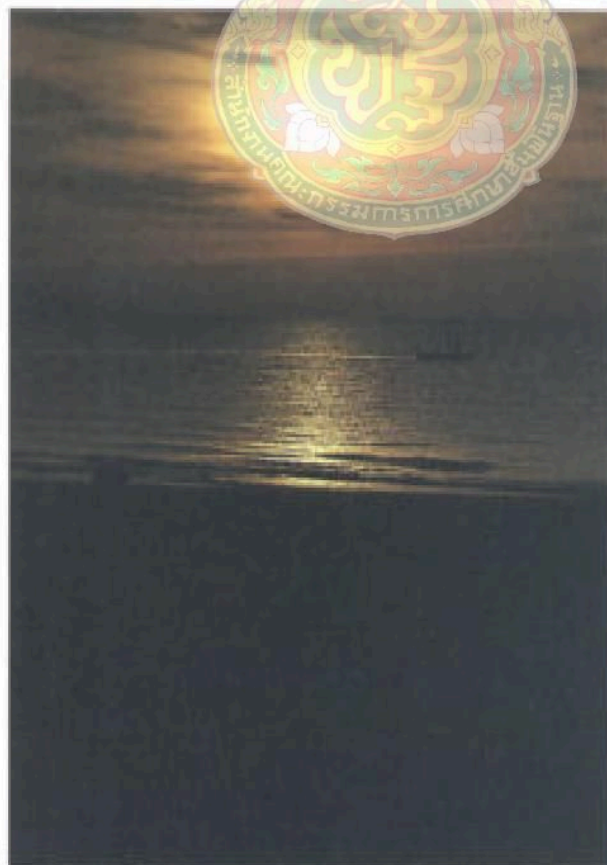
เป็นหาดแห่งใหม่ ห่างจากหาดเจ้าสำราญมาทางใต้ ประมาณ 7 กิโลเมตร ที่นี่มีหาดทรายขาวสะอาดยาวเหยียด เงียบสงบ มีที่พักซึ่งมีบริการดีสะอาดสบายน่าอยู่

แหลมหลวง

เป็นหาดทราย ที่มีปลายแหลมยื่นออกไปในทะเล 2 กิโลเมตร เป็นที่ชมพระอาทิตย์ขึ้นและตก ตั้งอยู่ที่ตำบลแหลมผักเบี้ย ห่างตัวเมืองเพชรบุรี ประมาณ 15 กิโลเมตร (แยกซ้ายมือก่อนถึงหาดเจ้าสำราญเล็กน้อย)

หาดเจ้าสำราญ

เป็นหาดทรายขาวสะอาด สงบเงียบเหมาะแก่การพักผ่อน เป็นที่รู้จักกันดี มีทิวทัศน์สวยงามมาก บนฝั่งชายทะเลมีต้นมะพร้าวเป็นทิวแถวไปตามโค้งของหาด หาดเจ้าสำราญนี้อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 15 กิโลเมตร

ทิวทัศน์
ยามเช้าที่หาดเจ้าสำราญ

แหลมเหลว

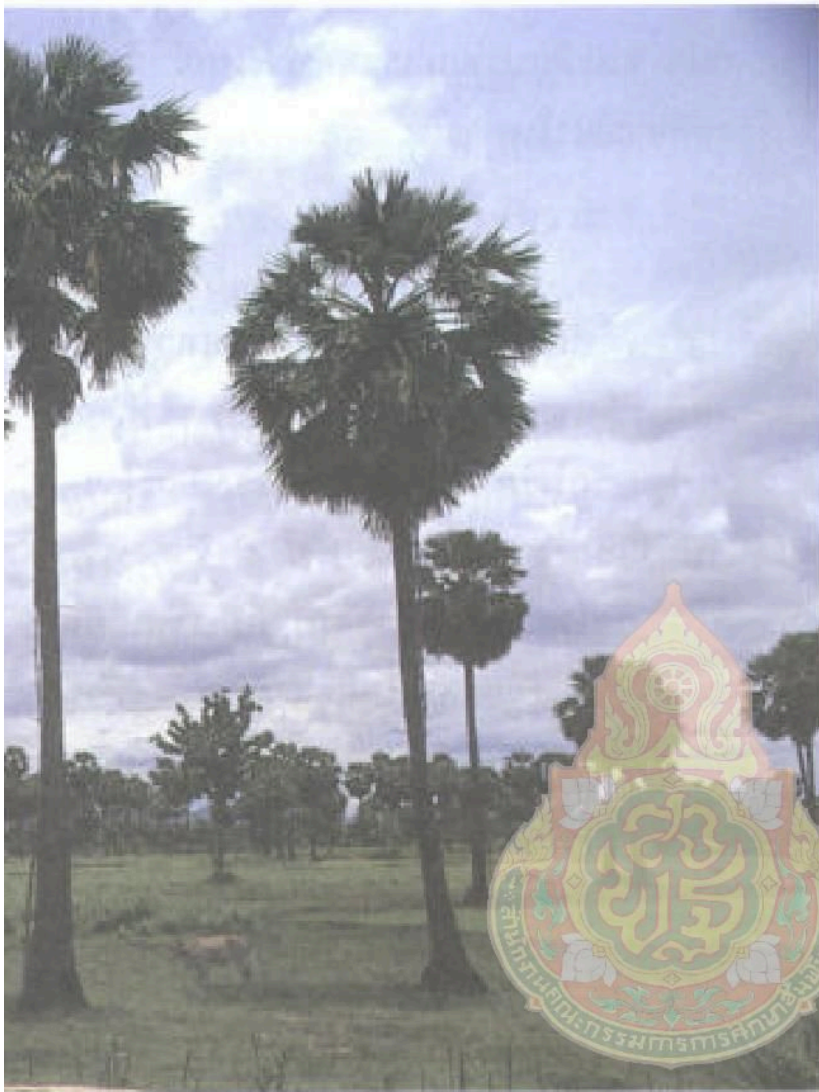
เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ มีร้านอาหารยื่นไปในทะเล ปลุกสร้างด้วยไม้เป็นหลังๆ เชื่อมทางเดินเป็นทางยาว หลังคามุงจาก เข้ากับบรรยากาศริมน้ำ เดิมเป็นหมู่บ้านชาวประมง ยามบ่ายนอกจากรับลมทะเล บรรยากาศร่มรื่นแล้วยังได้ชมปูเปี้ยว และปลาตีนอย่างเพลิดเพลินในขณะที่นั่งลัด

ของดี ของฝากเมืองพริบพรี

เดินทางกันอย่างสบายๆ ในวันหยุด ด้วยระยะทางจากกรุงเทพมหานครไปตามถนนเพชรเกษมเพียง 120 กิโลเมตร หรือโดยเส้นทางรถไฟประมาณ 167 กิโลเมตร สุดแท้แต่ความสะดวกของแต่ละคน ในที่สุดก็จะมาถึงเพชรบุรีเมืองแห่งประวัติศาสตร์และแหล่งของดีมากมาย ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถาน ขนมหวานลือชื่อ ตลอดจนน้ำใจไมตรีของชาวบ้านที่มีรอยยิ้มและน้ำใจไมตรีต่ออาคันตุกะต่างเมืองผู้มาเยือน

เพชรบุรีหรือเมืองพริบพรีเป็นเมืองประวัติศาสตร์ กล่าวได้ว่า ได้จัดตั้งขึ้นมาแต่สมัยทวารวดี ประมาณปี พ.ศ. 1000 - พ.ศ. 1200 มีราชธานีอยู่ที่เมืองนครปฐม

เมื่อขอมเรืองอำนาจในแผ่นดินสุวรนภูมิ นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าเมืองเพชรบุรีน่าจะเป็นเมืองลูกหลวงของขอม ดังหลักฐานปรากฏว่ามีเทวสถานโบราณวัตถุของขอมหลายแห่งอยู่ที่นี่

เพชรบุรีผ่านศึก ผ่านร้อน ผ่านหนาวอย่างหนักมาหลายยุคสมัย แต่ก็น่าสรรเสริญในความมั่นคงเด็ดเดี่ยวที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ของตนเองไว้

ได้อย่างมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของน้ำใจที่เด็ดเดี่ยว มานะอดทน ฝีมือใน
เชิงช่าง การที่ตีมั่นในพระพุทธศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ประเพณี นับว่า
เป็นเมืองที่ดีมีความสมบูรณ์ไม่ว่าจะพิจารณาในทางใด ผู้คนจึงมักแวะเวียน
เยี่ยมเยือนอยู่มิได้ขาด

กล่าวได้ว่าเมืองเพชรบุรีมีของดี

ของดีที่ว่านี้มีใช่จะมีเพียงสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถานแห่ง
ความภาคภูมิใจ เช่น เขาวังอันเป็นที่ประดิษฐานของพระนครคีรี พระราชวัง
ที่มีพระที่นั่งและพระตำหนักมากมาย พริกพร้อมด้วยโรงรถ โรงม้า โรง-
มหาดเล็ก ศาลาสุขุณ ป้อมเชิงเทียนที่เรียงรายล้อมรอบทั้ง 4 ทิศ หรือ
วัดวาอารามเก่าแก่สมัยอยุธยา เช่น วัดใหญ่สุวรรณาราม ที่มีภาพเขียน
เทพชุมนุมซึ่งแปลกไปจากที่อื่น มีอายุ 300 ปี วัดเขابันไดอิฐซึ่งมีชื่อเสียงด้าน
กรรมฐาน ที่พระเจ้าเสือเคยมาฝากตัวเป็นศิษย์กับเจ้าอธิการแสง วัดมหาธาตุ
ที่มีปรากฏ์ห้ายอด เป็นต้นเท่านั้น แต่หากจะมองไปที่ธรรมชาติก็งดงามดั่ง
เทพเสกสรรค์ปั้นแต่งก่อปรด้วย ถ้ำเล็กถ้ำน้อย ภูเขาและขุนเขา ป่าที่อุดมมอก
ไอแห่งความชุ่มชื้น จนกลายเป็นหยาดฝนหล่นลงสู่สวนอุทยานแห่งชาติแก่ง
กระจาน ซึ่งได้ชื่อว่ายาว้างใหญ่ที่สุดของประเทศครอบคลุมพื้นที่กว่า 1.8 ล้านไร่
ที่เป็นป่าดิบชื้น ป่าสนเขา ก่อกำเนิดต้นน้ำลำธารของแม่น้ำหลายสายที่ไหล
ทอดยาวหล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนในเมืองและชนบทอย่างกว้างใหญ่ไพศาล

ละจากป่า ภูเขา ลงสู่หาดทรายที่ทอดแนวเลาะไปบนแผ่นดิน ก็มีหาด
สวยงามที่เคยได้ชื่อว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญมาแต่โบราณ นั่นคือ หาด
เจ้าสำราญ ที่เล่าขานกันว่า สมเด็จพระนเรศวรมหาราช เคยเสด็จมาที่นี่พร้อม
กับสมเด็จพระเอกาทศรถ พระอนุชา และประทับแรมอยู่หลายวัน

สิ่งที่จะยืนยันถึงความงามของหาดเจ้าสำราญอีกประการหนึ่ง ก็คือ
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้าง
พระตำหนักที่ประทับขึ้น ณ หาด ในปี พ.ศ. 2461 เพื่อเป็นที่สำราญ

พระอิริยาบถ

ของดีเมืองเพชรบุรีอีกมากมายได้เอ่ยชานในแง่มุมของประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ บุคคล สำคัญ แหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความประทับใจ ได้กล่าวถึงไว้แล้วในบทต้นๆ สิ่งต่างๆ ที่กล่าวเกริ่นมาสั้นๆ ในที่นี้เพียงเพื่อบ่งชี้ว่าเพชรบุรีมีของดีมากมาย และเมื่อใดก็ตาม หากผู้ใดได้ไปเยือนเมืองเพชรบุรีแล้วยังมีของดีๆ อีกอย่างหนึ่งที่เกือบทุกคนจะต้องหิวติดไม้ติดมือกลับบ้านไปฝากคนที่รัก คนที่เคารพ นับถือ ยังความปลื้มอกปลื้มใจแก่ผู้ได้รับฝากโดยทั่วหน้า นั่นก็คือ **ขนมเมืองเพชร**

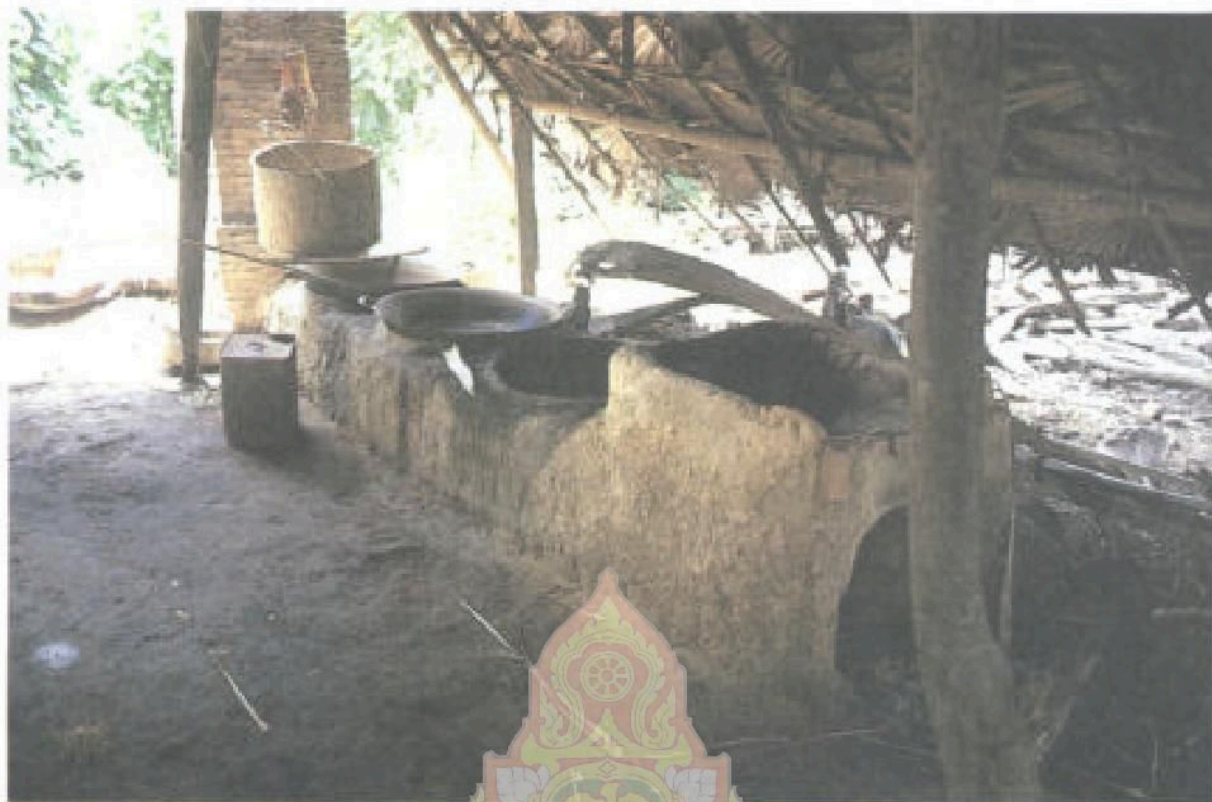
ขนมเมืองเพชร นับเป็นขนมที่มีความอร่อยเลิศรส และมีให้เลือกมากมายหลากหลายชนิด ไม่ว่าจะเป็นของร้านไหนๆ ในเมือง ก็จะมีรสชาติ ความอร่อยอยู่ในระดับมือรางวัลทั้งสิ้น ไม่ทำให้ใครต้องผิดหวัง

นั่นอาจจะเป็นเพราะเพชรบุรีได้ชื่อว่าป็นดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นอู่ข้าวอู่น้ำ มีพืชพันธุ์ธัญญาหารนานาชนิด ไม่ว่าจะเป็นพืช ผัก ผลไม้และ อาหารน้ำจืด อาหารทะเล

ขนมเมืองเพชรเป็นของดีขึ้นชื่อเพราะน้ำตาลเมืองเพชรเป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งในการทำขนม เมืองเพชรบุรีเป็นเมืองที่ได้ชื่อว่า มีต้นตาลมากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ ดังท่านบรมครูกลอนสุนทรภู่ได้เขียนไว้ในนิราศเมืองเพชร ตอนหนึ่งที่ว่า

หัวประเทศเขตแคว้นแดนพริบพริ
เห็นจะซีไปไม่พ้นแต่ต้นตาล
ที่พวกทำน้ำโค่นคประโยชน์ทรัพย์
มีคสำหรับเหน็บข้างอย่างทหาร
พะองยาวกั้วดินปั้นพะยาน
กระบอกตาลแขวนกับคนละพวง

เพียงแค่นี้พอจะทำให้เรานึกถึงรสชาติ ความหวานหอมของน้ำตาลสด จากงวงตาลที่อยู่ในกระบอกไม้ไผ่ และชีวิตของคนปาดตาลที่มีรอยยิ้มและ ใบหน้าแจ่มใสเหงื่อ ที่มีกระบอกตาล พร้อมมีตาดตาลอันคมกริบซ่อนอยู่ใน ปลอกสวมหุ้มด้วยไม้ เหน็บเชือกหรือเข็มขัดคาดเอว ก้าวขาขบๆ ไปตามคันนา รุ่งหน้าสู่หมู่ตาลที่ยืนต้นสูงชัน แล้วเขาก็ปีนขึ้นไปเก็บกระบอกตาล เพื่อนำ น้ำตาลสดลงมาใช้ประโยชน์ในการทำอาหาร โดยเฉพาะขนมหวานชนิด

น้ำตาลจากต้นตาลที่เรียกว่าน้ำตาลโตนดเมืองเพชร ขึ้นชื่อลือชา นึกหนาในด้านความหวาน หอมจัดหวานจัดของรสชาติ กล่าวกันว่า ขนมเมืองเพชรใช้น้ำตาลโตนดประจำเมืองปรุงรสตัวเอง จึงได้ขึ้นชื่อลือชาว่า มีความหวาน ความหอม และความมันกลมกล่อมก่อกำหาที่เปรียบมิได้

ดั่งหม่อมเจ้าจักรพันธ์ุพิบูลศิริ จักรพันธ์ุ ได้ทรงกล่าวไว้ในเรื่องตาล-โตนด ในหนังสือช่วยกันเขียน ตยณหนึ่งว่า...

“น้ำตาลเพชร” เลื่องลือมีชื่อเลิศ	ผลกำเนิตปลูกเป็นทุนคุณสนอง
เขาคิดปลูกปลูกไว้เป็นกำยกอง	ต่างเจ้าของปลูกไว้หลาตามคันทนา
อันที่นาอื่นอันหมิ่นแสนไร	ปลูกตาลได้เป็นสมบัติควรจัดหา
ทำคันทนาได้ไร่ละหลายวา	ควรจะหาดาลปลูกให้ลูกเรา
จงดูชาวเพชรบุรีที่คิบบ้าง	เป็นตัวอย่างอันงามควรตามเขา
ถ้าต้องใช้ทุนกระหน่ำก็ทำเนา	นี้งานเบาทุนไม่มากกล้าบากกาย

นอกจากนี้ หม่อมเจ้าจักรพันธ์ุพิบูลศิริ จักรพันธ์ุ ยังทรงกล่าวถึง ประโยชน์ของน้ำตาลเมืองเพชรในการทำขนมหม่นเหนย ปรุงต้มแกงต่างๆ ว่าได้ รสชาติยิ่งนัก ดังตยณหนึ่งว่า

คุณใหญ่หลวงวงศาหวานไม่น้อย
 น้ำตาลสดแสนประเสริฐรสเชิดชู
 เวลาหมักมาขายไม่หมด
 ทำน้ำตาลลวกร้อนร้อนอย่างนอบใจ
 ทำตาลปึกหรือจะทำน้ำตาลหม้อ
 น้ำตาลนี้ทุกหนคนนิยม
 น้ำตาลเมาเขาก็ดื่มนิยมยิ่ง
 ในข้อนี้หวังหักขอตักเตือน
 ขาวอินเคียและพม่าทำสำเหล้า
 ทำขนมสมใจได้แบ่งมา
 ถ้าอยากทำน้ำส้มดื่มแล้วหมัก
 หรือใช้ปรุงต้มแกงรสแรงจริง

อย่างไรก็ตาม ขนมเมืองเพชรเท่าที่ได้สำรวจดู ไม่ว่าจะเป็นทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง ข้าวเกรียบเงาะดำ ข้าวเกรียบงาชาว ข้าวเกรียบปลัคน ข้าวเกรียบว่าว ขนมยาล้ว (สำปันนี่) ขนมโสมนัส ขนมชั้น ขนมบัวป็น ขนมฝั่ง ขนมกลีบลำดวน ขนมตาล ขนมเปียกปูน ขนมหม้อแกง

จาวตาลเชื่อม มะตูมเชื่อม มะยมเชื่อม

มะขามกวน กล้วยกวน พุทรา กวน มะดันกวน ข้าวฟ่างกวน สับปะรด-
 กวน กะละแม

กล้วยตาก กล้วยอบน้ำผึ้ง

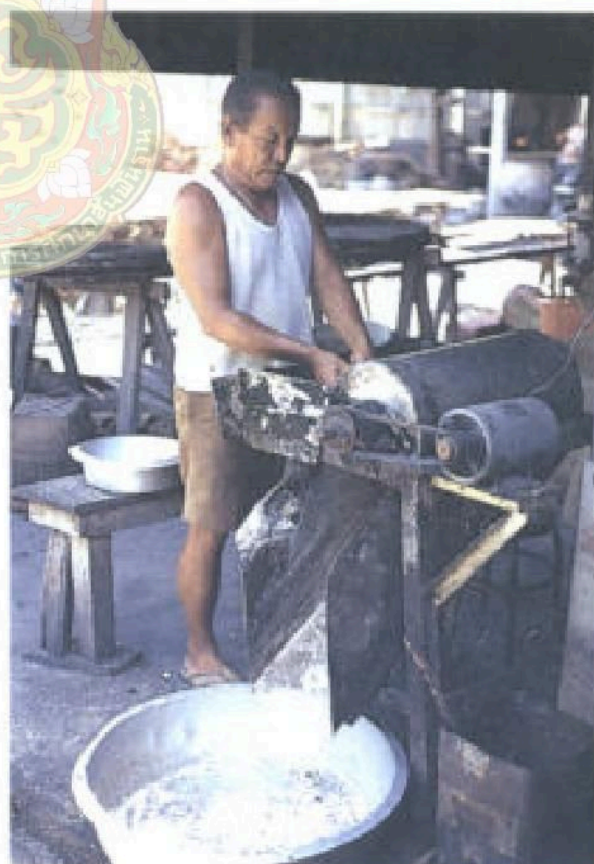
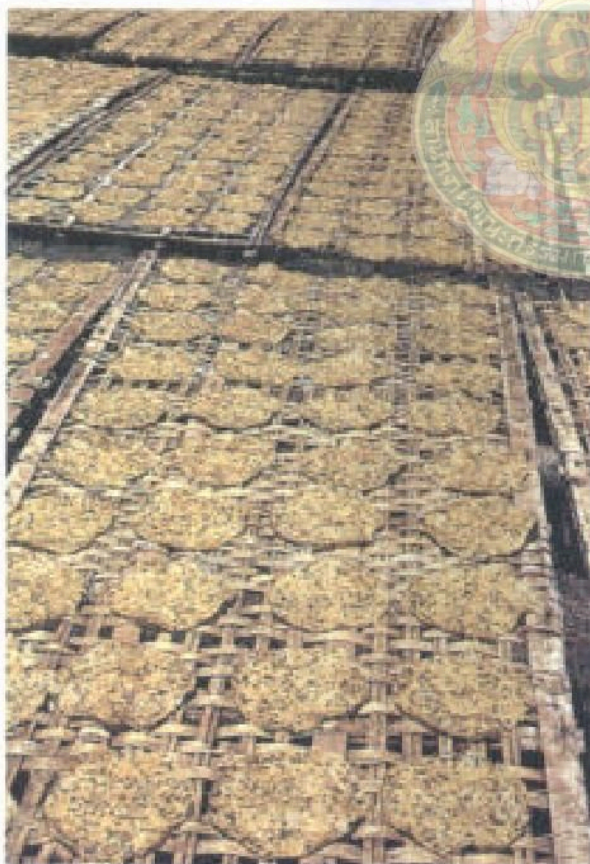
ตะโก้ วุ้นกรอบ ทองม้วน และกรรบกัดม

ขนมซึ่งเป็นของหวานเหล่านี้ ยังไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่ทำขึ้นเสี่ยงให้กับ จังหวัดเพชรบุรีเท่าใดนัก แต่ชนิดหนึ่งในบรรดาขนมทั้งหมดที่เอ่ยมา ซึ่ง ทุกคนจะต้องซื้อหาติดมือกันกลับบ้านแทบทุกราย จัดเป็นขนมที่มีชื่อโด่งดัง ในรสชาติไปทั่วประเทศนั่นคือ

น้ำตาลอ้อยว่าหวานก็หาญสู้
 ลองทำดูขายดีมีกำไร
 น้ำตาลสดเหลือทิ้งสิ้นกินไม่ไหว
 ยังขายได้รสดีมีคนชม
 รสดีพอหวานฉ่ำทำขนม
 หึงแกงคัมใช้ทั่วทุกครัวเรือน
 หึงแรงจริงรสดีไม่มีเหมือน
 ต้มเหล้าเถื่อนผิดธรรมชาติอย่างน่าพา
 หมักตาลเข้าไม่ลำบากยากหนักหนา
 มีเชื้อสำเหล้าอยู่พิสูจน์จริง
 ไม่นานนักได้เป็นกองมาตองชิง
 ใช้ดองสิ่งสารพัดจะจัดการ

ข้าวเกรียบงา

ขนมหม้อแกง

ขนมหม้อแกง มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ขนมกุมภมาศ

ที่เรียกชื่อว่า กุมภมาศ จับความได้จากผู้เฒ่าผู้แก่บอกเล่าด้วยการสันนิษฐานว่า เรียกตามส่วนผสมสำคัญของขนม คือ ถั่ว

กุมภมาศ คือถั่วชนิดหนึ่งเมื่อนำมาบดให้ละเอียด ผสมกับน้ำตาล-โตนด มะพร้าว แป้งที่ได้มาจากข้าวสารบดละเอียดและไข่ขาว ใส่ลงในหม้อทองเหลืองแล้วผิงไฟจนสุกทั่วกัน เมื่อได้ที่แล้วโรยหอมเจียว จะได้ขนมที่มีกลิ่นหอมปากิน

จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ที่ว่านี้ เมื่อไปตรวจสอบกับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ปรากฏว่า ไม่มีชื่อถั่วกุมภมาศอยู่ในตระกูลถั่วตามที่อ้าง

ดังนั้น ขนมกุมภมาศ เมื่อวิเคราะห์ดูแล้ว น่าจะหมายถึง ขนมที่ใส่ในหม้อทองมากกว่า เพราะกุมภ แปลว่า หม้อ และมาศ แปลว่า ทอง

ติดต่อไปว่าทำไมขนมนี้ต้องใส่ภาชนะที่เป็นหม้อทองคำ

เหตุผลอาจจะผิดหรือถูกที่ว่า เป็นขนมที่มีต้นกำเนิดจากโรงครัวหลวงในราชสำนัก เวลานั้นถวายพระเจ้าแผ่นดิน หรือพระสงฆ์ จะต้องบรรจุในภาชนะที่มีค่าสูงให้เหมาะสม

จากบันทึกประวัติศาสตร์ไทย แผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ ประมาณปี พ.ศ. 2251-2275 ระบุถึง มารี กีมาร์ (Marie Guimas) หรือ คุณท้าวทองกีบม้าบิดานามว่า ฟานิค เป็นลูกครึ่งญี่ปุ่นผสมแขกเงกอล แต่มีเชื้อสายโปรตุเกสจากแม่ มารดาของเธอเป็นสาวญี่ปุ่น นามอุรุซูลา ยามาดา (Ursula Yamada)

คุณท้าวทองกีบม้า หรือ มารี กีมาร์ แต่งงานกับ คยนแสนดิน ฟอลคอน ชาวโปรตุเกสเชื้อสายฝรั่งเศส ซึ่งรับราชการในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ต่อมาคยนแสนดิน ฟอลคอน ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพระยา-

วิชาเณทร์ ในสมัยพระเพทราชา เจ้าพระยาวิชาเณทร์ ถูกโชคละชะตาทาง การเมืองกระหน่ำคุณท้าวทองกีบม้าก็ประสบเคราะห์กรรมเช่นเดียวกับสามี ถูก ชังอยู่ 2 ปีจึงได้รับการปลดปล่อยให้ไปอาศัยอยู่ในค่ายชาวโปรตุเกสริมฝั่งแม่น้ำ เจ้าพระยา

คุณท้าวทองกีบม้า มีฝีมือทางทำของหวาน อาหารนานาชาติ ขณะ เมื่ออายุ 50 ปีเศษแล้วได้กลับเข้าไปเป็นหัวหน้าห้องเครื่องในวังหลวง มีหน้าที่คิดค้นอาหารหวานคาวแปลกๆ ถวายพระเจ้าแผ่นดิน จึงเกิดชนม โทษในรูปต่างๆ มากมายหลายอย่าง

ชนมกุณฑลญาติ ก็เป็นหนึ่งในจำนวนนั้น

และเหตุที่ได้ออกมาสู่ชาวบ้านก็เพราะบรรดาเด็กๆ ของคุณท้าว-ทองกีบม้าที่เข้าไปทำงานอยู่ในวัง ยามที่กลับไปเยี่ยมบ้าน ก็นำความรู้จากวัง ไปทำที่บ้าน แต่ไม่มีใครกล้าลองชิมรส เนื่องจากเชื่อว่าเป็นของสูง จึงนำไป ถวายพระสงฆ์ ต่อมาชนมนี้ก็ได้ได้รับความนิยมมากขึ้นตามลำดับ

เมื่อชาวบ้านนำชนมกุณฑลญาติมาทำ ภาชนะที่จะใช้ก็เปลี่ยนเป็น หม้อแกงธรรมดาๆ ที่มีใช้อยู่ตามสภาพ และไม่ได้นำไปถวายพระเจ้าแผ่นดิน ชนมจึงเปลี่ยนชื่อเป็นขนมหม้อแกง

ต่อมาชนมนี้ก็แพร่หลายมากขึ้นๆ และแม้จะเปลี่ยนภาชนะใส่เป็นถาด แล้วก็ตามก็ยังคงนิยมเรียก ขนมหม้อแกงอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง

เรื่องของชนมกุณฑลญาติ หรือ ขนมหม้อแกง มีประวัติมาอย่างนี้แล้ว ทำไมจึงมาแพร่ยขึ้นชื่อลือชาดังกระฉ่อนไปทั่วประเทศในเมืองเพชรบุรี น่าจะ เป็นเพราะลูกหลานของคนเมืองเพชรซึ่งเป็นเด็กๆ ของคุณท้าวทองกีบม้า ที่นำมาประดิดประดอยปรุงแต่งกับน้ำตาลโตนดหรือน้ำตาลปี๊ปเมืองเพชร เมืองอื่นนำไปทำแล้วใช้น้ำตาลอื่นจึงไม่อร่อยเท่า

ดั่งน้ำตาลโตนดจากเมืองเพชร และคนเมืองเพชรเท่านั้นที่ทำได้ถูก บากดีดใจคนทั่วประเทศ

น้ำตาลปึก

ว่ากันว่า น้ำตาลโตนดเมืองเพชรที่จะนำมาทำขนมหม้อแกง ก็ไม่ใช่ว่าจะเอามาจากที่อื่นๆ ในเมืองเพชร ต้องเป็นน้ำตาลโตนดแถวเขابันไดอิฐ หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า ลงเซ้งจึงจะเป็นน้ำตาลที่มีรสหวานแหลม ไม่เปรี้ยว แถมมีกลิ่นหอมอีกต่างหาก

น้ำตาลจากเขابันไดอิฐ จะต้องมีการจองคิวจากคนทำน้ำตาลชนิดข้ามปีเลยทีเดียว มีเท่าไรก็ไม่พอ ยิ่งได้น้ำตาลที่เก็บในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคมซึ่งแล้งจัดด้วยยิ่งดี เพราะมีกลิ่นหอมรสหวานที่สุด บางร้านถึงกับตุนเอาไว้ในโอ่งมังกรนับสิบๆ โอ่ง เพื่อไม่ให้เสีรสชาติเก็บได้เป็นปี

ขนมหม้อแกงเมืองเพชร มีให้เลือกหลายรสหลายชนิด อาทิ

ขนมหม้อแกงไข่ จะหนักไปทางไข่ล้วนๆ หม้อแกงเผือก จะมีรสชาติดมันของเผือก หม้อแกงเม็ดบัว หม้อแกงถั่ว ตามแต่ใครจะคิดสูตรขึ้นมา และที่น่าชมเชยในการรักษาสูตรในการทำขนมหม้อแกงของชาวเมืองเพชรอย่างเคร่งครัดคือ ของทุกอย่างที่ใช้ทำจะต้องสด ใหม่ ป룻หนัที่ที่ได้ของมา ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบ หรือกะทิจะไม่ทิ้งค้างคืนเป็นอันขาด

ข้าวแช่

นอกจากนี้ ยังมีขนมพื้นบ้านที่ไม่มีวางขายตามร้านทั่วไป เช่น โดนด ทอด ขนมโค และข้าวเกรียบอ่อน หากจะหาจับประทานต้องแวะไปแถว ตลาดสด พอจะมีให้เห็นบ้าง อย่างไรก็ตามหาข้าวแช่ และแกงหัวตาล ซึ่งเป็นอาหารพื้นบ้านชนานแท้ดั้งเดิมดู รับรองว่าไม่ผิดหวัง ดังปรากฏใน บทสนทนาของเก่าไว้ว่า

“เพชรบุรีแกงหัวตาล
เนื้อวัวแลดับไก่

เนื้ออย่างฝานบางบางใส
แกงกับใบโพธิ์ระพา”

เรื่องของอาหารการกินประเภทก้วยเตี่ยวอร่อย มีที่ตรงไหนบ้างใน เมืองเพชร คุณสุนันท์ อดมเวช เขียนไว้ในหนังสือที่จะลงในพีธีเปิดวิทยาลัย พยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี ว่า

“ก้วยเตี่ยวเมืองเพชร

น่าแปลกแต่จริงที่ว่าในจังหวัดเพชรบุรีนั้น ก้วยเตี่ยวจะมีรสอร่อยแทบ ทุกร้านไป อาจเป็นเพราะก้วยเตี่ยว เมืองเพชรมักจะหยอดน้ำตาลโดนดเมือง เพชรลงไปด้วยนิดหนึ่ง ทำให้รสชาติของน้ำปรุง อร่อยกลมกล่อม ทั้งก้วย-เตี่ยวเนื้อ ก้วยเตี่ยวหมู ก้วยเตี่ยวผัดไทย เนื้อต้ม หรือก้วยเตี่ยวปลา”

หรือใครจะมองหาผลไม้พื้นเมืองของเพชรบุรี ก็จะได้ตามฤดูกาล ที่ ขึ้นชื่อก็คือ

ชมพูเมืองเพชร มีรสชาติดีหวานแหลม กรอบอร่อยชื่นชุ่มใจ ผลโต เห็นรีวรอยเส้นสีเขียวเด่นชัดบนผิวชมพูตั้ง ชมพูที่จัดว่าหวานจัด กรอบสด นารับประทานต้องเป็นชมพูจากวัดชมพูพน เพชรบุรี

ละมุด ต้องมาจากดอนขุนห้วย หวานกรอบรสกลมกล่อมแถมด้วย สีสระรดหวานฉ่ำจากที่นี่เช่นกัน

กระท้อนหอ หวานอร่อยเนื้อฟูขาว ต้องมาจากบ้านลาด ห่างจาก ตัวเมืองไปไม่มาก

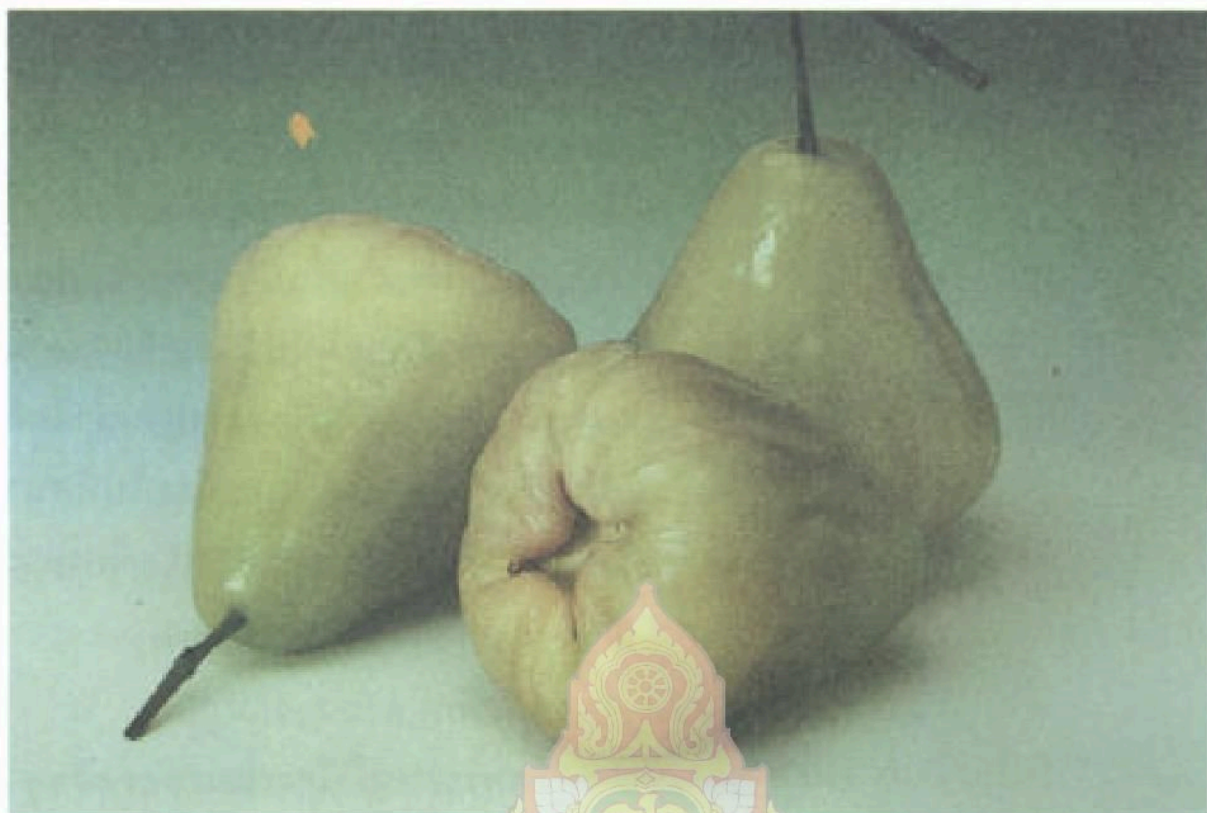

ต้นชมพู

นอกจากนั้นจะเป็นผลไม้และของแห้งๆ ไปที่สนนราคาและรสชาติความอร่อยพอหารับประทานกันได้ หรือจะเอาไปฝากเพื่อนบ้านได้ไม่อายเขา ได้แก่ ลอนตาลขาวนวล มะนาวมีวบาง เกสรหอย หอยแมลงภู่เค็ม ปลาหมึกแห้ง ปลาเกวเลาเค็ม ปลาแก้ว ปลายี่สกที่แผ่เป็นวงกลม ปลาหวาน กระเพาะปลากุ้งหวาน ข้าวเกรียบกุ้ง กะปิ น้ำปลาหาได้ทั่วไป

ก่อนลาจากเพชรบุรี ไปหาของฝากประเภทที่เป็นเครื่องใช้ไม้สอย เครื่องประดับ ของเล่นเล็กๆ น้อยๆ ที่ทำมาจากไม้ตาลได้ในราคาไม่แพง แต่มีค่า ประดับไว้ตรงไหนก็เก๋ไปอีกแบบ

มีให้เลือกตั้งแต่ แจกันขนาดต่างๆ ถาด จาน จานรองแก้ว ที่เชียบูหรี กรอบรูป ถ้วยรางวัล พวงกุญแจ หม้อตะนนเล็ก ครกโบน้อย แก้วน้ำ ผอบ ตลับเขียนหมาก ไม้ตะพด ไม้เกาหลัง จี๋ เข็มขัด แหวน กำไล แป้นเขาวัว

ล้วนแต่ทำมาจากไม้ตาลทั้งสิ้น

หรือจะมองดูที่โบตาส ชาวเพชรบุรีก็รู้จักนำมาประดิษฐ์เป็นของเล่น
ของที่ระลึกขาย น่ารักน่าซื้อไปเสียทุกอย่าง มีตั้งแต่ปีเล็ก ปีใหญ่ ตะกร้อ นก
ปลา กระเช้าใส่ผลไม้ ที่คันหนังสือทำเป็นตุ๊กตาน่ารักๆ เครื่องแขวนห้อยเป็น
ชุดๆ กระถางน้อยใส่ขนมหวานชนิด ช้อนตักข้าวอันน้อย

หยิบเต้าตาลที่ยีเอาเนื้อไปทำขนมหมดแล้ว ย่อมสีทำทรงผมแปลกๆ
ทันสมัยก็มีให้เลือก

หลากหลายจนละลานตาไปหมด

ทั้งหมดนี้คือของดีเมืองเพชรที่เก็บเอามาเล่า ส่วนใครจะไปเก็บของดี
ไปฝากใครบ้างก็สุดแต่ความต้องการของแต่ละคน กล่าวซ้ำอีกครั้งก็คือ

“เพชรบุรีมีของดีของฝากอยู่มากมาย”

เพชรบุรีเป็นเมืองเก่าแก่ มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ วัดวาอาราม ปรากฏอยู่คู่เมืองมากมาย วัฒนธรรมอันดีงามก็ยังปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ ศิลปะในการปรุงอาหารคาวหวานอย่างมีรสชาติเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด รวมทั้งศิลปะทางด้านการช่างอย่างอื่น ก็ได้ถ่ายทอดกันมาจนเป็นอุตสาหกรรมพื้นบ้านสร้างชื่อเสียงให้แก่เมืองเพชรบุรีอย่างมาก ทั้งสภาพธรรมชาติและภูมิประเทศก็สวยงาม ไม่ว่าจะเป็น หาดทรายชายทะเล น้ำตก ถ้ำ ป่า เขา หรือทะเลสาบน้ำจืดที่อยู่ท่ามกลางแมกไม้ก็มีปรากฏให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชม และนิยมไปทัศนาศูเพชรบุรี จึงเหมาะสมแล้วกับคำขวัญที่ว่า “เขาวังคู่บ้าน ขนมหวาน เมืองพระเลิศล้ำศิลปะ แดนธรรมะ ทะเลงาม”

บรรณานุกรม

การศาสนา, กรม. **ประวัติวัดหัวราชอาณาจักร เล่ม 1.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2525.

คู่มือเที่ยวเมืองไทยในเทศกาล. กรุงเทพฯ : บริษัทเคล็ดไทย จำกัด, 2530.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. “พระราชหัตถเลขา ฉบับที่ 5 เมื่อเสด็จประพาสสมณทศราชบุรี พ.ศ. 2452.” ใน **รวมเรื่องเพชรบุรี.** งานสถาปนากิจ กำนันไทย สุขเจริญ, 2515. หน้า 2-3.

ชาญ ชาญใช้จักร, รอ.รณ. “โบราณสถานที่ควรชม” ใน **อนุสรณ์วันเสด็จพระราชดำเนินเปิดตึกเพชรานุกูล โรงพยาบาลเพชรบุรี.** เพชรบุรี : โรงพิมพ์อนุกุลกิจ, 2512. หน้า 34-35.

ชุดจิตรกรรมฝาผนังในประเทศไทย วัดใหญ่สุวรรณาราม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2527.

แดงด้อย มาลี. **ขมหม้อแกง.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัทตันอ้อ จำกัด, 2535.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระกรมพระยา. **ชีวิตและงานของสุนทรภู่.** พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, 2518.

_____. **เที่ยวชมศิลปะ.** พิมพ์ครั้งที่ 1. พระนคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2512. หน้า 34, 60-76, 147-149.

_____. **พจนานุกรมศิลป์.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2522.

น. ณ ปากน้ำ. **มณฑลศิลป์อันเลิศแห่งสยาม.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ, 2532.

แห่งน้อย ปัญจพรรค และสมชาย ณ นครพนม. ศิลปะไม้แกะสลัก สุโขทัย

อยุธยา วัดนโกสินทร์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เรจรมย์
จำกัด, 2535.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์
ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2531.

ล้อม เพ็งแก้ว. “สุนทรภู่ : บรรพชนเป็น “พราหมณ์เมืองเพชร” ศึกษา
จากนิราศเมืองเพชรฉบับตัวเขียน” ใน ศิลปวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ
“200 ปี สุนทรภู่”. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศิลป-
วัฒนธรรม, 2529. หน้า 1-50.

วิญญู บุญยงค์. คนป่าดงตาล ความหวานบนความสูง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ :
บริษัทต้นอ้อ จำกัด, 2525.

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. มรดกไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปาณยา,
2521.

_____. ศิลปชาวบ้าน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
สุริยบรรณ, 2519.

_____. ศิลปนาฏในสองศตวรรษ. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์ปาณยา, 2525.

_____. 5 นาทีกับศิลปไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
ปาณยา, 2525.

ศิลป พีระศรี. “วิวัฒนาการแห่งจิตรกรรมฝาผนังของไทย” ใน สถานจิตร-
กรรมและสารบาญจิตรกรรมฝาผนังในหอศิลป์. ม.จ.สุภัทรดิศ
ดิสกุล ทรงแปล. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2520. หน้า 18.

_____. ศิลปสงเคราะห์. พระนคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, 2515.
หน้า 21.

ศิลปากร, กรม. **ทะเบียนโบราณสถานทั่วราชอาณาจักร เล่ม 1.** (พ.ศ. 2478-2523). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท. 2533.

_____. **โบราณสถานที่ยังมีได้ขึ้นทะเบียน เล่ม 2.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2533.

_____. **อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครคีรี.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2532.

ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย. **หนังสือเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม เนื่องในโอกาสเปิดศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย.** กรุงเทพฯ : บริษัท วิคตอรีเพาเวอร์พอยท์ จำกัด, 2531.

ส. พลายน้อย. **ขนมแม่เอี้ย.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัทรวมสาส์น จำกัด, 2527.

สมชาย นิลอาธิ. “ตามรอย สุนทรภู่ ขึ้นดูวิว” **วารสารศิลปวัฒนธรรม.** 7-8 มิถุนายน 2529 : 86-91.

สมชาย พุ่มสอาด, ประเสริฐ สีวานันท์. **73 จังหวัด เล่ม 3.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เด็อนสยาม, 2529.

สมุดเพชรบุรี 2525. จังหวัดเพชรบุรีจัดพิมพ์เผยแพร่เนื่องในโอกาสงานฉลองสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2525.

สาธารณสุข, กระทรวง. **ที่ระลึกในพิธีเปิดวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี.** กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2533.

เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ, สำนักงาน. **วัดกุฎี บางเค็ม โบสถ์ไม้สัก จำหลักลาย.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัท ทวีติการพิมพ์ จำกัด, 2533.

หลวงพ่อดาวเคราะห์นารี เพชรบุรี. อนุสรณ์ผ้าป่า 84,000 กอง วัดเขาตะเครา
เพชรบุรี. มปท. มปป.

ทูลย์ จำปาเทศ. **ขงดีเมืองเพชร.** แผนกศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี,
2515. หน้า 142-143.

รายชื่อผู้จัดทำหนังสือ

ที่ปรึกษา

ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาหนังสือ (นางสาวพรเพ็ญ ปทุมศิริ)

ผู้เรียนเรียง

ประวัติศาสตร์เมืองหนองบัว

และวัดใหญ่สุวรรณาราม

นางระวีวรรณ ภาคพรต

ศิลปกรรมล้ำค่า

นางปราณี ปราบริปู

ช่างทองโบราณเมืองเพชรบุรี

นางสาวทองสุข ม่วงใหม่ทอง

ព័ត៌មានបន្ថែមទៀត៖ ព្រះបាទសីហមុនី

นางวิภา ธรรมโชติ

ของดีของฝากเมืองพริบพรี

นางรัตน์ ภาณุพาณิชย์

บรรณาธิการ

นางจารุณี ฝัฒนประการ

นางวิภา ธรรมโชติ

จัดทำปกและรูปเล่ม

นายณรงค์ แก้วสว่าง

ถ่ายภาพประกอบ

นายทวีพร ทองคำใบ

ឯករាជ្យក្រៅប្រព័ន្ធ កើតច្បាស់

ประสานงานการพิมพ์

๒๖๗๘๗๗ สี่สิบแปด

นางมาลีรัตน์ อดุลชีวะ

ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์

พิมพ์ที่โรงพิมพ์รุ่งโรจน์ ๓๓ ถนน นานาชาติ กรุงเทพฯ กรุงเทพมหานคร ๒๕๔๒

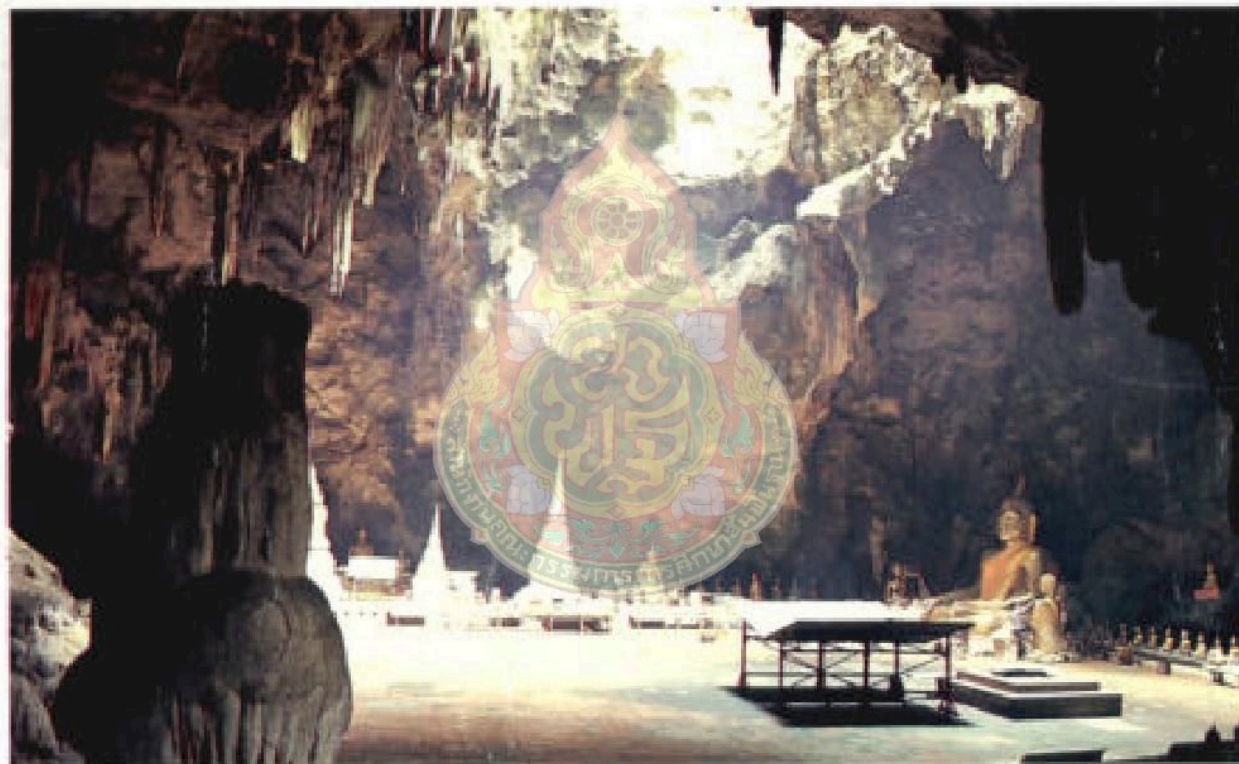
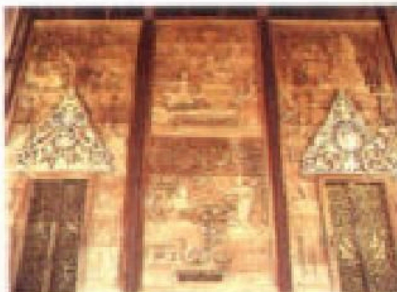

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง เพชรโนเพชรบุรี
เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและวิชา
สังคมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาชั้น กระทรวงศึกษา-
ธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2536

(นายโกวิท วรพิพัฒน์)
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

ISBN 974-01-1697-3 ***

ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์
พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
นายวิรัช พัทธมโส ผู้พิมพ์และอุปัชฌาย์
๕๓๐๐๑๓๒

